

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Διερεύνηση των αντιλήψεων των
σπουδαστών σχετικά με την
ανάληψη καινοτόμων
επιχειρηματικών δράσεων: Η
περίπτωση του Τμήματος
Διοίκησης Επιχειρήσεων με έδρα το
Μεσολόγγι - ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας.**

ΜΠΙΖΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΣΑΡΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε από τους φοιτητές του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΑΤΕΙ Πατρών Μπίζο Άγγελο και Σαράκη Κωνσταντίνο κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον καθηγητή μας Βασιλείου Κωνσταντίνο για την ανάθεση της πτυχιακής εργασίας και την πολύτιμη βοήθειά του κατά την διεξαγωγή της. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα επιθυμούσαμε να αποδώσουμε στους γονείς μας, οι οποίοι μας στήριξαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η αντίληψη των φοιτητών όσον αφορά την ανάληψη καινοτόμων επιχειρησιακών δράσεων. Η ενασχόληση με καινοτόμους τομείς της οικονομίας και της παραγωγικής διαδικασίας εμφανίζεται να είναι ένας υγιής και αποδοτικός τρόπος επιβίωσης μιας επιχείρησης, σε μια εποχή που βιώνεται εγχώρια και παγκόσμια ύφεση.

Η μεθοδολογία της μελέτης αφορά εκτενή βιβλιογραφική έρευνα όπως επίσης και πρωτογενή έρευνα με διανομή και ανάλυση ερωτηματολογίων στους φοιτητές του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων του ΑΤΕΙ Μεσολογγίου.

Μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας αποδίδεται το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο της επιχειρηματικότητας αλλά και της καινοτομίας. Επιπρόσθετα παρουσιάζονται τα δεδομένα επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα τη δεδομένη χρονική στιγμή. Στη συνέχεια καταγράφονται τα αποτελέσματα της έρευνας που φανερώνουν την πρόθεση αναλάβει καινοτόμων επιχειρησιακών δράσεων από τους φοιτητές τη δεδομένη χρονική περίοδο.

Εκθέτοντας τα συμπεράσματα οι φοιτητές θεωρούν ισχυρό κίνητρο την υλοποίηση των ιδεών τους και βασικότερο προβληματισμό την ύπαρξη της οικονομικής κρίσης και την ανεύρεση των απαραίτητων κεφαλαίων για την επιχειρηματική δραστηριοποίηση. Παρόλο που υπάρχει η γενική πεποίθηση ικανότητας ίδρυσης μιας επιχείρησης και αναγνώρισής της ως την πλέον προτιμότερη επιλογή καριέρας ,μικρό ποσοστό των φοιτητών προτίθεται να δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά μέσα στην επόμενη πενταετία από το πέρας των σπουδών τους. Οι νέοι δεν εμφανίζουν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από την εκπαιδευτική διδασκαλία αλλά παράλληλα πιστεύουν ότι η εκπαίδευση βοηθά στο να είναι ενεργοί φοιτητές. Παρά την διάθεση τους να καταπιαστούν με καινοτόμες ιδέες ,φαίνεται να μη πιστεύουν ότι το ΤΕΙ μπορεί να τους τις προσφέρει. Δεν καταγράφηκαν συσχετίσεις που αφορούν το φύλο, υπήρξαν όμως κάποιες σχετικές με το έτος σπουδών και την επιχειρηματική δραστηριοποίηση γονέων η στενών συγγενικών προσώπων.

ABSTRACT

This thesis attempts to investigate the perception of students in taking innovative entrepreneurship actions. Launching companies that deal with innovative sectors of the economy and the production process appears to be a healthy and effective way for a company to survive, at a time when recession is experienced.

The methodology of the study consists of extensive literature research as well as primary research through the distribution and analysis of questionnaires given to students of the business administration department of the TEI of Messolongi.

Through the literature review yields the necessary theoretical background of entrepreneurship and innovation. Additionally there is a presentation of the current entrepreneurship circumstances in Greece at the time. Finally, the results of the survey that reveal the intention of students to undertake innovative entrepreneurship actions at that time, are presented and commented in comparison to other similar studies.

The research concludes that students feel a strong incentive to implement their ideas and their main concerns are the economic crisis and whether they will be able to find the necessary funds for entrepreneurial activity. Although there is a general belief of capacity to launch a company, which was also recognized as the most preferred career choice, only a small percentage of students seek to start a business within five years of the completion of their studies. The young people do not seem to gain great satisfaction from the education process but they believe that education helps students to be active in their studies. Despite the willingness to engage with innovative ideas, students do not agree that the TEI can help them succeed by providing innovational ideas. No correlations were recorded regarding the gender, but there were some related to the year of studies and whether the parents or close family people engage in entrepreneurship actions.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Σκοπός και στόχοι της μελέτης.....	2
1.3 Δομή πτυχιακής.....	2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

2.1 Εισαγωγή.....	3
2.2 Επιχειρηματικότητα-ορισμός-έννοια.....	3
2.3 Δράσεις επιχειρηματικότητας.....	7
2.4 Είδη επιχειρηματικότητας.....	10
2.5 Κίνητρα επιχειρηματικότητας.....	14
2.6 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα.....	17
2.7 Επιχειρηματικότητα των νέων.....	20
2.8 Νεανική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.....	22
2.9 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα.....	25
2.10 Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα-εμπόδια.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

3.1 Εισαγωγή.....	33
3.2 Έννοια-ορισμός καινοτομίας.....	34
3.3 Καινοτομία και εφεύρεση.....	36
3.4 Μορφές καινοτομίας.....	37
3.5 Χαρακτηριστικά καινοτομίας.....	39
3.6 Εμπόδια καινοτομίας.....	40
3.7 Καινοτομία και Management.....	42
3.8 Καινοτομία και επιχειρηματικότητα.....	44

3.9 Η εκπαίδευση στην καινοτομία.....	46
3.10 Χρηματοδότηση της καινοτομίας.....	52
3.11 Καινοτομία στην Ελλάδα.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1 Εισαγωγή.....	57
4.2 Σκοπός της έρευνας.....	57
4.3 Ανάλυση ερωτηματολογίου.....	57
4.4 Επιλογή και χαρακτηριστικά δείγματος.....	58
4.5 Επεξεργασία και διαμόρφωση δεδομένων.....	59
4.6 Περιορισμοί μελέτης.....	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

5.1 Εισαγωγή.....	61
5.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων.....	61
5.3 Στατιστική ανάλυση απαντήσεων ερωτηματολογίου.....	63
5.3.1 Κίνητρα ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	63
5.3.2 Προβληματισμοί ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	66
5.3.3 Δυνατότητα ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	70
5.3.4 Πρόθεση ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	73
5.3.5 Συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία των σπουδαστών του για ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	76
5.4 Συσχετίσεις.....	79
5.4.1 Επίδραση του φύλου στις αντιλήψεις των φοιτητών.....	80
5.4.2 Επίδραση του έτους σπουδών στις αντιλήψεις των φοιτητών.....	89
5.4.3 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία στις αντιλήψεις των φοιτητών.....	100
5.4.4 Επίδραση της ύπαρξης στενού συγγενικού προσώπου επιχειρηματία στις αντιλήψεις των φοιτητών.....	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Εισαγωγή.....	119
6.2 Σκοπός της έρευνας.....	119
6.3 Συμπεράσματα.....	120
6.3.1 Συμπεράσματα ως προς τα κίνητρα επιχειρηματικής δράσης.....	120
6.3.2 Συμπεράσματα ως προς τους προβληματισμούς επιχειρηματικής δράσης.....	120
6.3.3 Συμπεράσματα ως προς την δυνατότητα επιχειρηματικής δράσης.....	121
6.3.4 Συμπεράσματα ως προς την πρόθεση επιχειρηματικής δράσης.....	121
6.3.5 Συμπεράσματα ως προς την συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία των σπουδαστών του.....	121
6.4 Συσχετίσεις.....	122
6.5 Προτάσεις.....	125
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 125
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	 133
 Ερωτηματολόγιο ερευνάς	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία είναι δυο έννοιες αφενός πολύπλευρες και αφετέρου τόσο στενά συνυφασμένες που η ταυτόχρονη μελέτη τους κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική ειδικά στις μέρες που διανύουμε. Η ελληνική οικονομική κρίση η οποία έχει τον τελευταίο καιρό πάρει τεράστιες διαστάσεις, έχει δημιουργήσει περιβάλλον υψηλής αβεβαιότητας το οποίο, σε συνδυασμό με την έλλειψη ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα δυσχεραίνει σε μεγάλο βαθμό τη λήψη καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων. Η ίδια η κρίση όμως δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη επαγγελματικών καινοτομιών που ικανοποιούν τις ανάγκες της αγοράς σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι τα προ υπάρχοντα προϊόντα και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να προτιμηθούν από το κοινό. Οι νέοι επιχειρηματίες οφείλουν να δημιουργήσουν επιχειρήσεις που μέσω καινοτομιών θα μπορούν να προσαρμοστούν στο νέο επιχειρηματικό περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν αφενός στην επιβίωση και αφετέρου στην επιτυχία του επιχειρηματικού τους εγχειρήματος. Τα δεδομένα για την Ελλάδα δείχνουν ότι παρά το αρνητικό ρυθμιστικό και θεσμικό περιβάλλον λειτουργίας, υπάρχουν επιχειρήσεις που έχουν δείξει υψηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας, συνεχούς καινοτομίας και διεθνούς επέκτασης. Οι επιχειρήσεις αυτές υπάγονται στον τομέα των νέων τεχνολογιών, της μεταποίησης αλλά και στον κλάδο του λιανικού εμπορίου τροφίμων. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι επιχειρηματική δραστηριότητα, ασκούμενη από άτομα που φέρουν το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο και καινοτόμες ιδέες, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αναπτυξιακό παράγοντα και να συμβάλει στο έπακρο στην ανάκαμψη της εγχώριας οικονομίας.

1.2 Σκοπός και στόχοι της μελέτης

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την πρόθεση των φοιτητών του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας να αναλάβουν καινοτόμες επιχειρηματικές δράσεις, ώστε στη συνέχεια να είναι δυνατή η διατύπωση συμπερασμάτων για τη πρόθεση αυτή αλλά και προτάσεις για την αύξηση της πρόθεσης αυτής. Συγκεκριμένα οι στόχοι είναι να διερευνηθούν :

- Τα κίνητρα που ωθούν τους νέους στη λήψη επιχειρηματικών δράσεων.
- Οι προβληματισμοί που δρουν ανασταλτικά για την δημιουργία της επιχείρησης.
- Οι απόψεις που αφορούν τη δυνατότητα των νέων να δημιουργήσουν τις επιχειρήσεις.
- Η πρόθεση των φοιτητών να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά.
- Ο βαθμός στον οποίο οι νέοι πιστεύουν ότι το ΤΕΙ μπορεί να τους προετοιμάσει ώστε να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά.
- Ποιοι είναι οι δημογραφικοί παράγοντες που επηρεάζουν τους φοιτητές ως προς τις ανωτέρω απόψεις.

1.3 Δομή πτυχιακής

Αρχικά στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο γίνεται βιβλιογραφικά αναφορά των εννοιών της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας. Επεξηγούνται τα είδη, οι δράσεις και τα κίνητρα της επιχειρηματικότητας όπως και οι παράγοντες που την επηρεάζουν. Κατόπιν παρατίθενται στοιχεία για την επιχειρηματικότητα των νέων γενικά αλλά και στην Ελλάδα και επισημαίνεται ο ρόλος της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα. Στο τέλος του δεύτερου κεφαλαίου συνοψίζονται τα δεδομένα για την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα αλλά και τα εμπόδια που συναντώνται. Στο τρίτο κεφάλαιο, αφού οριστεί η έννοια της καινοτομίας, επεξηγούνται οι μορφές και τα χαρακτηριστικά της, όπως και τα εμπόδια που αυτή συναντά. Στη συνέχεια περιγράφεται η σχέση της καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα, ο ρόλος της εκπαίδευσης στην καινοτομία όπως και οι πηγές της χρηματοδότησης της. Τέλος παρουσιάζεται η

κατάσταση στην Ελλάδα στον τομέα της καινοτομίας. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα μελέτη, περιγράφεται το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε, διαδικασία δειγματοληψίας και η επιλογή προγράμματος επεξεργασίας. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρατίθενται η στατιστική ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τη δειγματοληψία. Μελετήθηκαν οι στατιστικές συχνότητες των απαντήσεων των φοιτητών και στη συνέχεια παρατίθενται οι συσχετίσεις που προέκυψαν μεταξύ των μεταβλητών. Στο έκτο κεφάλαιο τέλος αναφέρονται τα συμπεράσματα της μελέτης και γίνονται ορισμένες προτάσεις και παραπομπές για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

2.1 Εισαγωγή

Η επιχειρηματικότητα είναι μία έννοια στην οποία έχουν δοθεί ποικίλοι ορισμοί, λόγω της ιδιαίτερης φύσης της. Σε κάθε περίπτωση αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της οικονομίας.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρατίθενται βιβλιογραφικά στοιχεία που σκοπό έχουν την επεξήγηση της έννοιας της επιχειρηματικότητας αλλά και των παραμέτρων που την συνιστούν. Αναφέρονται οι δράσεις, τα είδη της, τα κίνητρα που οδηγούν στην επιχειρηματική δράση αλλά και οι παράγοντες που την επηρεάζουν. Σημαντικό μέρος του κεφαλαίου αυτού αποτελεί η παρουσίαση της νεανικής επιχειρηματικότητας καθώς και ο ρόλος της εκπαίδευσης σε αυτή. Αναφέρεται τέλος η επιχειρηματική κατάσταση στην Ελλάδα τις μέρες που διανύουμε όπως επίσης και τα εμπόδια που συναντώνται, με στόχο ο αναγνώστης να αποκτήσει μια ξεκάθαρη εικόνα της Ελληνικής επιχειρηματικότητας.

2.2 Επιχειρηματικότητα – Ορισμός – Έννοια

Επιχειρηματικότητα η αλλιώς «επιχειρηματική πρωτοβουλία» είναι ένας όρος που ενώ χρησιμοποιείται κατά κόρον στην κοινή γλώσσα και στις αναλύσεις της λειτουργίας μιας επιχείρησης, δεν έχει λάβει ένα

ακριβές περιεχόμενο κοινά αποδεκτό (Καραγιάννης 1992). Το να ορισθεί λοιπόν η επιχειρηματικότητα δεν είναι εύκολο θέμα λόγω της πολυμορφικότητας της φύσης της. Παρακάτω παρατίθενται κάποιοι ορισμοί που έχουν δοθεί σχετικά με την πολυσύνθετη έννοια της επιχειρηματικότητας.

- Επιχειρηματικότητα είναι μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία τα άτομα σταθερά εντοπίζουν οικονομικές ευκαιρίες και τις εκμεταλλεύονται μέσα από την ανάπτυξη, παραγωγή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή απαιτεί την ύπαρξη ποιοτικών ιδιοτήτων στα άτομα, όπως εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, δυνατότητα και διάθεση ανάληψης κινδύνου και ένα αίσθημα προσωπικής δέσμευσης. (Global Entrepreneurship Monitor,2009 The European Observatory for SMEs 2000).
- Η σκέψη και η διαδικασία να δημιουργήσεις και αναπτύξεις οικονομική δραστηριότητα που θα βασίζεται στο συνδυασμό της ανάληψης κινδύνου, δημιουργικότητας και/ή καινοτομίας με τη διαχείριση μέσα σε ένα νέο ή υπάρχοντα οικονομικό οργανισμό. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2002).
- Η επιχειρηματικότητα αποτελεί κατά κύριο λόγο νοοτροπία. Πρόκειται για την δραστηριοποίηση και την ικανότητα που έχει ένα άτομο, μεμονωμένα ή στο πλαίσιο ενός οργανισμού, να αναγνωρίζει τις ευκαιρίες και να τις εκμεταλλεύεται προκειμένου να επιτύχει προστιθέμενη αξία ή να έχει οικονομικό όφελος. (Πράσινη βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη).
- Η επιχειρηματικότητα αποτελεί την κινητήρια δύναμη της οργάνωσης ή με άλλα λόγια, εκείνον τον παραγωγικό συντελεστή που θεμελιώνει την οικονομική σκέψη και συνδυάζει τους άλλους τρεις συντελεστές. (Γη, εργασία, κεφάλαιο) για τη διαδικασία της παραγωγής (Alfred Marshall 1890).

- Η έννοια της επιχειρηματικότητας, σε πρώτο στάδιο, μπορεί να ερμηνευθεί, «ως μια προσπάθεια μετατροπής της πρωτοβουλίας σε αποτέλεσμα και από τη διαδικασία αυτή να προκύψει οικονομικό κέρδος» (Cunningham, J. B. and Lischeron, J 1991).
- Επιχειρηματίας είναι εκείνο το άτομο «που προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τη διαφορά των τιμών, ανάμεσα στην αγορά, με μια βεβαιωμένη τιμή, και στην πώληση των αγαθών, με βεβαιότητα (arbitrage)» (R. Cantillon 1730).
- Οι επιχειρηματίες είναι οι φορείς της αλλαγής και της ανάπτυξης της οικονομίας της αγοράς, είναι εκείνοι που με τη δράση τους δημιουργούν, διαχέουν και εφαρμόζουν καινοτόμες ιδέες, δεν επιδιώκουν να αξιοποιήσουν μόνο τις οικονομικές ευκαιρίες, αλλά έλκονται από την ανάληψη κινδύνου και αρέσκονται να βλέπουν την επιβεβαίωση του προαισθήματός τους Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.).
- Η επιχειρηματικότητα είναι μια διαδικασία δημιουργίας, ή η σύλληψη μιας ευκαιρίας και η επιδίωξη εκμετάλλευσής της, ανεξάρτητα από τον έλεγχο, ή την κατοχή των μέσων υλοποίησής της Harvard Business School.
- «Η επιχειρηματικότητα δεν είναι ούτε επιστήμη αλλά ούτε και τέχνη, αλλά είναι η πρακτική στην οποία η γνώση αποτελεί το μέσον για την επίτευξη του σκοπού της. Είναι τρόπος συμπεριφοράς, παρά χαρακτηριστικό της προσωπικότητας»(P. Drucker).
- Ο αυστηρός ορισμός της επιχειρηματικότητας αναφέρεται στη δημιουργία μιας νέας οικονομικής οντότητας, επικεντρωμένης σε ένα προϊόν ή υπηρεσία ή, τουλάχιστον, σε ένα που να διαφέρει σημαντικά από προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρονται κάπου αλλού στην αγοράς (Stanworth et al. 1976).

- Επιχειρηματικότητα είναι η προσεκτική ανάλυση της διαδικασίας ανακάλυψης ευκαιριών, της αξιολόγησης και της αξιοποίησής τους (Shane Venkataraman et al. 2000).
- Η επιχειρηματικότητα είναι ο καταλύτης της οικονομικής ανάπτυξης και της εθνικής ανταγωνιστικότητας. Η επιχειρηματικότητα είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη και την ευημερία της κοινωνίας και οι επιχειρηματίες τη δημιουργούν θέσεις εργασίας. Οδηγούν την καινοτομία και την επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία. Συμβάλλει έμμεσα στην παραγωγικότητα, εισάγοντας νέο ανταγωνισμό (Kelley, Bosma, and Amorós 2010) .
- Επιχειρηματικότητα είναι η δέσμη προδιάθεσης, νοοτροπίας και ικανοτήτων που ενυπάρχει ή καλλιεργείται στα άτομα και εφόσον υπάρξουν κατάλληλες συνθήκες μετουσιώνεται σε ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας» (Χασσίδ Ι., 2002).
- Η έννοια της επιχειρηματικότητας αφορά τα άτομα, τις επιλογές και τις ενέργειες στις οποίες προβαίνουν κατά την εκκίνηση, την εξαγορά ή τη λειτουργία μιας επιχείρησης ή τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης στρατηγικών αποφάσεων. (Μιχιώτης Σ, Οικονόμου Κ, 2006).
- Επιχειρηματικότητα σαν έννοια συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη καινοτομικής δραστηριότητας η οποία έχει εμπειρικά αποδειχτεί ότι αποτελεί το κλειδί για την δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στην αγορά. Πολλές φορές αναφέρεται σαν διαδικασία που περιλαμβάνει όλες τις λειτουργίες, δραστηριότητες και ενέργειες που συνδέονται με τον εντοπισμό των ευκαιριών και τη δημιουργία μιας οργάνωσης που θα τις αξιοποιήσει.
- Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor/GEM), ως επιχειρηματικότητα ορίζεται η κάθε προσπάθεια για δημιουργία νέας επιχείρησης ή νέας δραστηριότητας, όπως το ελεύθερο επάγγελμα, η δημιουργία ενός νέου επιχειρηματικού

οργανισμού ή η επέκταση ήδη υπάρχουσας επιχείρησης, που γίνεται από έναν ιδιώτη, από ομάδες ιδιωτών ή από επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν.(IOBE, 2004).

Τέλος, η επιχειρηματικότητα (entrepreneurship) ορίζεται ανάλογα με την οπτική, οικονομική ή διοικητική, που την ορίζει ο καθένας (Hebert R,1989).

2.3 Δράσεις Επιχειρηματικότητας

Παρά την πληθώρα των ορισμών που έχουν δοθεί για την έννοια της επιχειρηματικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τον Καραγιάννη (1992,1996) η επιχειρηματικότητα μπορεί να συνοψιστεί στις παρακάτω θεωρίες δράσης οι οποίες καλύπτουν επαρκώς το εύρος της.

- Ανάλυσης κινδύνων από την αβεβαιότητα

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, επιχειρηματίας είναι το οικονομούν άτομο που αναλαμβάνει τους κινδύνους που πηγάζουν από την αβεβαιότητα η οποία χαρακτηρίζει την πραγματική οικονομική ζωή.

Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ένας επιχειρηματίας μπορούν να διακριθούν και ανάλογα με τη «φύση» τους. Οι κίνδυνοι αυτοί διακρίνονται σε «δυνάμενους» και «μη δυνάμενους να υπολογισθούν», ώστε αντισταθμισθούν και η «τιμή» τους στο κόστος παραγωγής. Οι δεύτεροι αυτοί κίνδυνοι, η οικονομική αξία των οποίων δεν μπορεί να προβλεφθεί και να προσμετρηθεί, είναι αυτοί που πηγάζουν από την αβεβαιότητα που υπάρχει στην πραγματική οικονομική ζωή. Η οικονομική αυτή αβεβαιότητα οφείλεται κυρίως στα εξής: το δυναμικό χαρακτήρα των οικονομικών μεταβλητών την ύπαρξη του στοιχείου του χρόνου στη λήψη των οικονομικών αποφάσεων την ατελή γνώση που τα άτομα και ειδικότερα οι επιχειρηματίες διαθέτουν για το παρόν και το μέλλον.

Τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα ορισμένοι ερευνητές, με πρωτοπόρο τον F. Knight (1921), ανέπτυξαν τη θεωρία ότι η πραγματική και ουσιαστική δράση της επιχειρηματικότητας είναι η ανάλυση των κινδύνων από την αβεβαιότητα. Ο επιχειρηματίας όμως δεν είναι παίχτης τυχερών παιχνιδιών. Ο άνθρωπος που παίζει τυχερά παιχνίδια δεν ελέγχει το αποτέλεσμα, ενώ ο επιχειρηματίας μπορεί να

επιηρεάσει με τις ενέργειες του το αποτέλεσμα της επιχειρηματικής του απόφασης. Για το λόγο αυτό και ο επιχειρηματίας κυρίως προτιμά να αναλάβει μέτριους κινδύνους, που συνδέονται με τις πράξεις του και τους οποίους προσπαθεί πάντα να περιορίσει.

- Οργάνωσης της επιχείρησης

Μια από τις παλαιότερες θεωρίες επιχειρηματικότητας, είναι αυτή που εντοπίζει τη λειτουργία του επιχειρηματία στον τρόπο οργάνωσης των παραγωγικών συντελεστών και την αξιοποίηση κατά τον άριστο τρόπο της οργάνωσης αυτής. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, ο επιχειρηματίας αποσκοπεί να επιτύχει μια οργάνωση των παραγωγικών συντελεστών που θα του αποφέρει τα μέγιστα οικονομικά οφέλη. Η θεωρία αυτή σχετίζεται με το γεγονός ότι οι οικονομίες δεν επιτυγχάνουν πάντα τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητάς τους με δεδομένους τους παραγωγικούς συντελεστές. Η διαφορά μεταξύ του θεωρητικά άριστου βαθμού αποτελεσματικότητας μιας οικονομίας και αυτού που στην πραγματικότητα επιτυγχάνεται είναι μια «διαφυγούσα αποτελεσματικότητα» που έχει χαρακτηριστεί, από τον H. Leibenstein (1978), ως «απροσδιόριστη αναποτελεσματικότητα».

Η επιχειρηματικότητα μπορεί να δράσει ως παράγοντας που θα μειώσει αυτή την «απροσδιόριστη αναποτελεσματικότητα» μέσω των εξής ενεργειών: με τον καλύτερο συντονισμό των εργασιών που γίνονται στην επιχείρηση με την καλύτερη οργάνωση και διασύνδεση των διαφόρων αγορών (π.χ. με υποκαταστήματα κ.λπ.) με τον καλύτερο μετασχηματισμό των εισροών σε εκροές.

Με τη θεωρία αυτή της επιχειρηματικότητας που αναπτύχθηκε από τον Casson (1982), υποστηρίζεται ότι επιχειρηματίας είναι το άτομο εκείνο που θα πάρει μια απόφαση διαφορετική από τους άλλους, για να εισάγει ένα νέο και αποδοτικότερο συντονισμό των παραγωγικών συντελεστών. Το κεντρικό σημείο της θεωρίας αυτής βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο ο επιχειρηματίας θα λάβει μια απόφαση και τα προσόντα που πρέπει να διαθέτει ώστε να είναι επιτυχής η απόφαση αυτή. Η διαδικασία λήψης μιας απόφασης από μέρους του επιχειρηματία διέρχεται από τα εξής στάδια:

1. αναγνώριση των οικονομικών ευκαιριών.
 2. επιλογή αυτών που είναι κατάλληλες για την επιχείρηση ή τις δυνατότητές του.
 3. εκτίμηση των εμποδίων που έχει να αντιμετωπίσει.
 4. ανάπτυξη τρόπων να υπερπηδηθούν αυτά τα εμπόδια.
- Καινοτομική δράση.

Με τη συνεχή τεχνολογική πρόοδο και ανάπτυξη των τεχνών και της επιστήμης, δημιουργήθηκε στους επιχειρηματίες ένα ισχυρό πνεύμα καινοτομίας. Σύμφωνα με τη «θεωρία του καινοτόμου επιχειρηματία», που αναπτύχθηκε από τον J.A. Schumpeter (1911), οι επιχειρηματίες προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν τις διάφορες τεχνολογικές και επιστημονικές ανακαλύψεις για παραγωγικούς και κερδοσκοπικούς σκοπούς. Οι καινοτομίες που εισάγει ο επιχειρηματίας μπορούν να ορφανισθούν με τις εξής μορφές:

1. με την εισαγωγή νέου ή καλύτερου ποιοτικού προϊόντος ή υπηρεσίας.
 2. με τη χρησιμοποίηση μιας νέας ή βελτιωμένης μεθόδου παραγωγής.
 3. με τη δημιουργία μιας νέας αγοράς.
 4. με τη χρησιμοποίηση νέας ή βελτιωμένης οργάνωσης της επιχείρησης.
- Αξιοποίηση ευκαιριών κέρδους.

Τη δεκαετία του 1970 αναπτύχθηκε μια θεωρία από τον I. Kirzner (1973), που παρουσιάζει την επιχειρηματικότητα «ως άγρυπνη προσπάθεια του ατόμου (επίδοξου επιχειρηματία), να αναγνωρίσει και να αξιοποιήσει κάθε ευκαιρία κέρδους που παρουσιάζεται στη αγορά». Ο επιχειρηματίας, για να ενεργήσει με τον τρόπο αυτό, θα πρέπει να διαθέτει γνώσεις και πληροφορίες για την αγορά που δεν διαθέτουν άλλα οικονομούντα άτομα.

Η ύπαρξη αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας δικαιολογείται και υπάρχει μόνο εάν στον κόσμο των επιχειρήσεων δεν υπάρχει πλήρης γνώση και επάρκεια πληροφοριών για ότι συμβαίνει στις διάφορες αγορές αγαθών και παραγωγικών συντελεστών. Και η αλήθεια είναι ότι ένας βαθμός άγνοιας ή ανεπαρκούς πληροφόρησης υπάρχει πάντα στην

αγορά, παρά την αυξανόμενη χρήση των ειδικών εφημερίδων, περιοδικών, της πληροφορικής κ.λπ.

- Συνθετική θεωρία.

Η θεωρία αυτή της επιχειρηματικότητας, η οποία στην ουσία συνθέτει τις παραπάνω θεωρίες, τονίζει το γεγονός ότι δεν πρέπει να αναμένουμε ότι ο επιχειρηματίας θα έχει έναν και μονοδιάστατο ρόλο. Αντίθετα, μπορεί να δραστηριοποιηθεί με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο κατά την ίδρυση και την πορεία ανάπτυξης της επιχείρησής του.

2.4 Είδη επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα όντας μια πολυδιάστατη έννοια επιδέχεται ποικίλους διαχωρισμούς ως τις μορφές και τα είδη στα οποία μπορεί να ταξινομηθεί. Οι τρόποι με τους οποίους αυτή διαχωρίζεται είναι κυρίως αποτέλεσμα της προσπάθειας θεωρητικών και οικονομολόγων να διευκολυνθεί η θεωρητική της μελέτη η και η ερμηνεία του φαινομένου του « επιχειρείν ». Ακόμη, η διάκριση των ειδών της επιχειρηματικότητας έγκειται στην έντονη διαφοροποίηση που μπορεί να έχουν κάποιες δράσεις της από τις υπόλοιπες.

Οι απόψεις των ερευνητών όσον αφορά τα κριτήρια η τις κατηγορίες στις οποίες θα πρέπει να διακρίνεται η επιχειρηματική δραστηριότητα δίστανται. Οι κυριότερες κατηγορίες διαχωρισμού που έχουν διατυπωθεί είναι οι ακόλουθες.

Ο Π. Πετράκης (2004) διακρίνει δυο (2) είδη επιχειρηματικότητας:

- Η επιχειρηματικότητα που προκύπτει μέσα από μια ήδη υφιστάμενη επιχείρηση και η οποία ονομάζεται « ενδοεπιχειρηματικότητα » και η επιχειρηματικότητα που αφορά τη δημιουργία και την ανάπτυξη μιας νέας επιχείρησης από ένα μεμονωμένο άτομο που καλείται επιχειρηματίας και είναι εκείνο το άτομο που δημιουργεί καινούρια αξία.
- Η έννοια του ενδοεπιχειρηματία αναγνωρίστηκε επισήμως το 1992 και ορίζεται ως, «το πρόσωπο μέσα σε μια μεγάλη εταιρεία που αναλαμβάνει την άμεση ευθύνη για τη μετατροπή μιας ιδέας σε ένα κερδοφόρο τελικό προϊόν, μέσα από την ανάληψη κινδύνου και καινοτομίας».

Οι Clamp και Alhamis (2010) διατείνονται ότι η επιχειρηματικότητα διακρίνεται σε δυο (2) είδη:

- την παραδοσιακή επιχειρηματικότητα των επιχειρήσεων.

Ο παραδοσιακός επιχειρηματίας αναλαμβάνει τους κινδύνους για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής του δραστηριότητας, με σκοπό το ίδιο όφελος. Από την άλλη πλευρά, η κοινωνική επιχειρηματικότητα επιθυμεί να συνδυάσει τη φιλοσοφία και των τρόπων σκέψης των επιχειρήσεων με την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, μέσα από τη δημιουργία του ατόμου.

- την κοινωνική επιχειρηματικότητα (social entrepreneurship).

Οι επιτυχημένοι κοινωνικοί επιχειρηματίες αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα της αποτελεσματικής χρήσης όλων των πόρων που διαθέτει η επιχείρηση, ώστε να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες των επενδυτών, ταυτόχρονα όμως εξισορροπώντας τις προσδοκίες του κοινωνικού συνόλου μια βελτίωση της ποιότητας της ζωής του και τη δημιουργία θέσεων εργασίας με μια σχετική σταθερότητα.

Εκτός από τα δυο (2) ανωτέρω είδη, μπορεί να προσαρτηθεί και ένα τρίτο είδος, το οποίο ονομάζεται συνεργατική (cooperative) επιχειρηματικότητα. Επιπλέον, ο Thurrow αναγνωρίζει ως διακριτά είδη επιχειρηματικότητας την τεχνολογική, τη γεωγραφική και την κοινωνιολογική επιχειρηματικότητα.

- Η τεχνολογική επιχειρηματικότητα σχετίζεται με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις αγορές, με τη μορφή νέων προϊόντων ή νέων διαδικασιών παραγωγής των παλαιών προϊόντων.
- Η γεωγραφική επιχειρηματικότητα αναφέρεται στη μετακίνηση τεχνολογικών επιτευγμάτων από τον έναν τόπο στον άλλον. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων κάτι τέτοιο σημαίνει τη μετάβαση της τεχνολογίας από τον ανεπτυγμένο κόσμο προς τις υποανάπτυκτες χώρες.
- Τέλος, η κοινωνιολογική επιχειρηματικότητα έχει να κάνει με την εξεύρεση νέων τρόπων προώθησης και προβολής των παλαιών προϊόντων.

- Μια ακόμα διάκριση ως προς τα ειδή της επιχειρηματικότητας είναι με βάση το λόγο που οδηγεί στην επιχειρηματική δράση . Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor, GEM).
- επιχειρηματικότητα ανάγκης ορίζεται η ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω έλλειψης δυνατοτήτων άλλης ικανοποιητικής απασχόλησης και όχι για την εκμετάλλευση κάποιας επιχειρηματικής ευκαιρίας που γίνεται αντιληπτή στο οικονομικό περιβάλλον.
- επιχειρηματικότητα ευκαιρίας ορίζεται η ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω ανακάλυψης ευκαιρίας στην αγορά για την οποία υπάρχει η πεποίθηση ότι θα εξασφαλίσει υψηλότερο εισόδημα από οποιαδήποτε άλλη διαθέσιμη επιλογή.

Η επιχειρηματικότητα φαίνεται να δύναται να διακριθεί και με βάση το φύλο του ατόμου που την ασκεί. Αυτό φαντάζει παράδοξο καθώς στις σύγχρονες κοινωνίες ισότητας θα ήταν αναμενόμενο τα δυο φύλα να είχαν ίσες ευκαιρίες ανάληψης επιχειρηματικής δράσης . Εντούτοις , ο κοινωνικός ρόλος των δυο φύλων αλλά και οι περιορισμοί που εμφανίζονται σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, δημιουργούν εμπόδια και ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Τα περισσότερα από αυτά τα εμπόδια δημιουργούνται από τα στερεότυπα της μορφής «αντρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα, καθώς και το ασυμβίβαστο που θεωρητικά υπάρχει στη δημιουργία επιχείρησης και στην συμμετοχή στις οικογενειακές υποχρεώσεις της καθημερινότητας. Αυτά ακριβώς τα στερεότυπα που υπάρχουν εις βάρος των γυναικών και τα οποία αναπαράγονται μέσα στο πέρασμα των χρόνων, δημιουργούν ένα πλαίσιο αποθάρρυνσης για την ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών(koutsou et al.2003). Η επιχειρηματική δραστηριότητα που αναπτύσσουν οι γυναίκες έχει και πολιτικές προεκτάσεις μιας και, «η διάσταση του φύλου οφείλει να διαπερνά με τρόπο ενεργό και από όλες τις πολιτικές που αφορούν στην απασχόληση και στην επιχειρηματικότητα, όχι επειδή είναι κοινοτική και εθνική επιταγή,

αλλά επειδή πράγματι οι γυναίκες φέρουν το μεγαλύτερο βάρος στη κατανομή της ανεργίας και αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας. (European Commission 2002) Σύμφωνα με τον Ο.Α.Σ.Α. (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία & Ανάπτυξη) (2005) ως γυναικεία επιχειρηματικότητα ορίζεται η δραστηριότητα σε μια επιχείρηση με τους ακόλουθους όρους:

1. Γυναικεία συμμετοχή στο κεφάλαιο σε ποσοστό τουλάχιστον 51%.
2. Όλες οι ενέργειες που αφορούν στρατηγικές και ανάπτυξη της επιχείρησης να λαμβάνονται από την ιδιοκτήτρια ή τις ιδιοκτήτριες της επιχείρησης.

Χωρίς τις ανωτέρω δυο (2) προϋποθέσεις δεν μπορεί να γίνει πραγματική καταγραφή των επιχειρήσεων γυναικείου χαρακτήρα, μιας και είναι τόσο μεγάλος ο αριθμός των επιχειρήσεων που υφίστανται, με συνεταιίρους διαφορετικών φύλων ή με εταιρείες οικογενειακές, με τη μητέρα για φορολογικούς λόγους να καθίσταται βασικός μέτοχος, όπου οι άντρες επιχειρηματίες είναι εκείνοι που λαμβάνουν τις αποφάσεις στρατηγικής ουσιαστικά και ασκούν την επιχειρηματική δραστηριότητα. Παρά τα εμφανή εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όσον αφορά την επιχειρηματικότητα τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες ενίσχυσης της γυναικείας επιχειρηματικότητας σε όλο τον κόσμο αλλά και στην Ελλάδα από δημοσίους αλλά και ιδιωτικούς φορείς, με αποτέλεσμα η γυναικεία επιχειρηματικότητα να αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς και να αποτελεί σταδιακά ολοένα και μεγαλύτερο τρόπο ανάπτυξης της εγχώριας οικονομίας.

Τέλος ένα είδος επιχειρηματικής δραστηριότητας το οποίο έχει σαφή διάκριση από τα υπόλοιπα είναι η πράσινη επιχειρηματικότητα. Με τον όρο πράσινη επιχειρηματικότητα νοείται ο τύπος οικονομικής δραστηριότητας, που στόχος της στρατηγικής του είναι πρωτίστως η προστασία του περιβάλλοντος. Η πράσινη επιχειρηματικότητα συνδέεται με την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με μια φιλική αντιμετώπιση προς το περιβάλλον. Το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και αξιοποιεί τους διαθέσιμους πόρους, όπως τη γη, τον αέρα και την θάλασσα για να

παράγει προϊόντα και υπηρεσίες που τροφοδοτούν την «πραγματική οικονομία» Η ανταγωνιστική χρήση των φυσικών πόρων σε παγκόσμια κλίμακα οδηγεί στην μείωση των αποθεμάτων τους και αποτελεί βασικό περιορισμό στην βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων Η πράσινη επιχειρηματικότητα καταφέρνει να ενσωματώνει το περιβαλλοντικό κόστος στην οικονομία και στην αγορά και οδηγεί σε ζήτηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος έχει σπάσει την αρνητική σύνδεση ανάμεσα στο κόστος προστασίας του περιβάλλοντος και την οικονομική ανάπτυξη. Το ενδιαφέρον της αγοράς στρέφεται στην ανάπτυξη της «πράσινης» οικονομίας, προάγοντας την πράσινη επιχειρηματικότητα η οποία αναδύεται ως μια νέα μορφή οικονομικής δραστηριότητας. Πράσινη χαρακτηρίζεται μια επιχειρηματική δράση με περιβαλλοντικούς στόχους αλλά και μια επιχείρηση που σε σχέση με το χρόνο και τους ανταγωνιστές της έχει επιδείξει βελτιωμένη περιβαλλοντική υπευθυνότητα. Ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις επιδιώκουν να συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής μέσα από επενδύσεις που πραγματοποιούν στην έρευνα και την ανάπτυξη πράσινων τεχνολογιών και πρακτικών. Οι δραστηριότητες των πράσινων επιχειρήσεων καλύπτουν όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας από τον πρωτογενή τομέα με την παραγωγή βιολογικών προϊόντων, τον δευτερογενή τομέα με την ανακύκλωση και παραγωγή ενέργειας με μεθόδους φιλικούς προς το περιβάλλον, τον τριτογενή με το εμπόριο των πράσινων προϊόντων και τον τεταρτογενή με την πιστοποίηση και την προβολή.(Λιούκας,2013)

2.5 Κίνητρα επιχειρηματικότητας

Οι παράγοντες που επιδρούν στην απόφαση ενός ατόμου να γίνει επιχειρηματίας διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες (Brockhaus 1982).

- τις ψυχολογικές επιδράσεις που έχει δεχθεί το άτομο.
- τα αποτελέσματα των εμπειριών του (κυρίως από την προηγούμενη εργασία του).
- τα προσωπικά χαρακτηριστικά του.

Οι επιδράσεις αυτές χαρακτηρίζονται ως «κίνητρα» ανάληψης επιχειρηματικής δράσης και μπορούν να διαχωριστούν, σε γενικές γραμμές, σε δύο τύπους:

στα θετικά κίνητρα (pull motives) ή παράγοντες προσέλκυσης, που ελκύουν το άτομο στην ανάληψη επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, και στα αρνητικά κίνητρα (push motives) ή «ωστικούς» παράγοντες που ωθούν ή αναγκάζουν το άτομο να απομακρυνθεί από άλλες επιλογές και να στραφεί προς την αυτοαπασχόληση.

Τα βασικότερα από τα «θετικά κίνητρα» είναι:

- η επιδίωξη κέρδους
- η επιδίωξη ανεξαρτησίας
- η επιδίωξη κοινωνικού κύρους
- η επιθυμία για επιτεύγματα

Ένα ψυχολογικό «συστατικό» που ενδυναμώνει τα κίνητρα αυτά των ατόμων είναι αυτό που ανέλυσε ο J. Rotter (1971) και απέδωσε με τον όρο «εμπιστοσύνη στις προσωπικές ικανότητες (internal locus of beliefs)». Ένας παράγοντας, δηλαδή, που επηρεάζει την προσφορά επιχειρηματικότητας είναι η αντίληψη του επίδοξου επιχειρηματία για την δυνατότητα του να καταφέρει, με δικές του ενέργειες και όχι με ενέργειες άλλων, να επιτύχει η επιχείρησή του. Όσο εντονότερη διαθέτει τα άτομο αυτή την εμπιστοσύνη, τόσο αυξάνεται η δυνατότητά του να προχωρήσει σε ασχολίες (π.χ. επιχειρηματική καριέρα), των οποίων το αποτέλεσμα παρά την αβεβαιότητα που το χαρακτηρίζει είναι ωστόσο συγκεκριμένο και ανταγωνιστικό με αυτό άλλων ατόμων.

Από το άλλο μέρος, τα «αρνητικά κίνητρα», όπως έχουν αποδοθεί και διερευνηθεί από διάφορους ερευνητές, τα οποία απομακρύνουν κάποιον από άλλες εναλλακτικές επιλογές και τον προσανατολίζουν στην ίδρυση δικής του επιχείρησης, και τα οποία μερικές φορές μπορεί να αποδειχθούν ισχυρότερα και από τα θετικά κίνητρα, είναι:

- η αναγκαστική μετανάστευση.
- απόλυση από την εργασία ή η ανεργία.
- οι προστριβές με τον προϊστάμενο.

- η μονοτονία στην εργασία του μισθωτού.
- το διαζύγιο.

Ένα άλλο κίνητρο που ωθεί το άτομο να ακολουθήσει καριέρα επιχειρηματία είναι και η αδυναμία του να προοδεύσει σε άλλες ενασχολήσεις. Η αποτυχία σε μερικές προσπάθειες που θα έδιναν την δυνατότητα στο άτομο να ακολουθήσει κάποια άλλη καριέρα που επιθυμεί, είναι συχνά μια από τις αιτίες που θα μπορούσαν να το κάνουν να στραφεί τελικά στην ίδρυση επιχείρησης. Δεν έπεται, βέβαια, ότι η αποτυχία σε μια καριέρα θα οδηγήσει σε επιτυχία ή αποτυχία σε κάποια άλλη. Υπάρχουν όμως και άλλες καταστάσεις, όπως ο παράγοντας «τύχη» (π.χ. τυχαία γνωριμία κλπ.), οι περιβαλλοντικές επιδράσεις (π.χ. ύπαρξη οικογενειακής επιχείρησης, σπουδές κλπ.), που λειτουργούν εξίσου δυναμικά με τα άλλα θετικά ή αρνητικά κίνητρα.

Εκτός από τα παραπάνω κίνητρα που αφορούν το σύνολο των ατόμων που προτίθενται να αναλάβουν επιχειρηματική δράση, υπάρχουν σαφείς συσχετίσεις των κινήτρων με το φύλο, την ηλικία, την καταγωγή όπως επίσης και το μορφωτικό επίπεδο των επιχειρηματιών. Οι άντρες επιχειρηματίες αξιολογούν το κίνητρο κέρδους και ανάγκης υψηλότερα απ' ό,τι οι γυναίκες που θεωρούν σημαντικότερο κίνητρο την «προτίμηση» (ποια δουλειά θα προτιμούσαν να κάνουν) όπως και τις σπουδές. (Πετράκης, 1996).

Όσον αφορά την ηλικία, παρόλο που το κίνητρο του κέρδους θεωρείται σημαντικό, παρατηρείται ότι στις νεαρότερες ηλικίες (σημερινά κάτω από τα 30) το κίνητρο των προσωπικών ικανοτήτων και της ανεξαρτησίας κατέχει υψηλή θέση. Οι νέοι επιχειρηματίες θεωρούν ισχυρό κίνητρο τις ειδικές σπουδές και την συνέχιση της οικογενειακής παράδοσης σε αντίθεση με τους μεγαλύτερους που αξιολογούν το κίνητρο της ανάγκης ισχυρότερο των ανωτέρων.

Διαφοροποιήσεις στη κατάταξη των κινήτρων εμφανίζονται επίσης σε άτομα με διαφορετικό τόπο καταγωγής. Τα άτομα με καταγωγή από πόλεις αξιολογούν το κίνητρο της συνέχισης της οικογενειακής παράδοσης αλλά και το κίνητρο της αξιοποίησης των σπουδών τους σε υψηλότερη βαθμίδα απ' ό,τι τα άτομα που κατάγονται από χωριά και

κωμοπόλεις. Βέβαια στους πρώτους απαντά σε μεγαλύτερο βαθμό το αρνητικό κίνητρο της ανυπαρξίας εναλλακτικής απασχόλησης. Το επίπεδο εκπαίδευσης εμφανίζεται να συσχετίζεται με συγκεκριμένα κίνητρα όπως αυτά των σπουδών, του κοινωνικού κύρους, της διοικητικής ικανότητας και της έλλειψης εναλλακτικής απασχόλησης. Οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αξιολογούν ως πολύ σημαντικά τα κίνητρα της προτίμησης αξιοποίησης των γνώσεων που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια των σπουδών, καθώς και των διοικητικών ικανοτήτων που πιθανόν τους προσέφεραν οι γνώσεις τους. Αντίθετα οι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θεωρούν βασικότερο κίνητρο αυτό της απόκτησης κέρδους αλλά και κοινωνικού κύρους.

2.6 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα κλάδο με αξιόλογη πολυμορφικότητα. Είναι λοιπόν λογικό να επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες οι κυριότεροι των οποίων είναι οι κοινωνικοί, οι πολιτιστικοί, οι περιβαλλοντικοί, οι δημογραφικοί και οι οικονομικοί. Οι παράγοντες αυτοί έχουν μελετηθεί και αναλυθεί από πολλούς ερευνητές με σκοπό να προσδιοριστούν με ακρίβεια οι λόγοι που οδηγούν στην επιχειρηματική επιτυχία και ευημερία. Από το σύνολο των αναλύσεων, το συμπέρασμα το οποίο έχει προκύψει κατονομάζει τους παρακάτω έξι παράγοντες που οδηγούν στην επιτυχημένη άσκηση της επιχειρηματικής δράσης.

- Οικονομικοί παράγοντες (Economic Factors).

Οι οικονομικοί παράγοντες είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική άσκηση επιχειρηματικής δράσης, μιας και η επιχειρηματικότητα των ατόμων βασίζεται στην οικονομική θεωρία της προσφοράς και της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών. Σύμφωνα με τον Schumpeter, η οικονομική θεωρία και η επιχειρηματικότητα συνδέονται πολύ στενά μεταξύ τους, μιας και οι οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα, μιας και υφίστανται σε όλη τη διάρκεια

ζωής της επιχείρησης. Ειδικότερα, οι οικονομικές μεταβλητές που επιδρούν καταλυτικά στην επιχειρηματικότητα είναι οι πολιτικές και κυρίως οι νομισματικές πολιτικές των κρατών, οι εμπορικές πολιτικές, οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων, η φορολογία και το κατά κεφαλήν εισόδημα. (Huisman, 1985)

- Ψυχολογικοί Παράγοντες (Psychological Factors).

Οι ψυχολογικοί παράγοντες αναφέρονται στα προσωπικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που διαθέτει το άτομο που ασκεί την επιχειρηματικότητα, δηλαδή ο επιχειρηματίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά επηρεάζουν την εκδήλωση της επιχειρηματικότητας.

- Κοινωνιολογικοί Παράγοντες (Social Factors).

Οι κοινωνιολογικοί παράγοντες αναφέρονται σε εκείνες τις συνισταμένες που επηρεάζουν τον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Οι άνθρωποι και οι προτιμήσεις αυτών διακρίνονται από μια σχέση αλληλεξάρτησης που επηρεάζει την επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως είναι οι καταναλωτικές συνήθειες που έχουν τα άτομα, τα πρότυπα ψυχαγωγίας και διασκέδασης, ο τρόπος που εργάζονται ή η πόλη όπου εργάζονται, κλπ. (Weber, 1948)

- Περιβαλλοντικοί Παράγοντες (Environmental Factors).

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες επηρεασμού της επιχειρηματικότητας, οι οποίοι διακρίνονται σε ενδογενείς και εξωγενείς, γίνονται αντιληπτοί σε διάφορα επίπεδα. Η διαθεσιμότητα που έχει μια επιχείρηση σε πόρους αποτυπώνεται από το περιβάλλον, ο αριθμός εισόδου νέων επιχειρήσεων σε έναν κλάδο επηρεάζεται από τον αριθμό των υπαρχουσών επιχειρήσεων στον κλάδο κλπ. Το περιβάλλον είναι εκείνο που θα διαμορφώσει και θα ορίσει τον αριθμό των επιχειρήσεων που θα εισέλθουν στον κλάδο, το μετασχηματισμό των επιχειρήσεων ή ακόμη και τη λήξη μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας. (Singh, 1990)

- **Δημογραφικοί Παράγοντες (Demographic Factors).**
Οι πιο σημαντικοί δημογραφικοί παράγοντες που αφορούν την επιχειρηματικότητα είναι η ηλικία, η εμπειρία και το μορφωτικό επίπεδο⁴⁴. Το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων εκφράζεται μέσα από την κουλτούρα τους. Ως κουλτούρα ορίζεται ένα σύνολο κοινών αξιών, πεποιθήσεων και αναμενόμενων συμπεριφορών. Η μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στην οργανωσιακή κουλτούρα και την επιρροή που αυτή ασκεί στην επιχειρηματικότητα. Σύμφωνα με τον Weber, οι κοινές αξίες, οι πεποιθήσεις και οι συμπεριφορές των ατόμων και των οργανισμών, επηρεάζουν σημαντικά την επιχειρηματικότητα. Όσες κουλτούρες αξιολογούν θετικά την τάση για επιτυχία εμφάνιζαν υψηλά ποσοστά επιχειρηματικότητας.
- **Πολιτισμικοί Παράγοντες (Cultural Factors).**
Οι πολιτισμικοί παράγοντες αφορούν τις πεποιθήσεις που διαμορφώνονται ως προς την ύπαρξη της επιχειρηματικότητας. Η επιθυμία για ισότητα του βιοτικού επιπέδου, η θετική αντιμετώπιση της ίδρυσης μια επιχείρησης όπως και η κοινωνική καταξίωση που προκύπτει μέσω της επιτυχούς λειτουργίας της είναι κάποιοι μόνο από αυτούς. (Huisman, 1985).

Εικόνα 2.1 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα

Τροποποίηση από τους συγγραφείς.

2.7 Επιχειρηματικότητα των Νέων

Η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και τις έντονες δυσκολίες στην αναζήτηση και εύρεση εργασίας, οδηγούν ολοένα και περισσότερους νέους ανθρώπους στη δημιουργία της δικής τους επιχείρησης. Τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά κύριο λόγο, αλλά και στην Ελλάδα υπάρχουν πολλοί φορείς και πολλά προγράμματα που ενισχύουν τη νεανική επιχειρηματικότητα. Για την ίδρυση και την επιτυχή λειτουργία μιας επιχείρησης δεν απαιτείται μόνο η εύρεση του αναγκαίου οικονομικού κεφαλαίου, αλλά υπάρχουν και ορισμένοι άλλοι πολύ σημαντικοί παράγοντες, που σχετίζονται με τους ανθρώπους.

Οι παράγοντες αυτοί σύμφωνα με τον Ιωάννου (2001) είναι :

- Τα τυπικά προσόντα του νέου, ώστε το αντικείμενο με το οποίο πρόκειται να ασχοληθεί να είναι συναφές με το αντικείμενο των σπουδών του, με την κατάρτιση που έχει ή ακόμη και την εργασιακή του εμπειρία.
- Το κίνητρο της δημιουργίας. Ο νέος υποψήφιος επιχειρηματίας θα πρέπει να διαθέτει πραγματική και ουσιαστική θέληση για το εγχείρημα αυτό που σχεδιάζει. Ακόμη και σημαντικές δυσκολίες να προκύψουν θα πρέπει να υπάρχει πίστη στις ικανότητες που διαθέτει και επιμονή για να τις αντιμετωπίσει.
- Δεξιότητες και προσωπικά χαρακτηριστικά. Ο νέος επιχειρηματίας θα πρέπει να διαθέτει το στοιχείο της αυτοβελτίωσης, ώστε μέσα από τους αδυναμίες του που εντοπίζει να βελτιώνεται, να μαθαίνει συνεχώς και να προοδεύει την επιχείρησή του.

Η καινοτομία, η δημιουργικότητα, η ικανότητα συνεργασίας και παρακίνησης, ώστε να δημιουργούνται νέες και καλές συνεργασίες και ευχάριστο περιβάλλον εργασίας, είναι παράγοντες που απαιτούνται σε κάθε νέο επιχειρηματία που ενδιαφέρεται για την επιχείρησή του. Στη σημερινή εποχή υπάρχουν πολλές προκαταλήψεις και ανασταλτικοί παράγοντες, που απωθούν τους νέους από το να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά σε έναν κλάδο.

Οι αντιλήψεις αυτές είναι οι ακόλουθες: (Immink et al. 2004)

- Οι περισσότεροι νέοι θεωρούν ότι για να είναι επιτυχημένοι επιχειρηματίες θα πρέπει να προχωρήσουν σε ένα τολμηρό και καινοτόμο επιχειρηματικό σχέδιο. Η άποψη αυτή όμως καταρρίπτεται λαμβάνοντας υπόψη ότι, σύμφωνα με έρευνες στις Η.Π.Α. μέσα στις πεντακόσιες (500) ταχύτερα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις βρίσκονται επιχειρηματίες που δεν ασκούσαν κάποια καινοτόμα δραστηριότητα, αλλά μια παρόμοια δραστηριότητα με πολλούς ακόμη επιχειρηματίες, με τη διαφορά όμως ότι ακολουθούσαν καλύτερες και ταχύτερες διαδικασίες.
- Η έλλειψη ενός καλού επιχειρηματικού σχεδίου αποτελεί τροχοπέδη για την εκκίνηση μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ένα επιχειρηματικό σχέδιο κρίνεται εάν είναι καλό ή όχι από το αποτέλεσμα που θα έχει σε βάθος χρόνου. Ο στρατηγικός σχεδιασμός σε μια επιχείρηση γίνεται μετά την έναρξη αυτής. Η έναρξη μιας επιχείρησης απαιτεί τόλμη και αυτοσχεδιασμό.
- Οι γνώσεις και οι ικανότητες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιχειρηματικότητα. Σημαντικό ρόλο επίσης έχει και η εμπειρία σε ένα επαγγελματικό αντικείμενο. Όσο όμως ένας νέος άνθρωπος παραμένει σε επίπεδο υπαλληλικής σχέσης με το « επιχειρείν », τότε ολοένα και πιο δύσκολο θα γίνει το εγχείρημα στο μέλλον να αποκτήσει τη δική του επιχείρηση.
- Ο κυριότερος ίσως φόβος των νέων επιχειρηματιών είναι ότι δεν επιθυμούν να ρισκάρουν σε μεγάλο βαθμό. Ο ρόλος όμως του επιχειρηματία δεν είναι να ρισκάρει σε τέτοιο βαθμό που να κινδυνεύει να ανατρέψει την προσωπική του ζωή. Ο επιχειρηματίας, μέσα στο πλαίσιο των επαγγελματικών κανόνων που λειτουργεί, προσπαθεί να διοχετεύσει το ρίσκο στους γύρω του, δηλαδή στους πελάτες του, στους χρηματοδότες, στους προμηθευτές και στους εργαζόμενους του προσπαθεί να διοχετεύσει το ρίσκο στους γύρω του, δηλαδή

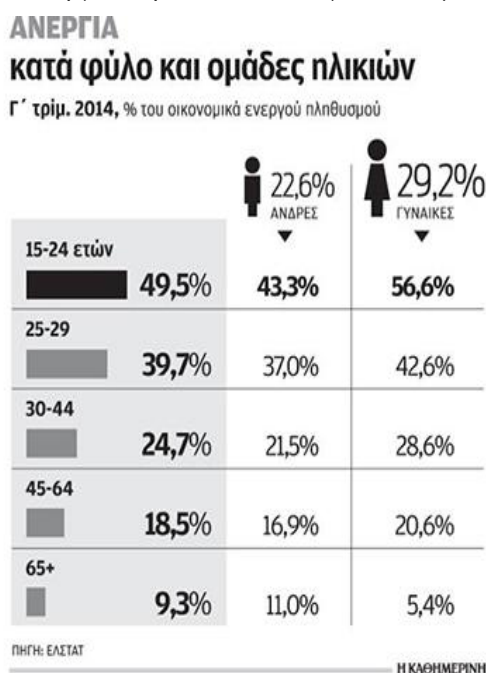
στους πελάτες του, στους χρηματοδότες, στους προμηθευτές και στους εργαζόμενους του.

2.8 Νεανική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, ακολουθώντας τα ευρωπαϊκά πρότυπα έχει στραφεί τα τελευταία χρόνια προς τη νεανική επιχειρηματικότητα στηρίζοντας με προγράμματα και επιδοτήσεις τη νεανική επιχειρηματική δράση. Ο κύριος λόγος που η προσοχή της κυβέρνησης στράφηκε προς τον τομέα αυτό, είναι τα τεραστία ποσοστά ανεργίας που παρατηρούνται στις νεανικές ηλικίες (15-29 ετών).

Το παρακάτω γράφημα αποτυπώνει τη διαμόρφωση της ανεργίας στην Ελλάδα στο ηλικιακό γκρουπ 15-24 αλλά και 24-29 στο οποίο εμφανίζονται συντριπτικά ποσοστά ανεργίας.

Εικόνα 2.2 Ανεργία στην Ελλάδα κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Πηγή: kathimerini.gr

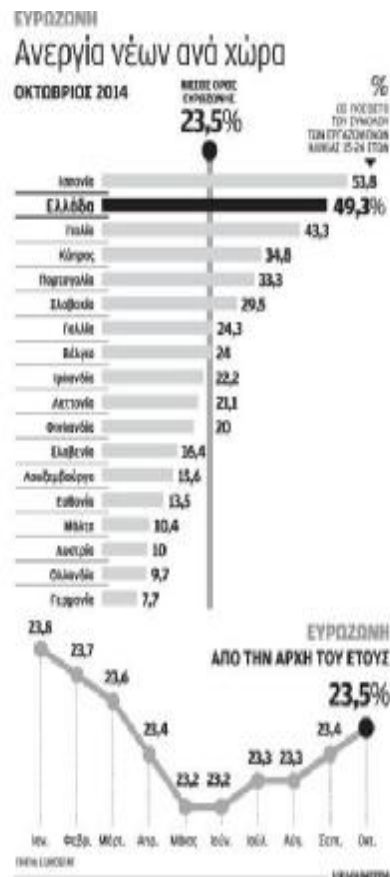
Ένας στους δύο νέους παραμένει εκτός αγοράς εργασίας σύμφωνα και με τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, παρά τη μικρή πλην σταθερή αποκλιμάκωση που παρουσιάζει τους τελευταίους μήνες το συνολικό ποσοστό ανεργίας.

Οι ειδικοί επισημαίνουν, μάλιστα, ότι παρά το γεγονός πως ο πληθυσμός των νέων σε ηλικία ανέργων που ανέρχεται περίπου στις

170.000 χιλιάδες αποτελεί μικρό ποσοστό του συνόλου των ατόμων που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας και αγγίζουν το 1.280.000, η ανεργία των νέων παραμένει ένα κρίσιμο κοινωνικό και οικονομικό ζήτημα υψηλής πολυπλοκότητας, που συσχετίζεται άμεσα με το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης, τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος και του συστήματος της επαγγελματικής κατάρτισης και του τρόπου που αυτά διασυνδέονται με την οικονομία, τις επιχειρήσεις και την αγορά εργασίας. οι ειδικοί επισημαίνουν πως η ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας είναι ιδιαίτερα κρίσιμη λόγω και της ανατροπής της δημογραφικής πυραμίδας. Η Κομισιόν στην πρόσφατη έκθεσή της επεσήμανε ότι λόγω της αύξησης της ανεργίας, κυρίως των νέων, της μείωσης του ενεργού πληθυσμού και της γήρανσης, το μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού (55 - 64 ετών) στην Ελλάδα θα αυξηθεί από το 18,5% του πληθυσμού το 2013 στο 19,1% το 2015, φτάνοντας στο 20,2% το 2060 (αύξηση 1,7% την περίοδο 2013 - 2060, ενώ ο δείκτης εξάρτησης των ηλικιωμένων θα αυξηθεί από το 31% του πληθυσμού το 2013 στο 61% το 2060 (αύξηση 30%) και ο δείκτης συνολικής οικονομικής εξάρτησης, δηλαδή τα άτομα ηλικίας 15 - 74 που δεν εργάζονται σε σχέση με τους εργαζομένους, θα μειωθεί κατά 64% το 2015.(πηγη καθημερινή.gr)

Συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης η Ελλάδα δυστυχώς κατέχει τη δεύτερη θέση στην νεανική ανεργία με ποσοστό 49,3%, κάτι το οποίο υποδηλώνει ότι σχεδόν ένας στους δυο νέους δεν εργάζεται. Είναι πλέον εμφανές ότι οφείλουν να ληφθούν επιπλέον μετρά για την ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικής δράσης, η όποια θα οδηγήσει σε ελάττωση της φτωχιάς και οικονομική ανάπτυξη της χώρας, μέσω της αξιοποίησης του ηλικιακά νέου εργατικού της δυναμικού.

Εικόνα 2.3 Ανεργία νέων ανά χώρα στην ευρωζώνη.

Πηγή :kathimerini.gr

Η σημασία της προώθησης της νεανικής επιχειρηματικότητας συνοψίζεται σύμφωνα με τον Chigunta (2002) στους παρακάτω λόγους. Σύμφωνα λοιπόν με τον ερευνητή η προώθηση της νεανικής επιχειρηματικής δράσης είναι σημαντική διότι :

- Δημιουργεί ευκαιρίες για νέους ανθρώπους που ψάχνουν για απασχόληση.
- Αφυπνίζει και προσελκύει αποξενωμένους και περιθωριοποιημένους νέους ανθρώπους στο να επιστρέψουν στην παραγωγή συνεισφέροντας στην οικονομία.
- Βοηθά τους νέους στην αντιμετώπιση κοινωνικό-ψυχολογικών προβλημάτων που προκύπτουν από τη μη απασχόληση-ανεργία
- Βοηθά τους νέους να αναπτύξουν νέες δεξιότητες και να αποκτήσουν νέα βιώματα και εμπειρίες, που θα τους είναι πολύ χρήσιμα και σε άλλες προκλήσεις στη πορεία της ζωής τους, πέραν της εργασίας τους.

- Προωθεί την καινοτομίας και την προσαρμογή της νεολαίας σε αυτή.
- Προωθεί, στηρίζει και αναζωογονεί την τοπική κοινωνία με την παροχή πολύτιμων αγαθών και υπηρεσιών
- Εμφανίζει ευαισθησία προς τις νέες οικονομικές ευκαιρίες και τάσεις της αγοράς

2.9 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη νεανική επιχειρηματικότητα

Η επιχειρηματικότητα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, ενισχύει την ανταγωνιστικότητα, εισάγει την καινοτομία και αποτελεί το κλειδί για την ανάπτυξη της οικονομίας. Κάτω από αυτό το πρίσμα πρέπει να εξεταστεί η συσχέτιση της εκπαίδευσης με την επιχειρηματική δράση. Πολυάριθμοι ερευνητές έχουν τονίσει τη σημασία της εκπαίδευσης στον τομέα της επιχειρηματικότητας.

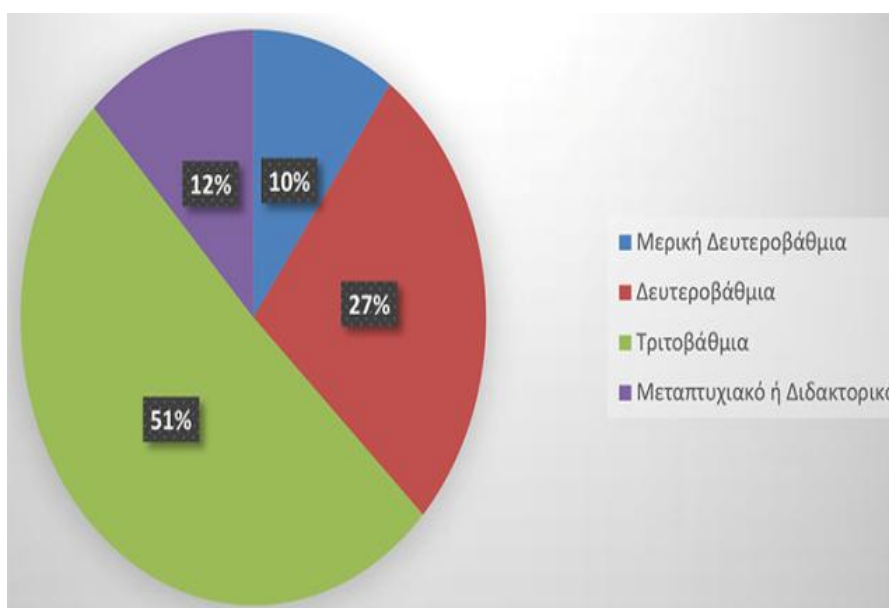
Σύμφωνα με τον Schoof (2006) η αύξηση της νεανικής επιχειρηματικότητας βελτιώνεται μέσα από μια σειρά παραγόντων, ο σημαντικότερος των οποίων είναι η ενημέρωση και η δημόσια στάση σχετικά με την επιχειρηματικότητα των νέων, η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, η υποστήριξη των επιχειρήσεων, το θεσμικό πλαίσιο και η πρόσβαση στους μηχανισμούς χρηματοδότησης. Η εκπαίδευση είναι ένας από τους πιο κρίσιμους παράγοντες που βοηθά τους νέους να κατανοήσουν και να αναπτύξουν το επιχειρηματικό πνεύμα (Gorman, Hanlon, & King, 1997). Οι Shay & Terjensen (2005) υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα έχει γίνει δημοφιλής και συνεχώς αυξάνεται όλο και περισσότερο. Η στάση και οι γνώσεις για την επιχειρηματικότητα διαμορφώνουν μια τάση στους νέους ώστε να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση στο μέλλον (Wang & Wong, 2004). Σύμφωνα με τον Schumpeter (1911) η πρόοδος και ανάπτυξη της γνώσης δημιουργεί ευκαιρίες κέρδους για τα άτομα που έχουν τις ικανότητες να κάνουν χρήση της νέας γνώσης ώστε να δημιουργήσουν νέα προϊόντα, νέες μεθόδους ή νέες αγορές. Η εκπαίδευση βελτιώνει τις επιδόσεις των επιχειρηματιών τόσο άμεσα όσο και έμμεσα (Ravindra & Saiyed Wajid, 2013). Ο (Baumol, 2002)

όπως και οι (Boettke, 2001) και (Kreft & Sobel, 2005). αναφέρουν ότι ο καλύτερος τρόπος για την προώθηση της νεανικής επιχειρηματικότητας πρόκειται για την εκπαίδευση και την εξέλιξη σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης, παρά για τα νέα προγράμματα της κυβέρνησης.

Σύμφωνα με την τελική έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων «εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα» η εκπαίδευση, ξεκινώντας από τους νέους και το σχολείο, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος. Οι Sobel και Kerry (2008) παρατηρούν ότι στα εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία προωθούν μέσω διαφόρων προγραμμάτων την επιχειρηματικότητα, οι φοιτητές μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης τους έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες να ασχοληθούν με την επιχειρηματικότητα. Οι Bergman & Stenberg (2007), και ο Henley (2005) παρατήρησαν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου και της δημιουργίας μιας νέας επιχείρησης, ενώ ακόμη παρατηρήθηκε ότι τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο είναι πιο επιτυχημένοι επιχειρηματίες. Οι (Georgelis et al. 2005) στον αντίποδα υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση δεν σχετίζεται με την ίδρυση της επιχείρησης, γιατί δεν απαιτείται σε όλους τους τομείς δραστηριότητας να υπάρχει εκπαίδευση, όπως παραδείγματος χάριν στο χονδρικό εμπόριο, τη γεωργία, και στη μεταποίηση .

Σύμφωνα τέλος με την τελευταία έρευνα του Ευρωβαρόμετρου (Eurobarometer, 2012) , παρατηρούμε στα αποτελέσματα ότι το 76% των ευρωπαίων πολιτών δεν συμμετείχε σε κάποιο μάθημα ή δραστηριότητα για την επιχειρηματικότητα, ενώ τα στοιχεία σε επίπεδο χωρών, στη περίπτωση της Ελλάδας δείχνουν ότι μόνο το ένα πέμπτο (17%) των ερωτηθέντων έχουν συμμετάσχει σε κάποια δραστηριότητα. Η επιχειρηματικότητα και στην Ελλάδα φαίνεται να έχει άρρηκτη συσχέτιση με το επίπεδο σπουδών των ατόμων. Στο παρακάτω κυκλικό διάγραμμα φαίνεται η εκατοστιαία κατανομή των επιχειρηματιών με βάση τις σπουδές τους.

Εικόνα 2.4 Ποσοστιαία κατανομή επιχειρηματικότητας ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

Πηγή: IOBE, επεξεργασία στοιχείων GEM

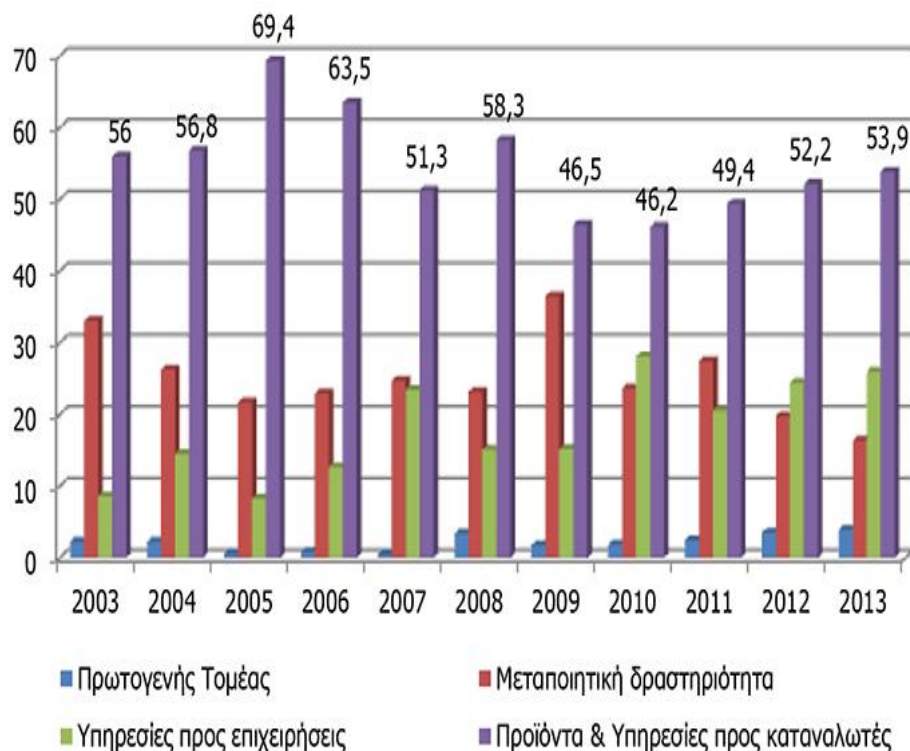
Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που ασκούν επιχειρηματική δράση είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (51%). Αν σε αυτό το ποσοστό προστεθεί το 12% των ατόμων που κατέχουν μεταπτυχιακή εκπαίδευση, γίνεται ξεκάθαρο ότι η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα ασκείται από άτομα που διαθέτουν μόρφωση ως προς ένα αντικείμενο τουλάχιστον. Τα αποτελέσματα αυτά από την άλλη πλευρά δεν μπορούν να είναι καθοριστικά καθώς δεν γίνεται γνωστό αν το γνωστικό επίπεδο που έχει αποκτηθεί μέσω των σπουδών, σχετίζεται άμεσα με το αντικείμενο της επιχειρηματικότητας (απόφοιτοι σχολής οικονομικών, management.).

2.10 Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα - εμπόδια επιχειρηματικότητας

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο της Επιχειρηματικότητας (GEM: Global Entrepreneurship Monitor, 2012, σ. 14) , ο βασικός δείκτης μέτρησης της «επιχειρηματικότητας των αρχικών σταδίων» προσμετρά την εκκίνηση νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων σε μια χώρα εστιάζοντας στους επίδοξους και στους νέους επιχειρηματίες. Με βάση την ετήσια έκθεση του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE, 2013) για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα (2011 - 2012), το σχετικό ποσοστό στην Ελλάδα ανήλθε

σε σχετικά υψηλά ποσοστό (8%), κατατάσσοντας τη χώρα μας το 2011 στην 4η θέση των χωρών με το υψηλότερο εισόδημα. Παρά τις παλινδρομήσεις που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια των ετών η εξέλιξη αυτού του δείκτη αναδεικνύει την αντίδραση των Ελλήνων στην κρίση, που δεν ήταν άλλη από την ίδρυση μικρών επιχειρήσεων. Είναι ενδεικτικό ότι από την έναρξη της κρίσης (2007) ο δείκτης αυτός προσέγγισε το 10% αποκαλύπτοντας με έμμεσο τρόπο την αντίδραση των Ελλήνων. Σχετικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην χώρα, η Ελλάδα βρίσκεται σε υψηλά στάδια, τόσο όσον αφορά τους επίδοξους όσο και τους νέους επιχειρηματίες. Δεν είναι λοιπόν παράδοξο το γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων κινείται σε υψηλά επίπεδα ακολουθώντας την πορεία των καθιερωμένων επιχειρηματιών και ως εκ τούτου ωθώντας την επιχειρηματική δραστηριότητα προς τα πάνω. Η κατανομή των κλαδικών δραστηριοτήτων περιλαμβάνει την επίμονη παρουσία του τριτογενούς τομέα με τη μεταποιητική δραστηριότητα να ακολουθεί και τον πρωτογενή τομέα να ολοκληρώνει το σύνολο.

Διάγραμμα 2.1 Διαχρονική εξέλιξη της κλαδικής κατανομής των νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων στην Ελλάδα (% επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων)

Πηγή IOBE 2013

Η ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα ενισχύει αρκετά τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης λόγω του μεγάλου αριθμού μικρών επιχειρήσεων. Αυτό όμως έχει ως βασική συνέπεια τη δημιουργία 1 έως και 10 θέσεων απασχόλησης ανά επιχείρηση, καθώς η επίδραση στην κλίμακα 11-50 εργαζόμενοι και 50+ είναι αρκετά μικρότερη. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το αποτέλεσμα αυτό είναι κυρίως ζήτημα δομών της ελληνικής οικονομίας. Η αύξηση της απασχόλησης παίζει πρωτεύοντα ρόλο για την επιχειρηματικότητα και αυτό γιατί οι επενδύσεις δημιουργούν αφ' ενός συνθήκες αυξημένης συνολικής ζήτησης και αφ' ετέρου συνθήκες αύξησης της προσφοράς, ιδιαίτερα όταν είναι προσανατολισμένες στην άνοδο της παραγωγικότητας.

Εικόνα 2.6 Αριθμός επιχειρήσεων ανά τάξεις μεγέθους απασχόλησης στην Ελλάδα

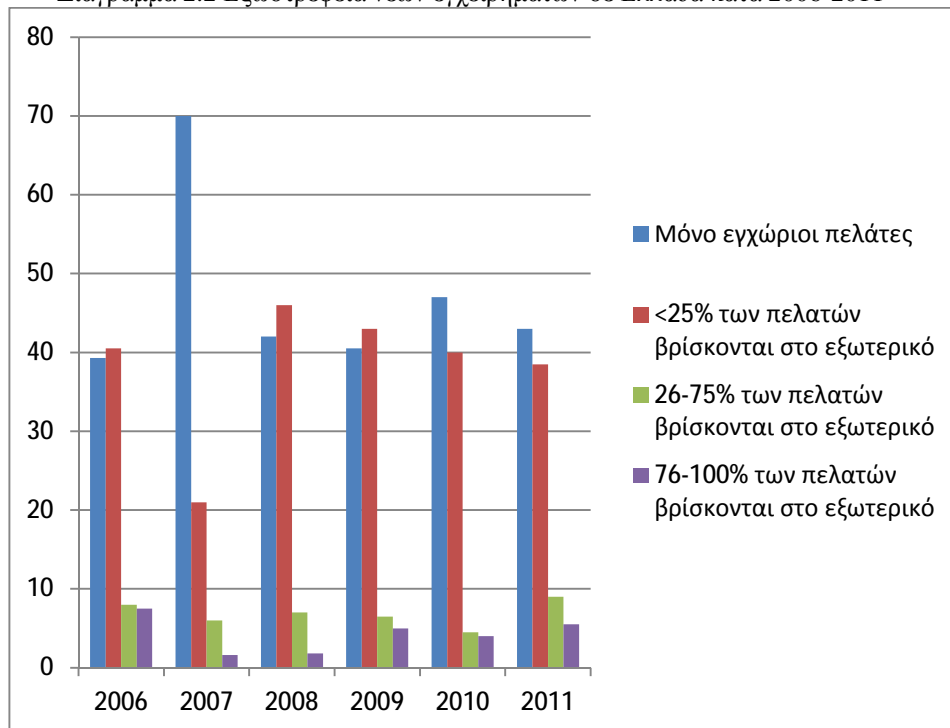
ΕΥΡΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ				
	Αριθμός εργαζομένων	2014 (1)	% επί του συνόλου	2013 (2)	% επί του συνόλου
1-10	192.054	89,574	177.447	90,210	14.607
11-50	18.973	8,849	16.329	8,300	2.644
51-250	2.869	1,338	2.449	1,250	420
251-500	297	0,139	271	0,140	26
501-1.000	137	0,064	118	0,060	19
1.001-1.500	36	0,017	41	0,020	-5
1.501-2.000	18	0,008	12	0,006	6
2.001-2.500	5	0,002	7	0,003	-2
2.501-3.000	2	0,001	5	0,002	-3
3.001-4.000	3	0,001	3	0,001	0
≥4.001	15	0,007	13	0,007	2
ΣΥΝΟΛΟ	214.409	100	196.695	100	17.714

(Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Ένα άλλο ζήτημα το οποίο αναδεικνύεται στη μελέτη του IOBE (2013) είναι η εξωστρέφεια η οποία αποτελεί μια καταλυτική επιλογή πλέον για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Η σημαντική πτώση της συνολικής εγχώριας ζήτησης σε συνδυασμό με την ανάδειξη ευκαιριών στις αγορές του εξωτερικού ωθεί τις ελληνικές επιχειρήσεις να επιλέγουν την εξαγωγική δραστηριότητα. Με άλλα λόγια έχει ιδιαίτερη σημασία κατά πόσο τα ελληνικά προϊόντα που βασίζονται στην καινοτομία απευθύνονται στην εξωτερική ή στην εσωτερική αγορά. Λαμβάνοντας υπόψη τον σχετικό δείκτη του GEM ο οποίος προσμετρά το ποσοστό των πελατών των ελληνικών επιχειρήσεων που βρίσκονται εκτός της χώρας, η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά ψηλά στην αποκλειστική εξυπηρέτηση εγχώριων πελατών (44,8%). Σχετικά με την εξωστρεφή δραστηριότητα οι ελληνικές επιχειρήσεις που καλύπτουν τη ζήτηση τους μέχρι και 25% από πελάτες του εξωτερικού βρίσκονται περίπου

στο 40%, ενώ ακολουθούν μονάδες με εντονότερη εξαγωγική δραστηριότητα. Μελετώντας τα στοιχεία αυτά, στη διάρκεια των χρόνων αναδεικνύεται η επίμονη ικανοποίηση των τοπικών αναγκών και όχι των διεθνών διακυμάνσεων της ζήτησης. Πρόκειται αναμφίβολα για ένα δομικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας το οποίο την καθιστά στατική στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Διάγραμμα 2.2 Εξωστρέφεια νέων επιχειρημάτων σε Ελλάδα κατά 2006-2011

Πηγή: IOBE, επεξεργασία στοιχείων GEM

Τέλος μια ακόμη σημαντική μεταβλητή στην ανάπτυξη της επιτυχούς επιχειρηματικότητας είναι η τεχνολογία. Σε καμία περίπτωση τα αποτελέσματα δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως αποθαρρυντικά, ούτε όμως και ως ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Πιο συγκεκριμένα το 17,1% των νέων επιχειρήσεων βασίζεται στη χρήση εντελώς νέων τεχνολογιών. Από την άλλη πλευρά σε ενδιάμεση φάση (νέες τεχνολογίες) βρίσκεται το 24,2% των επιχειρήσεων, ενώ στον αντίποδα το κυρίαρχο 58,7% χρησιμοποιεί παλιές τεχνολογίες. Ενδεχομένως λοιπόν η χαμηλή εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων να οφείλεται και στον όχι εδραιωμένο νέο τύπο τεχνολογιών. Εντούτοις μνεία αξίζει να γίνει στο γεγονός ότι η τεχνολογία αυτή μετρείται

κυρίως με βάση τα χαρακτηριστικά και τα στοιχεία στην παραγωγική διαδικασία που χρησιμοποιούνται σε κάθε χώρα ξεχωριστά. Και αυτό διότι η τεχνολογία που χρησιμοποιείται είναι συνυφασμένη με την ικανοποίηση των τοπικών αναγκών. Ως εκ τούτου μπορεί να υποστηριχθεί ακόμη ότι υπάρχει μια αυξητική τάση χρήσης της νέας τεχνολογίας από τους νέους και τους επίδοξους επιχειρηματίες σύμφωνα με τα στοιχεία της συγκεκριμένης έρευνας. Το βασικό χαρακτηριστικό της τεχνολογίας είναι ότι συμβάλλει στη βελτίωση και στη σύνδεση των βασικών επιχειρηματικών διεργασιών, ώστε οι ροές εργασίας, πληροφορίας και παραγωγής να λειτουργούν ακόμη αποτελεσματικότερα.

Πίνακας 2.1 Ποσοστό νέων και επίδοξων επιχειρηματικών εγχειρημάτων που χρησιμοποιεί νέες τεχνολογίες / διαδικασίες Ελλάδα (2008-2011)

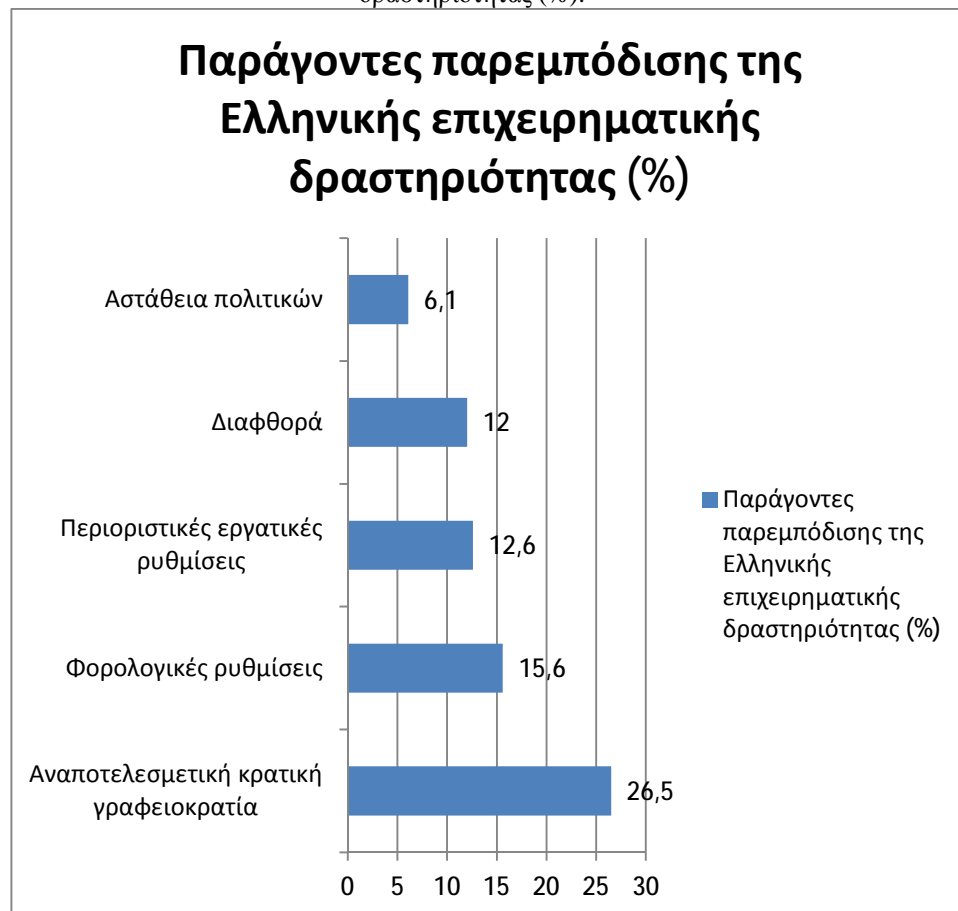
	ΕΝΤΕΛΩΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ	ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ	ΠΑΛΛΙΟΤΕΡΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ
2008 [*]	22,7	17,9	55,4
2009	10,3	31,6	58,1
2010	34,7	10,6	54,7
2011	17,1	24,2	58,7

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων GEM

Στον αντίποδα, η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα έχει βιώσει τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Η ένταση της αβεβαιότητας και κυρίως η μείωση της συνολικής προσφοράς χρήματος έχει μειώσει σε σημαντικό βαθμό τις προοπτικές χρηματοδότησης της επιχειρηματικότητας. Φυσικά λόγω της οικονομικής κρίσης, υπήρξαν επιχειρήσεις που έκλεισαν λόγω πτώσης των εσόδων τους. Στο σύνολο τους, πρόκειται για 180.000 άτομα, που λειτουργούσαν ως μικρομεσαίοι ή ατομικοί επαγγελματίες και οδηγήθηκαν στην έξοδο. Αυτή είναι η άλλη διάσταση της επιχειρηματικότητας στην χώρα, και αναμφίβολα δημιουργεί ένα αρνητικό ψυχολογικό κλίμα. Η σύνδεση αυτού του ευρήματος με τα παραπάνω μπορεί να γίνει κατανοητή όσον

αφορά τη ρευστότητα καθώς και όσον αφορά τη δυσχέρεια λήψης άμεσων αποφάσεων. Αντίστοιχα αρνητική μπορεί να χαρακτηριστεί και η αξιολόγηση των συμμετεχόντων στην ερευνά σχετικά με την σύνδεση του πλαισίου των εθνικών πολιτικών και της νομοθεσίας με την επιχειρηματικότητα. Τόσο οι πολιτικές όσο και το ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο που επιδρούν με έμμεσο ή άμεσο τρόπο στην οικονομία. Ως εκ τούτου η συγκεκριμένη επίδοση έχει βαρύνουσα σημασία υπό την έννοια ότι προσδιορίζει τις στρεβλώσεις και τις ασυμμετρίες που υπάρχουν σε θεσμικό επίπεδο και που λειτουργούν ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Το παρακάτω διάγραμμα έχει ενδιαφέρον καθώς αποτυπώνει τις απόψεις που διατυπώθηκαν από επιχειρηματίες σχετικά με τους παράγοντες παρεμπόδισης της δραστηριότητας τους σε μελέτη του World Economic Forum για το 2008.

Διάγραμμα 2.3 Παράγοντες παρεμπόδισης της Ελληνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας (%).

Πηγή: World Economic Forum

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Η σύγχρονη επιχειρηματική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από υψηλές απαιτήσεις και έντονη ανταγωνιστικότητα. Για να ανταπεξέλθουν οι διάφορες επιχειρήσεις στα νέα δεδομένα, να επιτύχουν στην προσπάθεια τους για μεταγενέστερα κέρδη και μερίδια αγοράς, στρέφονται στην εφαρμογή καινοτόμων ιδεών. Η εφαρμογή της καινοτομίας οδηγεί στην εξέλιξη και εισαγωγή νέων προϊόντων, υλικών, μεθόδων παραγωγής, υπηρεσιών, τεχνικών διαδικασιών και οργανωτικών μορφών, οι οποίες τελικά οδηγούν σε ένα προϊόν που ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της ζήτησης.

Η καινοτομία συνδέεται στενά με την επιχειρηματικότητα και μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα της τα επίπεδα. Σε επίπεδο επιχειρηματία μπορεί να αποφέρει τέτοια κέρδη που θα εξασφαλίσουν την μακροήμερευση της εταιρίας. Σε επίπεδο βιομηχανίας, η καινοτομία φαίνεται να έχει θετικές επιπτώσεις στη παραγωγή, την ποιότητα των προϊόντων, τα επίπεδα απασχόλησης αλλά και τις αμοιβές και το κέρδος. Τέλος η εφαρμογή των καινοτόμων ιδεών επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε γενικό επίπεδο, αφού αυξάνει την απόδοση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας αλλά και το επίπεδο διαβίωσης. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί αναλύεται η έννοια της καινοτομίας, οι μορφές και τα είδη της, καθώς και οι παράγοντες που την επηρεάζουν. Γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθεί η σχέση που την συνδέει με την επιχειρηματικότητα και να παρουσιαστούν τα εμπόδια που αυτή συναντά. Ακόμη αναφέρεται ο ρόλος της εκπαίδευσης στην καινοτομία αλλά και οι πιθανές πηγές χρηματοδότησής της. Τέλος παρουσιάζεται η καινοτομία στην Ελλάδα αυτή τη χρονική στιγμή ώστε ο αναγνώστης να έχει πληρέστερη κατανόηση του επιπέδου καινοτομίας στη χώρα μας.

3.2 Έννοια - Ορισμός της καινοτομίας

Ο όρος καινοτομία ,όπως και η επιχειρηματικότητα, αν και χρησιμοποιείται κατά κόρον να περιγράψει διαδικασίες ,δεν έχει έναν ξεκάθαρο ορισμό. Έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί με σκοπό να περιγράψουν αυτή την έννοια, οι κυριότεροι των οποίων παρατίθενται παρακάτω σε μια προσπάθεια να γίνει κατανοητή η ευρεία έννοια του φαινόμενου της καινοτομίας:

- καινοτομία είναι ο σχηματισμός νέων προϊόντων ή υπηρεσιών, νέων διαδικασιών, πρώτες υλών, νέων αγορών και νέων οργανώσεων (Joseph Schumpeter, 1934).
- καινοτομία είναι η εφεύρεση και η εμπορευματοποίηση (Freeman, 1982).
- καινοτομία είναι η αλλαγή που δημιουργεί ένα νέο επίπεδο απόδοσης και προσδοκιών Drucker (1985).
- καινοτομία είναι η μέθοδος που βοηθά την επιχείρηση να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Porter, 1990).
- καινοτομία είναι η δημιουργία σύγχρονων ιδεών ή εφαρμογών. (Rogers, 1995).
- Η καινοτομία ορίζεται ως η χρήση της γνώσης, με σκοπό τη μετατροπή των νέων ιδεών σε νέα προϊόντα – υπηρεσίες και την ανάπτυξη νέων και βελτιωμένων διαδικασιών. Στη διαδικασία της καινοτομίας χρησιμοποιούνται νέες ή ήδη υπάρχουσες δεξιότητες και γνώσεις, με στόχο την υλοποίηση προϊόντων και διαδικασιών που θα αυξήσουν την αποδοτικότητα και τα κέρδη της επιχείρησης Σύνδεσμος Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος (Σ.Β.Ε.Ε.).
- Καινοτομία είναι η παραγωγή ενός νέου ή σημαντικά βελτιωμένου προϊόντος (αγαθού ή υπηρεσίας), ή η εφαρμογή μιας διαδικασίας, ή μιας νέας μεθόδου μάρκετινγκ, ή μιας νέας οργανωτικής μεθόδου στις επιχειρησιακές πρακτικές, την οργάνωση του εργασιακού χώρου ή τις εξωτερικές σχέσεις». (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (Ο.Ο.Σ.Α.).

- Καινοτομία θεωρείται μια νέα εφεύρεση που εμπορευματοποιεί νέα βελτιωμένα προϊόντα, υπηρεσίες, και διαδικασίες (Tiwari, 2007).
- Καινοτομία ορίζεται η μετατροπή επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων σε προϊόντα και υπηρεσίες, αλλά και το νέο το ίδιο το προϊόν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) στην Πράσινη Βίβλο για την καινοτομία).
- Η καινοτομία είναι η κινητήριος δύναμη των τεχνολογικών επιτευγμάτων σε όλη την οικονομία, όπου οι νέοι επιχειρηματίες και οι υφιστάμενοι επιχειρηματίες επιθυμούν να εφαρμόσουν τις νέες ιδέες τους (Acemoglu & Robinson, 2012).
- καινοτομία είναι μια νέα δημιουργία που πρωτοτυπεί και διαφοροποιείται από το προ υπάρχον προϊόν (Σπανός 2013).
- Καινοτομία Είναι ένα απαραίτητο μέσο όχι μόνο για την ανάκαμψη και βελτίωση των προϊόντων-υπηρεσιών αλλά και ολόκληρης της οικονομίας. Είναι ευρέως αναγνωρισμένο φαινόμενο ότι οι καινοτομίες αποτελούν ένα στρατηγικό όπλο για την οικονομική ανάπτυξη χωρών (Kayani et. al. 2013).
- ο όρος καινοτομία ορίζει τόσο μία διαδικασία όσο και το αποτέλεσμα της. Πρόκειται για τη μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής - νέα βελτιωμένη - ή ακόμη σε νέα μέθοδο παροχής κοινωνικής υπηρεσίας. Ο όρος καλύπτει επίσης την κοινωνική, θεσμική και οργανωτική καινοτομία, συμπεριλαμβανομένης της καινοτομίας στον τομέα των υπηρεσιών (ευρετήριο όρων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013).
- Επίσης, ως καινοτομία ορίζεται ως, «κάθε ιδέα, τρόπος παρουσίασης ή εργαλείο, το οποίο είναι νέο, με την έννοια ότι τα χαρακτηριστικά του είναι διαφορετικά από εκείνα των προηγούμενων».
- Υπάρχει και ένας ορισμός της έννοιας της καινοτομίας από οικονομικής άποψη, ο οποίος ορίζει ότι, «καινοτομία είναι η

εισαγωγή μιας νέας μεθόδου παραγωγής που μειώνει το κόστος ή η εισαγωγή ενός νέου προϊόντος καλύτερου και προτιμότερου από το παλιό.

3.3 Καινοτομία και εφεύρεση

Εφόσον λοιπόν δόθηκε η έννοια της καινοτομίας, είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστεί η διάφορα που αυτή παρουσιάζει από την εφεύρεση. Η καινοτομία δεν είναι η εφεύρεση αλλά περισσότερο το αποτέλεσμα της.

Συμφώνα με τον Kuczmarski , η εφεύρεση γίνεται ορθά αντιληπτή ως ο ακρογωνιαίος λίθος της καινοτομίας. Παράγει νέες ιδέες, ευρεσιτεχνίες, πρότυπα, μελέτες, πειράματα, ανακαλύψεις και μοντέλα εργασίας. Ωστόσο, η καινοτομία είναι αυτή που μεταμορφώνει αυτές τις εφευρέσεις σε εμπορικά προϊόντα, υπηρεσίες και επιχειρήσεις. Τελικά πραγματική αξία στην εφεύρεση θα δώσει μόνο από την αγορά, όταν θα υπάρξουν πελάτες που θα τη χρησιμοποιήσουν ή θα την αγοράσουν. Για παράδειγμα, η τεχνολογία πίσω από επίπεδες τηλεοράσεις εφευρέθηκε πριν από δεκαετίες. Η επαναστατική καινοτομία ήταν η εφαρμογή αυτής της τεχνολογίας για την ακόρεστη όρεξη του κοινού για κρυστάλλινη ψηφιακή εικόνας μεγάλες οθόνες HDTV.

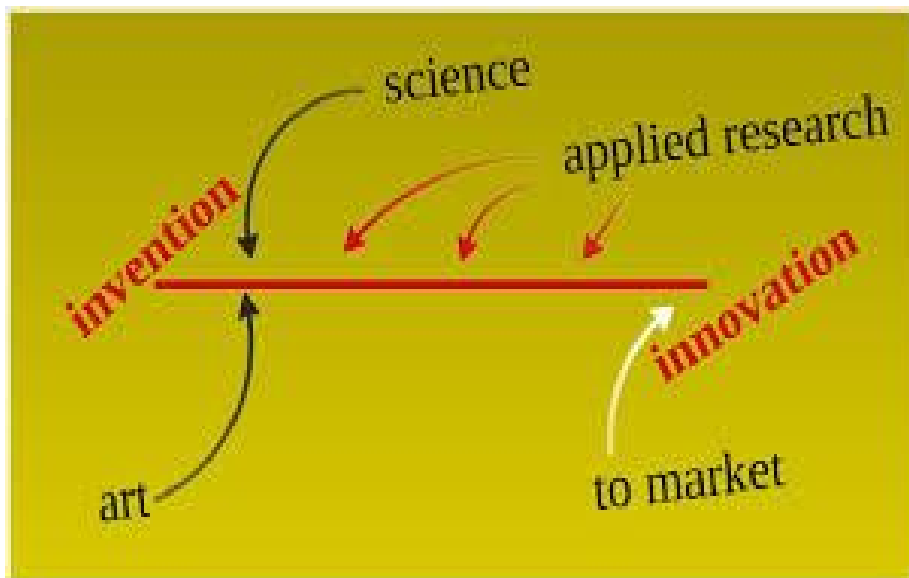
Όταν αναδύεται μία νέα ιδέα ή κατοχυρώνεται μία πατέντα – αυτό είναι η εφεύρεση. Είναι η κλασική στιγμή «εύρηκα» που κάποιος έχει μια ιδέα και ρίχνεται στη δουλειά για να την κατασκευάσει, αφήνοντας κατά μέρος την ανησυχία για το ποιος θα την αγοράσει. Σε ένα διαφορετικό επίπεδο, μεγάλο μέρος της βασικής έρευνας που γίνεται στα εργαστήρια E&A εταιρειών και στα πανεπιστήμια αποτελεί τη διαδικασία της εφεύρεσης. Είναι έρευνα για χάρη της γνώσης της κατασκευής, η οποία είναι βεβαίως σημαντική, αλλά δεν γίνεται με απώτερο σκοπό την εμπορευματοποίηση.

Η καινοτομία είναι μια πολύ διαφορετική έννοια. Καινοτομία είναι όταν εντοπίζεται μία ανάγκη και ένα προϊόν ή μια υπηρεσία δημιουργείται για να ικανοποιηθεί η ανάγκη αυτή. Οι άνθρωποι μιλούν για την «εφεύρεση» του ηλεκτρικού λαμπτήρα ή την «εφεύρεση» του

iPhone, ενώ στην πραγματικότητα ούτε ο Thomas Edison ούτε ο Steve Jobs ήταν εφευρέτες. Και οι δύο χρησιμοποίησαν την υπάρχουσα τεχνολογία με νέους τρόπους, έχοντας στο πίσω μέρος του μυαλού τους μία μεγάλη αγορά που θα παραλάμβανε το αποτέλεσμα της εργασίας τους. Ήταν καινοτόμοι.

Σύμφωνα με τους Zahra και Nielsen (2002) η εμπορευματοποίηση των εφευρέσεων είναι εξαιρετικά αβέβαιη. Εφεύρεση είναι η επινόηση ενός καινούργιου πράγματος ή μέσου. Η μεγάλη διαφορά μεταξύ εφεύρεσης και καινοτομίας είναι το γεγονός ότι στην εφεύρεση έχει γίνει μια ανακάλυψη, κάτι το νέο, το οποίο δεν έχει εμπορική απήχηση, ενώ στην καινοτομία, η ανακάλυψη αυτή έχει υλοποιηθεί, έχει μεγάλη εξωστρέφεια και αποδοχή από το κοινό-αγορά και αποκτά μεγάλη εμπορική αξία για την επιχείρηση.

Εικόνα 3.1 Στάδια από την εφεύρεση στην καινοτομία.

Πηγή siddgan.wordpress.com

3.4 Μορφές καινοτομίας

Η καινοτομία μπορεί να εμφανίζεται σε διάφορες μορφές και μπορεί να προέρχεται από διάφορες πηγές. Σχετικά με τις μορφές της, διακρίνεται σε δυο κατηγορίες που με τη σειρά τους χωρίζονται σε δυο υποκατηγορίες. (Higgins, 1996)

1. Στην τεχνολογική καινοτομία η οποία περιλαμβάνει :
 - Καινοτομία προϊόντος/υπηρεσίας (product innovations).
 - Καινοτομία διαδικασίας (process innovations).

2. Στη μη τεχνολογική καινοτομία η οποία περιλαμβάνει :

- Οργανωτική Καινοτομία (organisational innovation).
- Καινοτομία της αγοράς (Market innovations).

Τεχνολογική καινοτομία είναι η μεταβολή σ' ένα οργανισμό (επιχείρηση, οργανισμό παροχής υπηρεσιών, εργαστήριο έρευνας) των διαδικασιών παραγωγής (με τεχνολογίες πληροφορικής, αυτοματισμούς, νέες μορφές ενέργειας) ,των προϊόντων (με νέα προϊόντα και υπηρεσίες, νέα μοντέλα, καλύτερη ποιότητα), και της οργάνωσης (με ευελιξία, συστήματα παράδοσης στη στιγμή, παραγωγή σε δίκτυο, βελτιστοποίηση των αλυσίδων παραγωγής, κ.α.) προκειμένου να αυξηθεί η αποδοτικότητα της επιχείρησης και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητά της.(maramvelakhs , καινοτομία ppt)

Για να θεωρηθεί ένα προϊόν ή μια διαδικασία ως τεχνολογική καινοτομία θα πρέπει να υφίστανται ως νέα, για την επιχείρηση που τα υλοποιεί, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι είναι νέα και για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις.

Η καινοτομία προϊόντος αναφέρεται στην εισαγωγή ενός προϊόντος, νέου ή σημαντικού βελτιωμένου σε σχέση με τα βασικά του χαρακτηριστικά ή με αυτά των προϊόντων που προϋπήρχαν, τις τεχνικές προδιαγραφές, το ενσωματωμένο λογισμικό ή με άλλα συστατικά στοιχεία. Η τεχνολογική καινοτομία διαδικασίας ορίζεται ως η υιοθέτηση από την επιχείρηση νέων ή σημαντικά βελτιωμένων διαδικασιών, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή ή στη διανομή. Τέτοιες διαδικασίες αναφέρονται στην αλλαγή του εξοπλισμού, στην οργάνωση της παραγωγής, σε αλλαγές στους ανθρώπινους πόρους ή σε έναν συνδυασμό όλων ανωτέρω (White et Bruton ,2010).

Οι δραστηριότητες τεχνολογικής καινοτομίας προϊόντων και διαδικασιών μιας επιχείρησης μπορεί να είναι επιτυχείς, ανακληθείσες ή συνεχιζόμενες, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Όταν μια επιχείρηση υλοποιήσει νέα ή βελτιωμένα τεχνολογικά προϊόντα ή διαδικασίες, τότε έχει προβεί σε επιτυχείς δραστηριότητες. Ανακληθείσες είναι οι δραστηριότητες της επιχείρησης που δεν ολοκληρώνονται για την υλοποίηση του νέου ή βελτιωμένου προϊόντος ή της διαδικασίας. Αυτό μπορεί να προκληθεί από την εμφάνιση

δυσκολιών ή την πώληση της ιδέας ή της τεχνολογίας σε κάποια άλλη επιχείρηση. Τέλος, όταν οι εργασίες της επιχείρησης βρίσκονται σε εξέλιξη, οι δραστηριότητες ονομάζονται συνεχιζόμενες.

Σύμφωνα με τον ΣΒΕΕ , μη τεχνολογική καινοτομία σχετίζεται με οργανωτικές και διοικητικές καινοτομίες για την υλοποίηση προηγμένων τεχνικών διοίκησης. Στη μη τεχνολογική καινοτομία ανήκουν όλες οι δραστηριότητες καινοτομίας που δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως τεχνολογικές. Οι δραστηριότητες αυτές δεν αναφέρονται σε υλοποιημένα τεχνολογικά νέα ή βελτιωμένα προϊόντα και διαδικασίες.

Οργανωτική καινοτομία είναι η εφαρμογή νέων μεθόδων ή σημαντικών μεταβολών των μεθόδων, αναφορικά με τη δομή ή τη διοίκηση της επιχείρησης, που αποσκοπούν στη βελτίωση της χρήσης των γνώσεων στην επιχείρηση, της ποιότητας των αγαθών και των υπηρεσιών ή της αποτελεσματικότητας των ροών εργασίας. Στην περίπτωση κατά την οποία αυτές οι αλλαγές οδηγήσουν σε μετρήσιμες αλλαγές στην απόδοση μιας επιχείρησης, είτε αυτές συντελεστούν στην παραγωγικότητα είτε στις πωλήσεις, τότε αυτές οι αλλαγές ανήκουν στην κατηγορία των τεχνολογικών καινοτομιών.

Καινοτομία της αγοράς (ή καινοτομία marketing) είναι η εφαρμογή νέων ή σημαντικά βελτιωμένων σχεδίων ή μεθόδων Πώλησης (Μάρκετινγκ) με αλλαγές στα χαρακτηριστικά, το σχεδιασμό και το στυλ του προϊόντος, στην εξεύρεση νέων σημείων πώλησης, και στο μίγμα προβολής και επικοινωνίας., που αποσκοπούν στην αύξηση της ελκυστικότητας των αγαθών και των υπηρεσιών ή στην είσοδο σε νέες αγορές.

3.5 Χαρακτηριστικά καινοτομίας

Τα χαρακτηριστικά της καινοτομίας σύμφωνα με τον Καραγιάννη και τον Μπάκουρο (2010) χωρίζονται σε τρεις άξονες: Προϊόντος, Διαδικασίας και Διαχείρισης.

- Στον άξονα Προϊόν, όταν εισάγεται ένα νέο προϊόν στην αγορά και η ζήτηση-αποδοχή του είναι μεγάλη τότε συντελείται καινοτομία. Στον άξονα προϊόντος εξετάζονται διάφοροι

παράγοντες όπως, ποιά η ζήτηση και ποια η αποδοχή του προϊόντος, ποιο το επίπεδο απήχησης, κατά πόσο η υπάρχουσα τεχνολογία σχετίζεται με το νέο προϊόν, ποια η τιμή των ανταγωνιστικών προϊόντων. Τέλος, εξετάζεται εάν συμμορφώνεται με τους κανονισμούς ασφαλείας και εάν είναι πρωτότυπο ή βελτιωμένο σε σχέση με τα υφιστάμενα προϊόντα της αγοράς.

- Στον άξονα διαδικασιών η ανάπτυξη και η βελτίωση του προϊόντος μέσω της εισαγωγής νέων διαδικασιών συντελεί καινοτομία. Οι παράγοντες που εξετάζονται στον άξονα διαδικασιών είναι η πρόσβαση και η παρακολούθηση της νέας τεχνολογίας, η έρευνα αγοράς με σκοπό τη μέτρηση τάσης αποδοχής του προϊόντος, η κοστολόγηση της νέας διαδικασίας και τέλος η συμμόρφωση με τους κανονισμούς ασφαλείας.
- Στον άξονα διαχείρισης-οργάνωσης έχουμε την εισαγωγή ενός νέου καινοτόμου συστήματος οργάνωσης και διοίκησης που ουσιαστικά συμπληρώνει και τους άξονες Προϊόντος και Διαδικασίας. Οι παράγοντες που εξετάζονται στον άξονα διαχείρισης-οργάνωσης είναι η διαδικασία ποιοτικού ελέγχου και μάρκετινγκ, ο έλεγχος κόστους, η οργανωτική κουλτούρα, και τέλος, η μελέτη σκοπιμότητας.

3.6 Εμπόδια Καινοτομίας

Η διαδικασία της καινοτομικής δραστηριότητας περιλαμβάνει διάφορα στάδια. Αρχικά γίνεται ο εντοπισμός των μορφών της καινοτομίας που θα επιχειρηθεί να εφαρμοσθεί. Είναι σημαντικό να υπάρχει συγκεκριμένος στόχος ώστε, μέσω των πηγών της καινοτομίας από τις οποίες προέρχεται να υπάρχει συντονισμός των προσπαθειών. Βέβαια σε πολλές περιπτώσεις οι επιχειρήσεις έρχονται αντιμέτωπες με εμπόδια στην διαδικασία αυτή ανάπτυξης και υιοθέτησης των καινοτόμων ιδεών τους. Τα εμπόδια αυτά μπορεί να είναι ενδοεπιχειρησιακά ή εξωεπιχειρησιακά και λειτουργούν αρνητικά στην προσπάθεια των επιχειρήσεων (Neely & Hii, 1998) Για την αντιμετώπιση των εμποδίων απαιτείται η διαμόρφωση κατάλληλου

επιχειρησιακού κλίματος, οργανωσιακής κουλτούρας, η επιλογή κατάλληλων ανθρώπων, κλπ.

Τα εμπόδια ανάπτυξης χωρίζονται σε εσωτερικά, εξωτερικά και οικονομικά.(Chen & Van Hove, 2011.Buse et al 2010)

1. Εσωτερικά εμπόδια

- Φόβος για αποτυχία.

Οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι δημιουργούν αρνητικότητα ως προς το επιχειρηματικό ρίσκο. Ο κίνδυνος αποτυχίας δημιουργεί ανασφάλεια και αποθάρρυνση.

- Μικρό μέγεθος.

Απουσία ομαδικού πνεύματος, συγκέντρωση των δραστηριοτήτων σε λίγα η και σε ένα άτομο .Χρήση παλαιών πρότυπων δομής επιχειρήσεων.

- Εσωστρέφεια.

Απομόνωση της επιχείρησης, απουσία συνεργασιών με φορείς και ιδρύματα που μπορεί να επιφέρουν καινοτομικό επίτευγμα.

- Ανθρώπινοι πόροι.

Έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού στις καινοτομίες. Μια εφαρμογή της δια βίου εκπαίδευσης στο ήδη υπάρχον προσωπικό.

- Εσωτερικό κλίμα επιχείρησης.

Έλλειψη επικοινωνίας, ύπαρξη έντονων διαφωνιών διοίκησης και στελεχών, αδιαφορία προς την καινοτομία.

2. Εξωτερικά εμπόδια

- Αναποτελεσματική κατανομή δαπανών σε έρευνα και τεχνολογία.

Άσχημος συντονισμός, διασκορπισμός καινοτομικών προσπαθειών, λάθος αξιολόγηση προτεραιότητας δαπανών.

- Έλλειψη υποστηρικτικών δομών.

Δευτεροβάθμια/Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- Νομικό περιβάλλον.

Υψηλό κόστος έκδοσης και διατήρησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αναποτελεσματικότητα στη προστασία της ευρεσιτεχνίας νομικά.

- Γραφειοκρατία.
- 3. Οικονομικά εμπόδια (Γεωργαντά, 2003)
 - Υπερβολικά υψηλό κόστος.
 - Αδυναμία ικανοποίησης των απαιτήσεων (ειδικευμένο προσωπικό, υψηλή τεχνολογία της καινοτομίας).
 - Έλλειψη πηγών χρηματοδότησης.
 - Ελλιπής ενημέρωση για χρηματοδοτικές πηγές.
 - Δυσμενές φορολογικό περιβάλλον.
 - Έλλειψη φορολογικών κινήτρων για καινοτόμες δράσεις
 - Πολύ μεγάλη περίοδος απόσβεσης της καινοτομίας.

3.7 Καινοτομία και management

Η σχέση της καινοτομίας με το μάνατζμεντ αφορά το σύνολο των διαδικασιών της μετάβασης από το παλιό σύστημα διοίκησης, στο αποκεντρωμένο δημοκρατικό, συμμετοχικό, δημιουργικό (οριζόντιων δομών) περιβάλλον δημιουργίας και διασφάλισης συνθηκών ανάπτυξης της καινοτομίας. Αφορά επίσης και την διαχείριση διατήρησης και εξέλιξης αυτού του περιβάλλοντος, που φαίνεται να αποτελεί τρόπο ζωής για την καινοτομία και ανταγωνιστική επιχείρηση. (Hamel, 2002). Προσδιορίζεται όμως η σχέση αυτή και από το μάνατζμεντ εκείνο που μετασχηματίζει τη νέα ιδέα, μετά από τον έλεγχο και την αξιολόγησή της, σε εμπορική επιτυχία της επιχείρησης χρησιμοποιώντας κατάλληλα τους, ούτως ή άλλως, περιορισμένους πόρους της. Όσο δε, αποτελεσματικότερο και καλύτερο είναι το μάνατζμεντ της καινοτομίας, τόσο περισσότερο αυξάνονται οι ευκαιρίες για την επιτυχία της εισαγωγής της σε μία αγορά. Ενώ η καινοτομία προϊόντος, ή υπηρεσίας, εύκολα εισάγεται και εφαρμόζεται σε μια επιχείρηση, η αλλαγή συμπεριφοράς, νοοτροπίας και κουλτούρας γενικότερα, απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο και προσπάθεια. (Tomala, & Seneccal, 2004). Αυτό το διοικητικό (managerial) περιβάλλον της νέας αντίληψης είναι και εκείνο που χαρακτηρίζει τις επιχειρήσεις ως τέτοιες υψηλής

τεχνολογίας. Για να επιτύχει η επιχείρηση να έχει στη διάθεσή της τα στελέχη της, πρέπει να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα δημιουργικότητας, έκφρασης και διάχυσης των ιδεών, καθώς και αναγνώρισης του ρόλου τους, ώστε να επιτευχθεί αυτό που αποκαλείται εταιρική δημιουργικότητα. Είναι αναγκαία η μετατόπιση προς μορφές μάνατζμεντ που σέβονται την προσωπικότητα του εργαζόμενου και δίνουν διέξοδο στην έμφυτη τάση του για δημιουργία, μέσα από την οποία αυτό-προσδιορίζεται και κτίζει την αυτοπεποίθησή του. (Drucker, 2003).

Λογικό και αναμενόμενο για τους ερευνητές είναι, η επίλυση ενός προβλήματος της επιχείρησης να αναζητηθεί ανάμεσα στους ανθρώπους της. Αυτοί οι άνθρωποι που καθημερινά βρίσκονται αντιμέτωποι με τα προβλήματα της επιχείρησης, είναι εκείνοι που τη γνωρίζουν άριστα και το σπουδαιότερο, μπορούν να προβούν στην επίλυση των προβλημάτων αυτών κατά τη γέννησή τους. Είναι εκείνοι οι άνθρωποι που δεν πρέπει να λησμονούνται κατά τη διανομή της πρόσθετης προσόδου που προκύπτει για την επιχείρηση, λόγω της αποτελεσματικής δράσης τους. Παρά ταύτα, πολλές διοικήσεις αγνοούν αυτή τη δυνατότητα και απαιτούν αυστηρή εφαρμογή εκείνων που έχουν σχεδιάσει οι ίδιες, χωρίς να αφήνουν περιθώρια στους εργαζόμενους να το προσαρμόζουν σε αυτό που πραγματικά συμβαίνει εκεί και συμφέρει στην επιχείρηση (Drucker, 2003).

Το μάνατζμεντ επηρεάζεται από το όραμα και την κουλτούρα του μάνατζερ και το στελεχιακό δυναμικό κάθε επιχείρησης καλύπτει τις θέσεις εργασίας με βάση αυτό. Όσο δε βραχυχρόνιος είναι ο ορίζοντας σχεδιασμού, τόσο πιο επιπόλαια είναι και η επιλογή του προσωπικού. (Goniadis, 2006).

Ο μακροχρόνιος ορίζοντας απαιτεί τη διαρκή αναζήτηση στελεχών που να ανταποκρίνονται τόσο στο όραμα, όσο και στις μελλοντικές ανάγκες της επιχείρησης και της αγοράς μέσα στην οποία κινείται. Επειδή δε, οι ανάγκες αυτές δεν είναι και τόσο προβλέψιμες, πρέπει να επιδιώκεται η διαρκής ετοιμότητα των ανθρώπων της επιχείρησης για να διατηρούν υψηλή ικανότητα προσαρμογής και ανταπόκρισης, να διαθέτουν δηλαδή, ισχυρό μηχανισμό μάθησης, αντανακλαστικά και δεξιότητες

που τους αυξάνουν την αυτοπεποίθηση. Απαιτείται δηλαδή, ουσιαστική αλλαγή στο ύφος του μάνατζμεντ που μετατρέπει τον μάνατζερ σε άτομο που μπορεί να εμπνεύσει ένα όραμα για την ομάδα, αποτελώντας ταυτόχρονα και το συνδετικό της κρίκο. Μπορούμε να πούμε ότι ο μάνατζερ αυτού του είδους είναι ουσιαστικά, εκείνο το άτομο που διευκολύνει τα μέλη της ομάδας να εκδηλώσουν τα τάλαντά τους και να πιστέψουν στον εαυτό τους. Η ικανότητά του αυτή τον καταχωρεί σε διακεκριμένη θέση αναγνώρισης στη συνείδηση των συνεργατών του. (Μπουραντάς, 2005).

3.8 Καινοτομία και επιχειρηματικότητα

Η καινοτομία ως μια έννοια που σχετίζεται με την αναζήτηση και αξιοποίηση νέων ιδεών, συνδέεται στενά με την επιχειρηματικότητα και αποτελεί απαραίτητο εργαλείο ώστε η δεύτερη να ανταποκρίνεται στις εξελισσόμενες ανάγκες της αγοράς. Ειδικά τη σημερινή εποχή η εφαρμογή καινοτόμων στρατηγικών αποτελεί επιτακτικά ανάγκη για τις επιχειρήσεις, αφού συμβάλλει στην επιβίωση τους μέσω διαρκούς διαφοροποίησης και της διατήρησης της ανταγωνιστικότητας τους. Η σύνδεση της καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα μπορεί να αφορά το ίδιο το επιχειρηματικό μοντέλο ή να είναι τεχνολογική. Σε κάθε περίπτωση σημασία έχει η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της και η υιοθέτηση της από την αγορά και όχι το πόσο “ έξυπνη “ είναι. Η καινοτομία οδηγεί σε επιχειρηματική επιτυχία μόνο όταν γίνει βασική φιλοσοφία της επιχείρησης. Καινοτομική θα ονομάζεται η επιχείρηση που έχει κατανοήσει :

- Ότι η καινοτομία αποτελεί επιχειρησιακή διαδικασία και δεν είναι τυχαίο γεγονός.
- Ότι είναι αναγκαία η διαχείριση (management) καινοτομικής δραστηριότητας.
- Η Επιχειρηματική Καινοτομία επιτυγχάνεται με τον ορθό συνδυασμό μιας καινοτομικής ιδέας και από την ανάγκη που υπάρχει στην αγορά.

Άρα, η εφαρμογή της ιδέας στη πράξη έχει τη χρησιμότητα της (Χριστοδούλου Βρυώνης,2014).

Η Επιχειρηματική Καινοτομία στην πράξη συνίσταται στην επιτυχημένη εισαγωγή μιας νέας ιδέας στην περιοχή είτε:

1. Της τεχνολογίας (σε εφαρμογές)
 - Προϊόντος / υπηρεσίας
 - Διαδικασιών
 - Υποστηρικτικής τεχνολογίας (πληροφορική)
2. Του επιχειρηματικού σχεδίου
 - Με μια πρόταση δημιουργίας (κάποιας) αξίας για τον πελάτη στην αλυσίδα αξίας της επιχείρησης

Για ένα υγιές επιχειρηματικό περιβάλλον η δημιουργικότητα και η καινοτομία διαδραματίζουν σημαντικό παράγοντα με εξαιρετική σημασία αφού οι επιχειρήσεις πρέπει να επενδύουν στους τομείς Έρευνας και Ανάπτυξης (Research and Development - R&D). Τα τμήματα αυτά ονομάζονται για συντομία E&A.

Επιχειρηματική ιδέα είναι η βάση στην οποία θα στηριχθεί όλος ο επιχειρηματικός σχεδιασμός και η μορφή της νέας επιχείρησης, η οποία πρέπει οπωσδήποτε να είναι εφαρμόσιμη και υλοποιήσιμη, δηλαδή για να εφαρμοστεί θα ακολουθήσει τα παρακάτω στάδια :

1ο Στάδιο

- Σύνθεση γνώσεων και εμπειριών

2ο Στάδιο

- Η ιδέα

3ο Στάδιο

- Αξιολόγηση και μορφοποίηση ιδέας
- Τι χρειάζεται για να υλοποιηθεί
- Που, πως και σε τι κόστος θα βρεθούν αυτά που χρειάζονται

4ο Στάδιο

- Ανάπτυξη και δημιουργία της επιχείρησης

Για την αξιολόγηση των επιχειρηματικών ιδεών απαιτείται η καταγραφή τους και η αξιολόγησή τους βάσει των κάτωθι παραμέτρων

- Γνώση
- Εμπειρία
- Ικανότητες

- Ευκολία εισόδου στην αγορά
- Μοναδικότητα

Όταν λοιπόν κάποιος αναφέρεται στον όρο επιχειρηματική καινοτομία ,εννοεί το σύνολο των δράσεων που οδηγούν στον επιτυχή συνδυασμό μιας νέας ιδέας με μια διαγνωσμένη ανάγκη της αγοράς .Θεωρείται ότι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω της καινοτομίας είναι ο παράγοντας αυτός που θα διασφαλίσει την επιβίωση μιας επιχείρησης όπως και τη διατήρηση η και ανάκαμψη της οικονομίας.

Η άποψη του Gary Hamel (1998), στο περιοδικό Sloan Management Review, μιλώντας για την σημασία της καινοτομίας στην επιχειρηματικότητα είναι ότι μόνο οι εταιρείες που είναι ικανές να αναδημιουργήσουν τις ίδιες και τη βιομηχανία τους σε βάθος θα επιβιώσουν στον χρόνο.

3.9 Καινοτομία και εκπαίδευση

Η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα είναι έννοιες στενά συνυφασμένες με τις ραγδαίες μεταβολές της επιστήμης και της τεχνολογίας που συμβαίνουν στην εποχή που διανύουμε. Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό εφόδιο των νέων επιχειρηματιών, αφού στοχεύει στην προσωπική εξέλιξη και κοινωνική ανάπτυξη του επιχειρηματία. Μέσω της γνώσης επιτυγχάνεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας προσαρμοστικότητας, ευρύτητας πνεύματος, συνεργασίας, ταχείας αντίδρασης σε προσκλήσεις, ευρηματικότητας, ανάληψης πρωτοβουλιών και διαχείρισης επιλογών. Η εκπαίδευση οφείλει να φέρει στην επιφάνεια τα ταλέντα και τις δυνατότητες των νέων. Να μετατρέπει δηλαδή τις αποκληθείσες επιστημονικές γνώσεις και τις έξυπνες ιδέες σε καινοτόμες εφαρμογές, να δημιουργεί μια νέα επιχειρηματική κουλτούρα που στοχεύει στην άμεση αναγνώριση και αξιοποίηση των νέων ευκαιριών του επιχειρηματικού κόσμου. Το εκπαιδευτικό σύστημα, βασικό δομικό στοιχείο διαμόρφωσης του μελλοντικού ανθρώπινου δυναμικού, πρέπει να είναι ικανό:

- να μορφώνει υπεύθυνους, δημοκρατικούς και σκεπτόμενους πολίτες.
- να συλλαμβάνει τη δυναμική της οικονομίας, και

- να ανταποκρίνεται στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και να τις χρησιμοποιεί έγκαιρα και άμεσα, ώστε να διασφαλίζει το μέλλον της νέας γενιάς.

Μέχρι σήμερα υλοποιήθηκαν και υλοποιούνται διάφορες δράσεις που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την επιχειρηματικότητα των νέων στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Οι θυρίδες επιχειρηματικότητας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, που έχουν στόχο την πληροφόρηση των νέων και την στήριξη τους για την ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων.

Οι εικονικές επιχειρήσεις της Σιβιτανιδείου Σχολής, που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΠΕΑΕΚ Ι και αποσκοπούν στην καλλιέργεια επιχειρηματικού πνεύματος στους μαθητές και την εξοικείωσή τους με τις πραγματικές συνθήκες της αγοράς και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσα από παιχνίδια προσομοίωσης.

Το πιλοτικό πρόγραμμα «επιχειρηματικότητα νέων» που χρηματοδοτείται από το ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ και εφαρμόζεται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε συνεργασία με τον ΣΕΒ και που στοχεύει στη υποστήριξη των νέων ώστε να εισέρχονται στην αγορά εργασίας με περισσότερα εφόδια, ειδικότερα στα σχετικά με τις επιχειρήσεις και την λειτουργία τους θέματα.

Ο διαγωνισμός «επιχειρηματικής ιδέας» και «επιχειρηματικού πλάνου» με την επωνυμία «Venture 2002» (Επιχειρηματικότητα 2002) που υλοποιούν από κοινού η Ελληνική Ένωση Επιχειρηματιών (Ε.ΕΝ.Ε), το Κοινό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πολυτεχνείου, του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Πανεπιστημίου Πειραιώς, η εταιρεία συμβούλων McKinsey & Co και ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ).

Η εισαγωγή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Γυμνάσιο και Λύκειο μαθημάτων - Τεχνολογίας, Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών κλπ, τα οποία συμβάλλουν στην εξοικείωση των μαθητών με την έννοια και το περιεχόμενο της επιχείρησης και τη λειτουργία της οικονομίας.

Η δημιουργία των 68 Κέντρων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ), στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ Ι, και η

εισαγωγή της συμβουλευτικής ως υποστηρικτικής υπηρεσίας, όπου εξειδικευμένος Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού έχει τη δυνατότητα εξατομικευμένης προσέγγισης του μαθητή και στήριξης του ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τις αναζητήσεις του.

Στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ορισμένα τμήματα/σχολές, κυρίως τα οικονομικά και πολυτεχνικά τμήματα, παρέχουν γνώσεις σε επιμέρους πτυχές της επιχειρηματικότητας και σε συνάφεια με το αντικείμενο σπουδών τους (π.χ. πάνω στον τρόπο εκπόνησης ενός επιχειρηματικού σχεδίου). Επίσης στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ Ι, έχουν εισαχθεί συναφείς δραστηριότητες που προάγουν έμμεσα την επιχειρηματικότητα με κύρια παραδείγματα την Πρακτική Άσκησης για φοιτητές και σπουδαστές, όπου συμμετείχαν περισσότεροι από 89.000 φοιτητές και σπουδαστές .

Η λειτουργία 33 Γραφείων Διασύνδεσης στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, με στόχο την παροχή πληροφοριών και ενημέρωσης στους φοιτητές και σπουδαστές για τις δυνατότητες απασχόλησης, τις πιθανές εναλλακτικές πορείες που μπορούν να ακολουθήσουν μετά το πέρας των σπουδών τους.

Παράλληλα το ΕΠΕΑΕΚ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης) στην προσπάθεια του να ωθήσει τους νέους να αναπτύξουν επιχειρηματικό πνεύμα και να πληροφορηθούν για τη δυνατότητα αναλαβής καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων, σκοπεύει να εφαρμόσει παρεμβάσεις ανά βαθμίδα εκπαίδευσης,(ΕΠΕΑΚ φυλλάδιο επιχειρηματικότητας). Στους πίνακες που ακολουθούν (3.1, 3.2, 3.3) συνοψίζονται οι παρεμβάσεις που σκοπεύει να υλοποιήσει το ΕΠΕΑΚ μέσα στο επόμενο χρονικό διάστημα στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο προϋπολογισμός σε ευρώ καθώς και το σύνολο των επωφελούμενων.

Πίνακας 3.1 Εφαρμογές στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ενδεικτικοί Τύποι Δραστηριοτήτων	Περιγραφή δραστηριοτήτων	Προϋπολογισμός (εκατ. Ευρώ)	Δείκτες επωφελούμενοι
1. Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού	Εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού συναφούς επιχειρηματικότητας, με στόχο την προώθηση μια πρώτης επαφής των μαθητών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με έννοιες από τον χώρο της οικονομίας και των επιχειρήσεων.	0,60	Σχεδόν το σύνολο των μαθητών
2. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών	Επιμόρφωση των δασκάλων σε θέματα σχετικά με την επιχειρηματικότητα.	0,60	1200 εκπαιδευτικοί

Πηγή ΕΠΕΑΚ φυλλάδιο επιχειρηματικότητας

Πίνακας 3.2 Εφαρμογές στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ενδεικτικοί Τύποι Δραστηριοτήτων	Περιγραφή δραστηριοτήτων	Προϋπολογισμός (εκατ ευρώ)	Δείκτες - επωφελούμενοι
Δράσεις για την επιχειρηματικότητα και άλλες υποστηρικτικές δράσεις από τα ΚΕΣΥΠ και ΓΡΑΣΕΠ	Αφορά δραστηριότητες: ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης σε θέματα επιχειρηματικότητας καθώς και άλλες εκδηλώσεις, όπως ημέρες καριέρας, κτλ. εφαρμογή επιχειρηματικών σχεδίων σε Γυμνάσια και Ενιαία Λύκεια εφαρμογή προγραμμάτων Συμβουλευτικής	11,70	100.000 μαθητές

	<p>και Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις σχολικές μονάδες (διάχυση των θεμάτων ΣΕΠ στα σχολικά μαθήματα, ανάπτυξη καινοτόμων προγραμμάτων επαγγελματικής διαπαιδαγώγησης, προγράμματα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε άτομα ειδικών αναγκών και κατηγοριών που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού που προωθούν την ισότητα των δύο φύλων και εκπόνησης ειδικού εκπαιδευτικού υλικού</p>		
<p>Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου ανά ηλικιακή κατηγορία</p>	<p>Εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού κορμού για την εισαγωγή στη Γενική Εκπαίδευση, εννοιών και όρων που αφορούν στην επιχειρηματικότητ α σε ήδη υπάρχοντα διδασκόμενα μαθήματα. Εντάσσονται ενέργειες εκπόνησης εκπαιδευτικού υλικού από το πρόγραμμα «Venture 2000»</p>	<p>1,17</p>	<p>, 100.000 μαθητές</p>

Πηγή ΕΠΕΑΚ φυλλάδιο επιχειρηματικότητας

Πίνακας 3.2 Εφαρμογές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ενδεικτικοί Τύποι Δραστηριοτήτων	Περιγραφή δραστηριοτήτων	Προϋπολογισμός (εκατ ευρώ)	Δείκτες - επωφελούμενοι
<p>Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την εισαγωγή μαθημάτων επιλογής για την επιχειρηματικότητα</p>	<p>Αφορά :</p> <p>Την εκπόνηση ειδικού εκπαιδευτικού υλικού για την εισαγωγή μαθημάτων επιλογής στο πλαίσιο των τελευταίων ετών φοίτησης και των εργαστηριακών μαθημάτων και ασκήσεων.</p> <p>Την εκπόνηση μελετών περιπτώσεων (Case studies).</p> <p>Επίσης, θα περιλαμβάνει την εκπόνηση εγχειριδίου-Οδηγού καταγραφής των βασικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν μια "κατάλληλη για παρουσίαση" περίπτωση Επιχειρηματικότητας.</p> <p>Την εφαρμογή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού για τη δημιουργία εικονικών επιχειρήσεων.</p> <p>Δράσεις καθοδήγησης (Σχήματα Mentoring): Ομάδες εκπαιδευομένων διαμορφώνουν και λειτουργούν, κατανέμοντας μεταξύ τους ρόλους που αντιστοιχούν σε κέντρα αρμοδιοτήτων μιας επιχείρησης. Στη λειτουργία αυτή οι Ομάδες παρακολουθούνται και στηρίζονται από κατάλληλο και έμπειρο στέλεχος τοπικής επιχείρησης (Mentor).</p> <p>Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε επιχειρήσεις</p> <p>Βραβεία επιχειρηματικότητας</p>	<p>8.80</p>	<p>Όλοι οι φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης</p>
<p>Υποστήριξη επιχειρηματικών ιδεών μέσα από τα Γραφεία Διασύνδεσης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης</p>	<p>Αφορά τη διεύρυνση των υπηρεσιών των Γραφείων Διασύνδεσης με στόχο την ενθάρρυνση και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας από ειδικούς συμβούλους επιχειρηματικότητας και την εκπόνηση και έκδοση πληροφοριακού υλικού.</p>	<p>3.50</p>	<p>Όλοι οι φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης</p>

Γραφεία/desks επιχειρηματικότητας	<p>Αφορά:</p> <p>Την ίδρυση Γραφείων / desks επιχειρηματικότητας στα Γραφεία Διασύνδεσης των ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, για παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών πληροφόρησης, συμβουλευτικής και καθοδήγησης φοιτητών, σπουδαστών και αποφοίτων για την δημιουργία επιχειρήσεων.</p> <p>Την δικτύωση των desks επιχειρηματικότητας με τους κόμβους –θυρίδες επιχειρηματικότητας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς και την ένταξη τους στο συνολικό δίκτυο (desks επιχειρηματικότητας- ΓΡΑΣΕΠ-ΚΕΣΥΠ, Κέντρα Σταδιοδρομίας, Θυρίδες Επιχειρηματικότητας).</p> <p>Τη συμμετοχή τους στο FORUM φορέων εμπλεκομένων στην διαδικασία ανάπτυξης του “επιχειρείν” νέων.</p>	0.60	Όλοι οι φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Πρακτική άσκηση	Αφορά την υλοποίηση προγραμμάτων πρακτικής άσκησης στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, όπου οι φοιτητές και σπουδαστές τοποθετούνται σε θέσεις εργασίας συγκεκριμένων επιχειρήσεων σε αντικείμενο συναφούς με τις σπουδές τους.	15.90	Το 60% των φοιτητών - σπουδαστών των ΑΕΙ και ΤΕΙ
Γραφεία Διασύνδεσης	<p>Περιλαμβάνει:</p> <p>Την υποστήριξη των Γραφείων Διασύνδεσης των ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης</p> <p>Την εκπόνηση ερευνών, μελετών, οδηγιών περιγραφής επαγγελματιών κλπ., μέσω των Οριζόντιων Δράσεων</p>	14.70	Όλοι οι φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Πηγή ΕΠΕΑΚ φυλλάδιο επιχειρηματικότητας

3.10 Καινοτομία και χρηματοδότηση

Η υλοποίηση μιας καινοτόμου ιδέας σε ένα προϊόν, τεχνολογία η και εταιρία απαιτεί την ύπαρξη κεφαλαίων. Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι αναλαμβάνουν καινοτόμες επιχειρησιακές δράσεις είναι η χρηματοδότησή τους.

Οι τράπεζες προσφέρουν δάνεια. Τα κεφάλαια υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου (venture capital), γνωστά και ως κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου (risk capital) ή οι επενδύσεις ιδιωτικών

κεφαλαίων (private equity investment), συνήθως παρέχουν χρηματοδότηση μέσω της αγοράς των μετοχών μιας εταιρείας. Συχνά, οι μεγάλες επιχειρήσεις που αναπτύσσουν καινοτόμα προϊόντα αναζητούν τις πηγές χρηματοδότησης στις τράπεζες. Επίσης, οι εισηγμένες εταιρείες, δηλαδή οι εταιρείες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν επιπλέον κεφάλαια μέσω της έκδοσης νέων μετοχών. Ένας άλλος τρόπος χρηματοδότησης της καινοτομίας είναι οι στρατηγικές συμμαχίες (strategic alliances) όπου οι εμπλεκόμενες εταιρείες μοιράζονται γνώσεις, δεξιότητες και πόρους καθώς και δαπάνες. Σε γενικές γραμμές η χρηματοδότηση της καινοτομίας προέρχεται από το δημόσιο τομέα, τις τράπεζες ή πηγές οικονομικών πόρων του ιδιωτικού τομέα. Το ποιος από αυτούς τους τρόπους είναι ο καταλληλότερος για μία συγκεκριμένη περίπτωση εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων: το στάδιο της ανάπτυξης ενός έργου (project), το μέγεθος της εταιρείας που καινοτομεί, το ποσό των χρημάτων που απαιτούνται κλπ. Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τον οδηγό οικονομικής καινοτομίας της ευρωπαϊκής κοινότητας (European Communities: A guide to financing innovation, 2002) η χρηματοδότηση μπορεί να προέρχεται από διάφορες πηγές, ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης της καινοτομίας δράσης, οι κυριότερες των οποίων είναι :

- Δημόσιος Τομέας (Public sector).

Η υποστήριξη του δημόσιου τομέα παρέχεται μέσω επιχορηγήσεων-επιδοτήσεων (grants), παροχών (awards), προγραμμάτων επενδυτικής υποστήριξης (investment support schemes) και μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (δανειακές εγγυήσεις και επενδύσεις σε επιχειρηματικά κεφάλαια).

- Τράπεζες (Banks).

Ο ρόλος των τραπεζών είναι να παρέχουν τις καθιερωμένες τραπεζικές υπηρεσίες όπως δάνεια και εγγυήσεις δανείων που κυμαίνονται από ορισμένες χιλιάδες έως εκατομμύρια ευρώ. Συνήθως αποφασίζουν γρήγορα αν θα υποστηρίξουν μία ιδέα ή όχι.

- **Κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου (Venture Capital).**
 Τα Κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου αναζητούν επενδύσεις που υπερβαίνουν τις 250.000 € και παρουσιάζουν πολλές ευκαιρίες ανάπτυξης. Συνήθως η απόφαση για μία τέτοια επένδυση απαιτεί αρκετό χρόνο αλλά από τη στιγμή που θα ληφθεί έχει πολύ σημαντικές προεκτάσεις. Η υποστήριξη που παρέχεται από τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου δεν είναι μόνο οικονομικής φύσεως αλλά προσθέτει συνολική αξία στην επιχείρηση.
- **Ανεπίσημοι Επενδυτές ή Επιχειρηματικοί Άγγελοι (Informal investors or Business Angels).**
 Οι ανεπίσημοι επενδυτές ή οι επιχειρηματικοί άγγελοι είναι εύποροι ιδιώτες που επενδύουν σε επιχειρήσεις παρέχοντας πόρους και προσωπική εμπειρία. Είναι « άτομα με υψηλή καθαρή αξία» καθώς διαθέτουν επενδύσιμα κεφάλαια άνω του ενός εκατομμυρίου δολαρίων . Το ποσό που συνήθως επενδύουν κυμαίνεται μεταξύ των 15.000 € και των 150.000 € Αυτό το ποσό μπορεί να αυξηθεί έως και στις 250.000 €⁸ όταν συμμετέχουν σε σχήματα συγχρηματοδότησης. Τα έργα για τα οποία ενδιαφέρονται συνήθως καλύπτουν θέματα που μπορούν να κατανοήσουν και λαμβάνουν χώρα στην περιοχή τους ή ακόμη και στις πόλεις όπου έχουν την έδρα τους.
- **Ιδρυτές και Επιχειρηματίες (Founders and Entrepreneurs).**
 Το πιθανότερο είναι πως οι ιδρυτές και οι επιχειρηματίες θα έχουν συνεισφέρει στην εταιρεία με όλα τα οικονομικά μέσα χρηματοδότησης που έχουν στη διάθεσή τους καθώς και με μη οικονομικά μέσα π.χ. ελάχιστες ή καθόλου αποδοχές, εργασία από το σπίτι (κανένα ενοίκιο) κλπ. Η απόδοση αξίας σε αυτές τις μη οικονομικές συνεισφορές («συμμετοχές κόπου»/ «sweat equity») μπορεί να ενισχύσει τη μετοχική απόδοση της εταιρείας. Οι νέοι επενδυτές αναμένουν σημαντικές συνεισφορές από τους ιδρυτές καθώς αυτό αποτελεί ένδειξη δέσμευσης απέναντι στο κάθε έργο.

- Φίλοι και Οικογένεια (Friends and family).
Προσφέρουν μάλλον μία «χείρα βοήθειας» παρά μεγάλες επενδύσεις καθώς από τη μία πλευρά προχωρούν συνήθως σε επενδύσεις που δεν υπερβαίνουν τις 10.000 € και γι' αυτό το λόγο η εταιρεία δεν μπορεί να βασιστεί σε αυτούς για μακροπρόθεσμες επενδύσεις, και από την άλλη πλευρά συνήθως δεν έχουν χρήσιμες επαφές στον χώρο του εμπορίου.

3.11 Καινοτομία στην Ελλάδα

Ο αριθμός καινοτόμων επιχειρήσεων μειώθηκε, όπως και οι επενδύσεις επιχειρηματικού κεφαλαίου, οι καινοτομίες στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι αιτήσεις για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και οι πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων. Παρ' ότι έχουν σημειωθεί ορισμένες βελτιώσεις, όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, τις επιχειρηματικές επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και την ποιότητα της επιστήμης, αυτές δεν επαρκούν για καλύτερες επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας. Ανάλογα με τις επιδόσεις τους στην καινοτομία οι χώρες-μέλη της Ε.Ε χωρίζονται στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες :

- Innovation leaders.
Η Δανία, η Φινλανδία, η Γερμανία και η Σουηδία είναι «πρωτοπόροι της καινοτομίας», εφόσον οι επιδόσεις τους είναι πολύ υψηλότερες από εκείνες του μέσου όρου της ΕΕ.
- Innovation followers .
Η Αυστρία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Σλοβενία και το ΗΒ είναι «οπαδοί της καινοτομίας», με επιδόσεις καινοτομίας μεγαλύτερες ή περίπου ίδιες με εκείνες του μέσου όρου της ΕΕ.
- Moderate innovators.
Οι επιδόσεις της Κροατίας, της Κύπρου, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, της Ιταλίας, της Λιθουανίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Πορτογαλίας, της Σλοβακίας και της Ισπανίας είναι

χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αυτές είναι «χώρες με μέτριες επιδόσεις στην καινοτομία»·

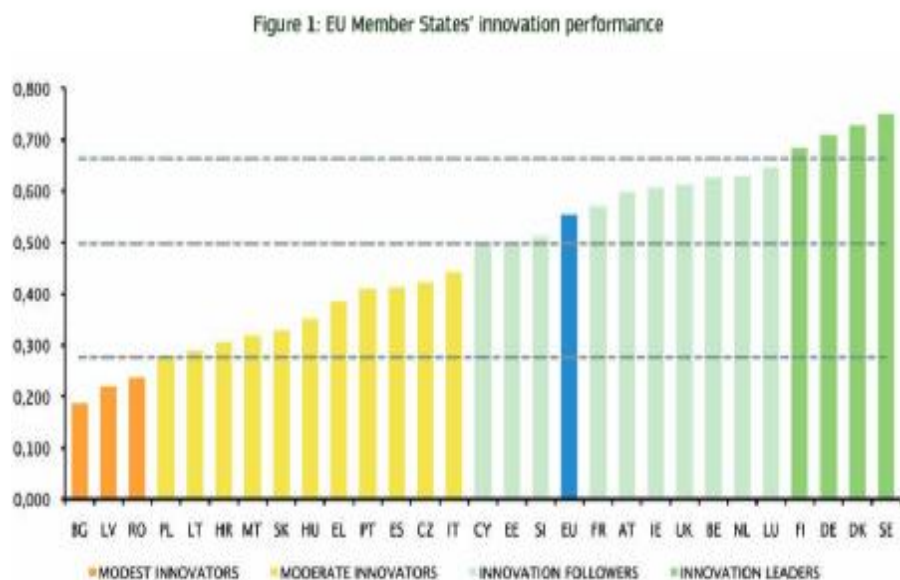
- Modest innovators.

Η Βουλγαρία, η Λετονία και η Ρουμανία είναι «χώρες με χαμηλές επιδόσεις στην καινοτομία», οι επιδόσεις τους είναι πολύ χαμηλότερες από τις επιδόσεις του μέσου όρου της ΕΕ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Innovation Union Scoreboard 2015, το 2014 συνολικά 15 κράτη – μέλη της Ε.Ε. βελτίωσαν τις επιδόσεις τους σε θέματα καινοτομίας, ενώ, στον αντίποδα, 13 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα επιβράδυναν τους ρυθμούς τους (με την Ελλάδα, μάλιστα, να έχει μια από τις χειρότερες επιδόσεις μεταξύ αυτών).

Ανάμεσα στις 13 χώρες της Ε.Ε., των οποίων οι επιδόσεις το 2014 τους σε θέματα καινοτομίας να επιδεινώθηκαν, περιλαμβάνονται, εκτός από την Ελλάδα, η Ρουμανία, η Κύπρος, η Εσθονία και η Ισπανία. Στον αντίποδα, ανάμεσα στα 15 κράτη – μέλη, που βελτίωσαν τους ρυθμούς τους, τη μεγαλύτερη άνοδο κατάφεραν η Μάλτα, η Λετονία και η Βουλγαρία. Όπως αναφέρει το Innovation Union Scoreboard 2015, η Ελλάδα, διαχρονικά, κάνει βήματα σύγκλισης με την Ευρώπη, ωστόσο, αυτά δεν είναι αρκετά, για να την αποσπάσουν από την κατηγορία των μέτρια καινοτόμων χωρών (moderate innovators).

Εικόνα 3.2 Επιδόσεις Ευρωπαϊκών χωρών στην καινοτομία 2014

Πηγή: Innovation scoreboard 2015

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας. Αναφέρεται ο σκοπός της μελέτης, η ανάλυση του ερωτηματολογίου, η επιλογή και τα χαρακτηριστικά του δείγματος και ο τρόπος με το οποίο αναλύθηκε η πρωτογενής έρευνα.

4.2 Σκοπός της έρευνας

Με το σχεδιασμό της έρευνας καθορίστηκε ο σκοπός της ο οποίος είναι αρχικά η διερεύνηση της πρόθεσης των φοιτητών του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων ΤΕΙ Μεσολογγίου Δυτικής Ελλάδας για την αναλαβή καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων και στη συνέχεια οι παράγοντες που την επηρεάζουν. Τέτοιοι παράγοντες είναι τα κίνητρα και οι προβληματισμοί αλλά και η δυνατότητα εκκίνησης μιας επιχείρησης. Ακόμη εξετάζεται η άποψη των φοιτητών ως προς τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία για ίδρυση επιχείρησης. Τέλος, στόχος της έρευνας είναι να διερευνηθούν οι δημογραφικοί παράγοντες που ασκούν επιρροή στην πρόθεση για αναλαβή επιχειρηματικών δράσεων.

4.3 Ανάλυση ερωτηματολογίου

Για τη συλλογή των δεδομένων έγινε χρήση ερωτηματολογίου. Η έρευνα διεξήχθη προσωπικά και άμεσα, εφόσον μοιράστηκαν από τους ίδιους τους ερευνητές τα ερωτηματολόγια και συμπληρώνονταν την ίδια στιγμή. Η δομή του ερωτηματολογίου συνιστάται από εννέα συνολικά κατηγορίες ερωτήσεων. Στις πέντε πρώτες κατηγορίες αυτό αξιολόγησης κλειστού τύπου, οι φοιτητές καλούνται να απαντήσουν με βάση το κατά πόσο συμφωνούν. Η διαβάθμιση των ερωτήσεων είναι το ένα έως το πέντε όπου :

1. Διαφωνώ απόλυτα.
2. Μάλλον διαφωνώ.
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ.

4. Μάλλον συμφωνώ.

5. Συμφωνώ απόλυτα.

Οι πέντε κατηγορίες ερωτήσεων αφορούν :

1. Τα κίνητρα.
2. Τους προβληματισμούς ίδρυσης της επιχείρησης.
3. Την δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.
4. Της πρόθεση αναλαβής επιχειρηματικής δράσης.
5. Την συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία για ίδρυση επιχείρησης.

Οι υπόλοιπες τρεις ερωτήσεις είναι δημογραφικής φύσης, όπου οι φοιτητές μέσω κλειστού τύπου ερωτήσεις ζητούνται να καθορίσουν το φύλο τους, το έτος σπουδών τους και την ύπαρξη ή όχι γονέα ή κοντινού συγγενικού προσώπου που να δραστηριοποιείται επιχειρηματικά. Η επιλογή ερωτήσεων κλειστού τύπου αποφέρει πιο ομοιόμορφες απαντήσεις που κατά συνέπεια είναι ευκολότερο να μελετηθούν. Ακόμη, η μορφοποίηση του ερωτηματολογίου έγινε με σκοπό την ελαχιστοποίηση του χρόνου συμπλήρωσης. Οι φοιτητές καλέστηκαν να σημειώσουν απλά με ένα \surd το βαθμό στον οποίο συμφωνούν ή διαφωνούν σε κάθε υπό-ερώτημα το οποίο είχε διαβάθμιση από ένα έως πέντε και ένα ως δύο για τις τρεις τελευταίες ερωτήσεις. Τέλος κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων δεν ζητήθηκαν προσωπικά στοιχεία από τους φοιτητές και διαβεβαιώθηκε η περιορισμένη χρήση τους για τους λόγους της έρευνας. Η εμπιστευτικότητα των στοιχείων είναι σημαντική καθώς οδηγεί σε ειλικρινείς απαντήσεις επομένως στοχεύει σε πιο αντικειμενικά αποτελέσματα.

4.4 Επιλογή και χαρακτηριστικά δείγματος

Η δειγματοληψία αφορά την λήψη ενός τμήματος (δείγμα) από κάποιο ευρύτερο σύνολο (πληθυσμός). Η δειγματοληψία θεωρείται επιτυχής σύμφωνα με τον Ζαφειρόπουλο (2001) όταν οδηγεί σε αποτελέσματα, δείκτες και μετρήσεις που είναι γενικεύσιμα και όσο το δυνατόν πιο ακριβή προς το ευρύτερο σύνολο. Υπάρχουν δύο είδη δειγματοληψίας. Η δειγματοληψία με πιθανότητα (probability sampling) και

δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα (non-probability sampling). Η δειγματοληψία με πιθανότητα ακολουθεί τους νόμους των πιθανοτήτων είναι ελεγχόμενη ως προς τους παραμέτρους της και για το λόγο αυτό δίνει αποτελέσματα που μπορούν να γενικευθούν στο πληθυσμό με υπολογισμό τους σφάλματος εκτίμησης. Η δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα γίνεται σε περιπτώσεις που δεν είναι εφικτή η δειγματοληψία με πιθανότητα ή όταν ενδιαφέρει να γίνει γρήγορα η έρευνα. Τα αποτελέσματα μια τέτοιας έρευνας δεν είναι γενικεύσιμα στον πληθυσμό, αφορούν δηλαδή το συγκεκριμένο δείγμα χωρίς να μπορεί να υπολογιστεί το σφάλμα εκτίμησης. Στην παρούσα διπλωματική μελέτη χρησιμοποιήθηκε μέθοδος μη πιθανοτήτων και συγκεκριμένα η μέθοδος της δειγματοληψίας ευκολίας. Λόγω οικονομικών και χρονικών περιορισμών επιλέχθηκαν τυχαία, μέσα στη διάρκεια μιας ημέρας φοιτητές που δήλωσαν ότι φοιτούν στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων TEI Μεσολογίου από τον προαύλιο χώρο του TEI. Επειδή όμως επιλέχθηκαν τα συγκεκριμένα άτομα που έτυχε να βρίσκονται στον χώρο του TEI την συγκεκριμένη ημέρα, δεν είναι γνωστή η πιθανότητα που έχει κάθε άτομο του πληθυσμού να συμμετέχει στο δείγμα (Σιώμοκος,2008). Το δείγμα των συμμετεχόντων αποτελείται από διακόσια άτομα, όλων των ετών φοίτησης 107 εκ των οποίων είναι άνδρες και ενενήντα τρεις γυναίκες. Λόγω της επιλογής μας να χρησιμοποιηθεί δειγματοληψία ευχέρειας (για την συσσώρευση πλήθους πληροφοριών σε σύντομο χρονικό διάστημα και εξοικονόμηση πόρων) τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να δώσουν μόνο μια γενική εικόνα της πρόθεσης του συγκεκριμένου δείγματος φοιτητών για την αναλαβή καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων και δεν μπορούν να γενικευθούν στον πληθυσμό το σύνολο δηλαδή των εν ενεργεία φοιτητών του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων TEI Δυτικής Ελλάδας, Μεσολογίου.

4.5 Ανάλυση δεδομένων

Η ανάλυση ερωτήσεων του ερωτηματολογίου έγινε με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS Statistics (version 21) Αρχικά έγινε ανάλυση συχνοτήτων (frequencies) και ανάλογα κατηγορία των

ερωτήσεων. Για τις κατηγορηματικές (ονομαστικές) μεταβλητές φύλο, έτος σπουδών, ύπαρξη γονέα η στενού συγγενικού προσώπου επιχειρηματία, πραγματοποιήθηκε κατανομή απόλυτων και σχετικών συχνοτήτων. Για τις τακτικές (ιεραρχικές) μεταβλητές, όσες δηλαδή παίρνουν τιμές στο σύνολο 1-5, υπολογίστηκε η μέση τιμή (mean), η διάμεσος (median), η επικρατούσα τιμή (mode) και η τυπική απόκλιση (std. Deviaton). Κατόπιν χρησιμοποιήθηκε το μη παραμετρικό τεστ Friedman test (k related samples) ώστε να διαχωριστούν οι μεταβλητές αυτές που επηρεάζουν στο μεγαλύτερο βαθμό την πρόθεση των φοιτητών για ίδρυση επιχείρησης. Τέλος εκτελέστηκαν τα μη παραμετρικά τεστ Mann-Whitney U και Kruskal-Wallis test με σκοπό να αποκαλυφθεί τυχόν συσχέτιση ανάμεσα στους δημογραφικούς παράγοντες και τις υπόλοιπες μεταβλητές. Χρησιμοποιήθηκε το τεστ Mann-Whitney U για τις ονομαστικές μεταβλητές φύλο, γονέας η στενό συγγενικό πρόσωπο επιχειρηματίας, ενώ για το έτος σπουδών το Kruskal-Wallis, όπως ενδείκνυται από τη βιβλιογραφία (Ρούσσο, 2008). Συγκεκριμένα το Mann-Whitney U test εξετάζει αν υπάρχει τυχαία μείξη ταξινομήσεων μεταξύ δυο δειγμάτων και χρησιμοποιείται για την ανίχνευση συσχέτισης ανάμεσα σε ονομαστικές (έως δυο κατηγορίες) και τακτικές μεταβλητές. Ομοίως το Kruskal-Wallis test μπορεί να χρησιμοποιηθεί για συσχέτιση ονομαστικών μεταβλητών με περισσότερες από δυο κατηγορίες και τακτικών μεταβλητών. Σε κάθε περίπτωση ο γενικός κανόνας για την αποδοχή της αρχικής μας υπόθεσης συσχέτισης είναι να είναι $p < 0.05$ οπότε προκύπτει στατιστική σημαντικότητα της τάξης του $\alpha = 0.05$.

4.6 Περιορισμοί της έρευνας

Η διεξαγωγή της έρευνας μέσω ερωτηματολογίου δημιουργεί κάποιους περιορισμούς στην έρευνα. Επειδή η διεξαγωγή της έρευνας έγινε με προσωπική επαφή με τους συμμετέχοντες, περιορίστηκε στα άτομα που επισκέφτηκαν το ΤΕΙ κατά την διάρκεια συγκεκριμένης ημέρας. Επομένως δεν είναι δυνατό να γνωρίζουμε την πιθανότητα που έχει κάθε στοιχείο του πληθυσμού (φοιτητής) να συμπεριληφθεί στο δείγμα, γεγονός που δεν μας επιτρέπει τον βαθμό

αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος. Επιπλέον, παρά την εμπιστευτικότητα που κρατήθηκε κατά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για τον βαθμό ειλικρίνειας των συμμετεχόντων. Πιθανολογούμε, ότι παρά την μικρή έκταση του ερωτηματολογίου και την ευκολία στην συμπλήρωση του (κλειστού τύπου ερωτήσεων) κάποιοι φοιτητές έδωσαν ανακριβείς πληροφορίες λόγω βιασύνης για την συμπλήρωσή του. Θεωρούμε ότι οι φοιτητές εξέφρασαν μέσω του ερωτηματολογίου τις πραγματικές τους απόψεις, εντούτοις δεν υπάρχει τρόπος ελέγχου της εγκυρότητας των απαντήσεων τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το δείγμα των φοιτητών. Οι απαντήσεις των φοιτητών αναλύονται με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν τους βασικούς στόχους της έρευνας. Η πρώτη ανάλυση αφορά την κατάταξη των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών στις ερωτήσεις αυτό-αξιολόγησης και εξετάζονται οι παράγοντες που είναι πιο καθοριστικοί για την πρόθεση αναλαβής καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων. Τέλος παρατίθενται οι συσχετίσεις που προέκυψαν ανάμεσα στις μεταβλητές, οι οποίες παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα.

5.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Αρχικά παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος μας. Στους φοιτητές ζητήθηκε να δηλώσουν το φύλο τους, το έτος σπουδών τους, το εάν κάποιος από τους γονείς τους ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και εάν κάποιο στενό οικογενειακό τους πρόσωπο είναι επιχειρηματίας. Για την τελευταία ερώτηση δόθηκε η επεξήγηση ότι ως στενό συγγενικό πρόσωπο νοείται κάποιος αδελφός ή αδελφή, για να αποφευχθούν οι λανθασμένες απαντήσεις οι

οποίες θα προκύπτανε από την παρεξήγηση του όρου «στενό συγγενικό πρόσωπο». Τα αποτελέσματα της αναλύσεως παρατίθενται στους παρακάτω πίνακες 5.1, 5.2, 5.3, 5.4 όπου φαίνεται η κατανομή των φοιτητών τόσο σε απόλυτες συχνότητες όσο και σε σχετικές επί τις εκατό (%).

Πίνακας 5.1 Κατανομή των φοιτητών σύμφωνα με το φύλο.

ΦΥΛΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΑΝΔΡΑΣ	107	53,5
ΓΥΝΑΙΚΑ	93	46,5
Σύνολο	200	100

Πίνακας 5.2 Κατανομή των φοιτητών σύμφωνα με το έτος σπουδών

ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
1ο έτος	33	16,5
2ο έτος	52	26
3ο έτος	43	21,5
4ο έτος	29	14,5
Επί Πτυχίο	43	21,5
Σύνολο	200	100

Πίνακας 5.3 Κατανομή των φοιτητών σύμφωνα με την ύπαρξη η μη γονέα που δραστηριοποιείται επιχειρηματικά

ΓΟΝΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	103	51,5
ΟΧΙ	97	48,5
Σύνολο	200	100

Πίνακας 5.4 Κατανομή των φοιτητών σύμφωνα με την ύπαρξη η μη στενού συγγενικού προσώπου που δραστηριοποιείται επιχειρηματικά

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΟΙΚ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	94	47
ΟΧΙ	106	53
Σύνολο	200	100

5.3 Στατιστική ανάλυση απαντήσεων ερωτηματολογίου

Σε αυτό το στάδιο έγινε ανάλυση των αποτελεσμάτων που συλλέχθηκαν ώστε να εξεταστούν οι παράγοντες που ωθούν ή αποτρέπουν τους νέους για την έναρξη μια επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και οι απόψεις τους για την ικανότητα και πρόθεση ίδρυσης επιχείρησης. Τέλος αναλύθηκαν οι απόψεις τους για την συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία των φοιτητών για την αναλαβή επιχειρηματικής δράσης. Στους πίνακες 5.5, 5.8, 5.11, 5.14 και 5.17 φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την κατηγορία που εξετάζονται. Στην συνέχεια οι πίνακες 5.6, 5.9, 5.12, 5.15 και 5.18 δείχνουν τη μέση τιμή, τη διάμεσο, την επικρατούσα τιμή και την τυπική απόκλιση του δείγματος για κάθε κατηγορία ερωτήσεων έτσι ώστε ο αναγνώστης να μπορεί αφενός να εντοπίσει τα κεντρικά σημεία γύρω από τα οποία τείνουν να συγκεντρώνονται τα δεδομένα (από τα μέτρα θέσης, μέση τιμή, διάμεσος, επικρατούσα τιμή), αλλά και την ομοιογένεια του δείγματος (από το μέτρο διασποράς τυπική απόκλιση). Με την τυπική απόκλιση γίνεται εμφανές η απομάκρυνση των τιμών από τη μέση τιμή, εκφρασμένη στην ίδια μονάδα με αυτή της μέτρησης των μεταβλητών. Κατόπιν για να επιβεβαιώσουμε τις μετρήσεις μας ως προς τους ισχυρότερους και λιγότερου ισχυρούς παράγοντες που επηρεάζουν τη πρόθεση των φοιτητών να αναλάβουν καινοτόμες επιχειρηματικές δράσεις, εφαρμόσαμε το μη παραμετρικό (Friendman test – K related Samples), το οποίο κατατάσσει τις μέσες ταξινομήσεις με βάση την υπόθεση ότι αν οι ομάδες (και τα δείγματα) δεν διαφέρουν ως προς την εξεταζόμενη μεταβλητή τότε οι μέσες ταξινομήσεις (mean ranks) θα είναι οι ίδιες (Σιώμκος, 2008). Το Friendman test είναι ιδανικό για τις ιεραρχικές μεταβλητές που εξετάζουμε (Ρούσσο, 2008).

5.3.1 Κίνητρα ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με τα κίνητρα που ωθούν τους νέους στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση.

Πίνακας 5.5 Ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών σχετικά με τα κίνητρα που τους ωθούν στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση

	Διαφωνώ Απόλυτα (%)	Μάλλον Διαφωνώ (%)	Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ (%)	Μάλλον Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ Απόλυτα (%)
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	0	21	26,5	42	10,5
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	0	19,5	33	40,5	7
Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	0	15	24,5	50	10,5
Θα αποδείξω την αξία μου	0	4,5	26	45,5	24
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	0	11,5	25,5	48	15
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	0	1	13	58,5	27,5
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	0	3	8	59,5	29,5
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	1,5	15,5	26,5	44,5	12
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	0	5	34	51,5	9,5

Στο παραπάνω διάγραμμα φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών ως προς τα κίνητρα που οδηγούν στην αναλαβή επιχειρηματικής δράσης.

Όσον αφορά τα κίνητρα της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης των νέων το κίνητρο που αναφέρεται στο μεγαλύτερο κέρδος μέσω της αυτό-απασχόλησης απ' ότι της υπαλληλικής εργασίας δρα θετικά για το 68.5% των φοιτητών ενώ 21% δηλώνει ότι δεν παρακινείται από αυτό. Το ποσοστό αυτό ασυμφωνίας 21%) το καθιστά λιγότερο ισχυρό κίνητρο για τους φοιτητές ώστε να ιδρύσουν επιχείρηση. Η σίγουρη απασχόληση αποτελεί επίσης μη ισχυρό κίνητρο με ποσοστό 19,5% ανάμεσα στους ερωτηθέντες και 33% (το μεγαλύτερο μετρηθέν) να δηλώνει ουδέτερο .Το κίνητρο της κοινωνικής καταξίωσης είναι σημαντικό για το 60,5% των φοιτητών ενώ το 24,5% είναι ουδέτερο και το 15% διαφωνεί. Τα κίνητρα που είναι τα πιο ελκυστικά για τους φοιτητές είναι αυτό της εφαρμογής των ιδεών τους (89%) και της απόλαυσης της εργασίας τους (86%). Για τα κίνητρα αυτά μόνο το 3% και 1% αντίστοιχα δείχνει να διαφωνεί. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με την άποψη του Πετράκη (1996) με εξαίρεση μόνο το

κίνητρο του κέρδους το οποίο στη μελέτη μας αν και συγκεντρώνει το 68,5% των θετικών απαντήσεων δεν είναι ανάμεσα στα ισχυρότερα των κινήτρων. Το κίνητρο της ρύθμισης των συνθηκών και του ωραρίου εργασίας λειτουργεί θετικά για το 56,5% των φοιτητών ενώ δεν ενδιαφέρει το 26,5% με το 16,5% να διαφωνεί. Όσον αφορά το κίνητρο αυτό 1,5% των φοιτητών δήλωσε ότι διαφωνεί απολυτά, ενώ για κανένα άλλο κίνητρο δε δηλώθηκε απόλυτη διαφωνία. Τέλος η αναλαβή επιχειρηματικής δράσης με σκοπό την υλοποίηση μιας καινοτόμου ιδέας παρακινεί το 61% ενώ ποσοστού 34% παραμένει ουδέτερο ως προς αυτή

Πίνακας 5.6 Μέση τιμή, διάμεσος, επικρατούσα τιμή και τυπική απόκλιση των κινήτρων που ωθούν τους φοιτητές στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση

	Μέση Τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	3,42	4	4	0,937
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	3,35	3	4	0,873
Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	3,56	4	4	0,872
Θα αποδείξω την αξία μου	3,86	4	4	0,819
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	3,67	4	4	0,87
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	4,13	4	4	0,657
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	4,16	4	4	0,688
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	3,5	4	4	0,946
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	3,66	4	4	0,72

Η επικρατούσα τιμή και η διάμεσος μας δίνουν την εικόνα ότι οι φοιτητές διατείνονται θετικά στο σύνολο των κινήτρων . Το δείγμα εμφανίζεται πιο ομοιογενές για τα κίνητρα της απόλαυσης μέσω της εργασίας και της εφαρμογής των ιδεών του, όπου παρατηρούνται οι μεγαλύτεροι μέσοι όροι, δηλαδή ο μεγαλύτερος βαθμός συμφωνίας ως προς τα κίνητρα. Η μεγαλύτερη απόκλιση αφορά τα κίνητρα του κέρδους και της ρύθμισης των ωρών και συνθηκών εργασίας.

Πίνακας 5.7 (Friedman test) Ιεράρχηση των κινήτρων που ωθούν τους φοιτητές στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση

	Μέσο Κατάταξης
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	4,21
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	4,07
Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	4,52
Θα αποδείξω την αξία μου	5,53
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	4,86
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	6,25
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	6,39
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	4,41
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	4,77

Test Statistics^a

N	200
Chi-Square	210,695
df	8
Asymp. Sig.	,000

a. Friedman Test

Ισχυρότερα κίνητρα για τη δημιουργία επιχειρήσεων αποτελούν αυτά της απόλαυσης της εργασίας και της εφαρμογής των ιδεών, ενώ ακολουθούν τα κίνητρα της απόδειξης της αξίας και της δημιουργίας μιας καινοτομίας. Τα δυο λιγότερο ισχυρά κίνητρα όλων είναι κατά σειρά αυτό της σίγουρης απασχόλησης που προσφέρει η αυτό-απασχόληση και της απόκτησης μεγαλύτερου κέρδους απ' ότι αν ήταν εργαζόμενοι.

5.3.2 Προβληματισμοί ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται οι προβληματισμοί που αποθαρρύνουν τους νέους από το να αναλάβουν επιχειρηματικές δράσεις.

Πίνακας 5.8 Ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών σχετικά με τους προβληματισμούς αναλαβής επιχειρηματικής δράσης.

	Διαφωνώ Απόλυτα (%)	Μάλλον Διαφωνώ (%)	Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ (%)	Μάλλον Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ Απόλυτα (%)
Η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων	0	7	20	39	34
Θα πρέπει να εργάζομαι πολύ στην επιχείρησή μου	27	27,5	24,5	14,5	6,5
Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου	10,5	30	20	35,5	4
Υπάρχει πιθανότητα αποτυχίας και απώλειας χρημάτων	0,5	8	22,5	43,5	25,5
Δεν έχω τις απαιτούμενες γνώσεις	11	38,5	26,5	22	2
Φοβάμαι τον ανταγωνισμό που πρέπει να αντιμετωπίσω	5,5	25	23,5	42,5	3,5
Υπάρχει γραφειοκρατία για τη δημιουργία και τη λειτουργία της επιχείρησης	3	6	17,5	51,5	22
Η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη μια επιχειρηματικής απόφασης	0	15	10,5	33,5	41
Θα περιοριστεί η προσωπική μου ζωή	19,5	32,5	26,5	14,5	7
Δεν έχω καινοτόμες ιδέες για το τι επιχείρηση να δημιουργήσω	15,5	39,5	29	15	1
Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	2	4,5	31	51	11,5
Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	2,5	33	22,5	26,5	15,5

Στο παραπάνω διάγραμμα απεικονίζεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών όσον αφορά τους προβληματισμούς που αντιμετωπίζουν ως προς την επιχειρηματική δραστηριοποίηση. Οι απαντήσεις των νέων σε σχέση με τους προβληματισμούς για τους οποίους δεν θα αποφάσιζαν να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά είναι όπως ήταν αναμενόμενο οικονομικής φύσης, δεδομένης της εκτεταμένης οικονομικής ύφεσης που βιώνεται στην Ελλάδα. Ποσοστό 41% των φοιτητών συμφωνεί απολυτά και 33,5% (σύνολο 74,5) σχεδόν συμφωνεί ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη μιας επιχειρηματικής απόφασης, ενώ 73% δηλώνει ότι ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα στη δημιουργία μιας επιχείρησης αποτελούν τα μεγάλα

κεφάλαια που απαιτούνται για την ίδρυση της. Επιπρόσθετα, η πιθανότητα αποτυχίας και απώλειας χρημάτων (69%) αλλά και η υφιστάμενη γραφειοκρατία για την ίδρυση και λειτουργία μιας επιχείρησης (73,5%) αποτρέπουν ισχυρά τους νέους από το να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά. Η έλλειψη συμβουλών και υπηρεσιών εμπιστοσύνης προβληματίζει το 62,5% των συμμετεχόντων και αφήνει ουδέτερο το 31% αυτών. Ο παράγοντας έλλειψη σταθερού μηνιαίου εισοδήματός απασχολεί το 42% των φοιτητών αλλά δεν αποτελεί τροχοπέδη στην ίδρυση επιχείρησης για το 35,5% των νέων. Τα pull motives (αρνητικά κίνητρα) που αφορούν τον περιορισμό της προσωπικής ζωής όπως και η πολλή εργασία που απαιτείται κατά τη λειτουργία μιας επιχείρησης δε φαίνεται να ασκούν αρνητική επιρροή στους φοιτητές αφού μόνο 11.5% και 21% αντίστοιχα του δείγματος ανησυχεί για τα κίνητρα αυτά. Ακόμα λιγότεροι φοιτητές ισχυρίζονται ότι δεν επιθυμούν να ιδρύσουν επιχείρηση λόγω της έλλειψης καινοτόμων ιδεών (16%). Τέλος οι προβληματισμοί που σχετίζονται με το φόβο από την ανάληψη επιχειρηματικού ρίσκου και την ύπαρξη ισχυρού ανταγωνισμού απασχολούν το 49,5% και 46% των φοιτητών αλλά δεν αποθαρρύνουν το 40,5% και 30,5% αυτών αντίστοιχα. Τα εξαγόμενα αυτά ποσοστά συμφωνούν με πρόσφατη μελέτη του εργαστήριου στρατηγικής και επιχειρηματικότητας του ΟΠΑ (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) με τίτλο << ενισχύοντας τις επιχειρηματικές προθέσεις των νέων >> , σύμφωνα με το οποίο τα κυριότερα εμπόδια που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι νέοι στην ενδεχομένη προσπάθειά τους να ξεκινήσουν μια νέα επιχείρηση είναι ο κίνδυνος να χάσουν το κεφάλαιο που έχουν επενδύσει γραφειοκρατία και η γενικότερη οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα.

Πίνακας 5.9 Μέση τιμή, διάμεσος, επικρατούσα τιμή και τυπική απόκλιση των προβληματισμών αναλαβής επιχειρηματικής δράσης.

	Μέση Τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων	4	4	4	0,908
Θα πρέπει να εργάζομαι πολύ στην επιχείρηση μου	2,46	2	2	1,215

Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου	2,93	3	4	1,112
Υπάρχει πιθανότητα αποτυχίας και απώλειας χρημάτων	3,86	4	4	0,91
Δεν έχω τις απαιτούμενες γνώσεις	2,66	3	2	1,005
Φοβάμαι τον ανταγωνισμό που πρέπει να αντιμετωπίσω	3,14	3	4	1,011
Υπάρχει γραφειοκρατία για τη δημιουργία και τη λειτουργία της επιχείρησης	3,84	4	4	0,939
Η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη μια επιχειρηματικής απόφασης	4,01	4	5	1,059
Θα περιοριστεί η προσωπική μου ζωή	2,57	2	2	1,163
Δεν έχω καινούριες ιδέες για το τι επιχείρηση να δημιουργήσω	2,47	2	2	0,961
Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	3,66	4	4	0,818
Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	3,2	3	2	1,133

Η οικονομική κρίση εμφανίζεται ως ανασταλτικός παράγοντας για μεγάλο μέρος των φοιτητών με τη μεγαλύτερη μέση τιμή και επικρατούσα τιμή το 5 (συμφωνώ απόλυτα), Η άποψη ότι η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων αποτελεί την πιο ομοιογενή αφού μέση τιμή, διάμεσος και επικρατούσα τιμή συμπίπτουν. Οι απαντήσεις των φοιτητών έχουν τη μεγαλύτερη απόσταση από τη μέση τιμή σχετικά με τον προβληματισμό της πολλής εργασίας που απαιτεί η λειτουργία μιας επιχείρησης.

Πίνακας 5.10 (Friedman test) Ιεράρχηση των προβληματισμών αναλαβής επιχειρηματικής δράσης.

	Μέσο Κατάταξης
Η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων	8,89
Θα πρέπει να εργάζομαι πολύ στην επιχείρηση μου	4,24
Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου	5,53
Υπάρχει πιθανότητα αποτυχίας και απώλειας χρημάτων	8,48
Δεν έχω τις απαιτούμενες γνώσεις	4,76
Φοβάμαι τον ανταγωνισμό που πρέπει να αντιμετωπίσω	6,24
Υπάρχει γραφειοκρατία για τη δημιουργία και τη λειτουργία της επιχείρησης	8,33

Η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη μια επιχειρηματικής απόφασης	8,81
Θα περιοριστεί η προσωπική μου ζωή	4,46
Δεν έχω καινοτόμες ιδέες για το τι επιχείρηση να δημιουργήσω	4,18
Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	7,74
Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	6,35

Test Statistics^a

N	200
Chi-Square	661,612
df	11
Asymp. Sig.	,000

a. Friedman Test

Οι ισχυρότεροι ανασταλτικοί παράγοντες είναι κατά σειρά η απαίτηση ύπαρξης μεγάλων κεφαλαίων για την ίδρυση της επιχείρησης, η οικονομική κρίση, η πιθανότητα αποτυχίας κ απώλειας χρημάτων και η ύπαρξη γραφειοκρατίας. Οι λιγότερο ισχυροί παράγοντες είναι η απουσία καινοτόμων ιδεών και η πολύωρη εργασία.

5.3.3 Δυνατότητα ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Παρακάτω φαίνονται οι απόψεις των φοιτητών ως προς την δυνατότητα τους να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά.

Πίνακας 5.11 Ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την δυνατότητα τους να δημιουργήσουν επιχείρηση

	Διαφωνώ Απόλυτα (%)	Μάλλον Διαφωνώ (%)	Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ (%)	Μάλλον Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ Απόλυτα (%)
Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	2	8,5	29,5	45	15
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που δημιουργήσω θα επιτύχει	15,5	29,5	29	22	4
Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	1	19	30	39,5	10,5
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα	8,5	15,5	27	48,5	0,5

προϊόντα και υπηρεσίες					
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	0	20,5	26	53	0,5
Μπορώ να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	0	21	31	48	0
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	13,5	27,5	31	24,5	3,5

Στο διάγραμμα διακρίνεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την δυνατότητα τους να δημιουργήσουν επιχείρηση.

Σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας επιχείρησης μολονότι το 60% των νέων δηλώνει ότι αισθάνεται ικανό να δημιουργήσει τη δική του επιχείρηση , μόνο το 26% δηλώνει σίγουρο ότι η επιχείρηση του θα είναι επιτυχής ενώ το 45% πιστεύει πως δεν θα είναι. Οι φοιτητές διατείνονται ότι διαθέτουν τις απαραίτητες επιχειρηματικές ικανότητες που απαιτούνται για λήψη επιχειρηματικής δράσης σε ποσοστού 50%, μπορούν να αντιδράσουν γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες (53%) ,μπορούν να παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες των καταναλωτών (48%) και μπορούν να διαπιστώσουν τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα (44%).Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με αυτά από την έρευνα του εργαστηρίου στρατηγικής και επιχειρηματικότητας του ΟΠΑ όπου μετρήθηκε ότι μόνο το 11% των νέων θεωρεί ότι έχει τις κατάλληλες ικανότητες για να ιδρύσει μια επιχείρηση. Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης, αν και δεν είναι ιδιαίτερα υψηλά είναι σαφώς μεγαλύτερα από αυτή .Στον αντίποδα των προηγούμενων δηλώσεων, μόνο το 24,5% πιστεύει ότι είναι ικανό να συγκεντρώσει τα απαραίτητα κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης. Από την ανάλυση των απαντήσεων προέκυψε το συμπέρασμα ότι σχεδόν το ένα τρίτο των φοιτητών κρατά ουδέτερη στάση σε όλες τις σχετικές με τη δυνατότητα ίδρυσης επιχείρησης ερωτήσεις ,γεγονός που αντανακλά τη γενικευμένη αβεβαιότητα στους νέους τη σημερινή εποχή.

Πίνακας 5.12 Μέση τιμή, διάμεσος, επικρατούσα τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την δυνατότητα τους να δημιουργήσουν επιχείρηση

	Μέση Τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Δισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	3,63	4	4	0,91
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που δημιουργήσω θα επιτύχει	2,7	3	2	1,099
Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	3,4	3,5	4	0,945
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	3,17	3	4	0,988
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	3,34	4	4	0,804
Μπορώ να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	3,27	3	4	0,788
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	2,77	3	3	1,074

Υπάρχει μια γενική στάση ουδετερότητας στις απαντήσεις των φοιτητών που αφορούν την δυνατότητά τους να δημιουργήσουν επιχείρηση. Οι φοιτητές δεν είναι σίγουροι ότι η επιχείρηση τους θα επιτύχει. Τέλος υπάρχει μεγάλη απόκλιση ως προς τις απαντήσεις που σχετίζονται με την ικανότητα εύρεσης των απαραίτητων κεφαλαίων για τη δημιουργία μιας επιχείρησης.

Πίνακας 5.13 (Friedman test) Ιεράρχηση των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την δυνατότητα τους να δημιουργήσουν επιχείρηση

	Μέσο Κατάταξης
Δισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	5,1
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που δημιουργήσω θα επιτύχει	2,79
Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	4,52
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	4,04
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	4,33

Μπορώ να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	4,15
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	3,07

Test Statistics^a

N	200
Chi-Square	237,199
df	6
Asymp. Sig.	,000

a. Friedman Test

Οι νέοι δηλώνουν ικανοί να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση και εφοδιασμένοι με τις επιχειρηματικές ικανότητες που απαιτούνται. Αντίθετα δεν είναι σίγουροι για την επιτυχία της επιχείρησης αλλά και την εύρεση των απαραίτητων κεφαλαίων.

5.3.4 Πρόθεση ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται η πρόθεση των φοιτητών ως προς την επιχειρηματική δραστηριοποίηση.

Πίνακας 5.14 Ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Διαφωνώ Απόλυτα (%)	Μάλλον Διαφωνώ (%)	Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ (%)	Μάλλον Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ Απόλυτα (%)
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	9,5	23	25,5	37	5
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	1	11	33,5	47	7,5
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΤΕΙ	12	18	29,5	22	18,5
Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	2	14,5	23	34,5	26
Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον	11	29,5	29,5	26,5	3,5

Στο διάγραμμα φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των συμμετεχόντων όσον αφορά την πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης. Τα αποτελέσματα των ερωτήσεων σχετικά με την πρόθεση δημιουργίας επιχειρήσεις διαμορφώθηκαν ως εξής. Το 42% υποστηρίζει ότι ενδιαφέρεται να κάνει ένα επιχειρηματικό άνοιγμα σχετικό με τις σπουδές του ενώ το 32,5% δεν ενδιαφέρεται για τέτοια δράση. Ακολούθως 54,5% των φοιτητών ενδιαφέρεται για ένα επιχειρηματικό άνοιγμα άσχετο με τις σπουδές του ενώ μόλις 12% δεν ενδιαφέρεται για παρόμοιο επιχειρηματικό άνοιγμα. Παρόλο που πιστεύουν σε ποσοστό 60,5% ότι η ίδρυση επιχείρησης είναι η πλέον προτιμότερη επιλογής επαγγελματικής ενασχόλησης, μόνο το 18,5% σκοπεύει με βεβαιότητα να δημιουργήσει επιχείρηση μέσα στην επόμενη πενταετία από το πέρας των σπουδών του και 22% μάλλον συμφωνεί με αυτή την πρόταση. Ποσοστό της τάξης του 29,5% δεν γνωρίζει αν έχει τέτοια πρόθεση. Σε πρόσφατη ερευνά της Τσορδιά (2014) τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή το σύνολο των φοιτητών που εξετάστηκε κρατά ουδέτερη στάση ως προς την πρόθεση για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας. Στην ίδια έρευνα εντοπίστηκε συσχέτιση ανάμεσα στο έτος σπουδών και της πρόθεσης αυτής (συγκεκριμένα οι φοιτητές τέταρτου έτος παρουσίαζαν πολύ μικρή πρόθεση αναλαβής επιχειρηματικών δράσεων μετά το πέρας των σπουδών τους), αλλά και συσχέτιση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία με την πρόθεση αναλαβής επιχειρηματικής δράσης. Στην παρούσα μελέτη αυτή η επιθυμία εμφανίζεται έντονα στους φοιτητές δεύτερου έτους. Η διαφοροποίηση αυτή πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι στην έρευνα της Τσορδιά εξετάστηκαν μόνο πρωτοετείς και τεταρτοετείς φοιτητές που ασχολούνται σχολαστικά με τη σχολή διοίκησης επιχειρήσεων του πανεπιστημίου Πατρών ενώ στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν άτομα όλων των ετών, χωρίς να διευκρινίζεται η συνέπεια τους ως προς την παρακολούθηση των μαθημάτων της σχολής. Στη σχετική έρευνα του εργαστηρίου στρατηγικής και επιχειρηματικότητας του ΟΠΑ παρατηρήθηκε επίσης μεγάλο ποσοστό των νέων να βρίσκουν ελκυστική την επιχειρηματική καριέρα αλλά πολύ μικρό ποσοστό αυτών (9%) να εκδηλώνει ισχυρές

επιχειρηματικές προθέσεις. Στην έρευνα μας αν και το αντίστοιχο ποσοστό είναι σαφώς μεγαλύτερο, παραμένει σε χαμηλά νούμερα. Η τελευταία ερώτηση αφορούσε την επιθυμία η μη απόκτησης συνεταίρου. 30% των φοιτητών απάντησε θετικά, 29,5% ουδέτερα και 41,5 αρνητικά. Οι νέοι αν και έχουν υποστηρίξει την επιθυμία ελέγχου της δουλειάς τους εμφανίζονται διχασμένοι ως προς την επιλογή η όχι συνεταίρου. Πιθανολογείται ότι η απόφαση αυτή έγκειται στα βιώματα και το χαρακτήρα καθενός από τους ερωτηθέντες δεδομένης της δυσκολίας ανεύρεσης κεφαλαίων αλλά και τη δυσκολία εμπιστοσύνης δεύτερου ατόμου στη διοίκηση μια επιχείρησης.

Πίνακας 5.15 Μέση τιμή, διάμεσος, επικρατούσα τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Μέση Τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	3,05	3	4	1,088
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	3,49	4	4	0,827
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΤΕΙ	3,17	3	3	1,265
Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	3,68	4	4	1,074
Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον	2,82	3	2	1,055

Οι φοιτητές διατείνονται σχεδόν θετικά ως προς ένα επιχειρηματικό άνοιγμα άσχετο με τις σπουδές τους και σχεδόν συμφωνούν ότι η αυτοαπασχόληση είναι η προτιμότερη επιλογή καριέρας. Τείνουν να διαφωνήσουν στην απόκτηση συνεταίρου κατά τη λήψη επιχειρηματικής δράσης.

Πίνακας 5.16 (Friedman test) Ιεράρχηση των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Μέσο Κατάταξης
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	2,74

Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	3,41
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΤΕΙ	2,73
Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	2,5
Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον	3,64

Test Statistics^a

N	200
Chi-Square	100,665
df	4
Asymp. Sig.	,000

a. Friedman Test

Υπάρχει απροθυμία απόκτησης συντάιρου στη δημιουργία επιχείρησης και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για επαγγελματικό άνοιγμα μη σχετικό με τις σπουδές των φοιτητών.

5.3.5 Συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία των σπουδαστών του για ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται οι απόψεις των φοιτητών σχετικά με τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία τους για δημιουργία επιχειρήσεων.

Πίνακας 5.17 Ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την συμβολή του ΤΕΙ στην επιχειρηματικότητα των σπουδαστών του.

	Διαφωνώ Απόλυτα (%)	Μάλλον Διαφωνώ (%)	Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ (%)	Μάλλον Συμφωνώ (%)	Συμφωνώ Απόλυτα (%)
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	6	21,5	28,5	40,5	3,5
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	8,5	31,5	31	27,5	1,5
Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	3,5	23,5	36	36,5	0,5
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	1	9,5	16,5	45,5	27,5
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	3	39,5	28,5	26	3

Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	0,5	12,5	8,5	62,5	16
Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητές μου	0	17	41	37	5
Η εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	4	16	26,5	46	7,5
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	6,5	47	12,5	27,5	6,5
Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	3,5	16	16,5	46	18

Στο διάγραμμα απεικονίζεται η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών σε σχέση με τη συμβολή του ΤΕΙ στην επιχειρηματικότητα των σπουδαστών του. Αν και μεγάλο ποσοστό των φοιτητών συμφωνεί ότι το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας (78,5%) όπως και την πρακτική άσκηση (73%) , μόνο το 29% μάλλον πιστεύει ότι το ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδος προσφέρει καινοτόμες ιδέες και τα απαραίτητα εφόδια για τη δημιουργία μιας επιχείρησης. Το 41% των φοιτητών εμφανίζεται ουδέτερο για το κατά πόσο συμβάλλει η εκπαίδευση στην ανάπτυξη των ικανοτήτων, 42% όμως συμφωνεί. Παρόμοια αποτελέσματα υπολογίστηκαν και ως προς την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης μέσω της εκπαίδευσης (53,5%) με ποσοστό 20% των φοιτητών όμως να διαφωνεί. Μεγάλο ποσοστό ασυμφωνίας καταγράφεται ως προς το ενδιαφέρον που προκαλεί η διδασκαλία τους φοιτητές (53,5%) έναντι 34% που τη βρίσκουν ενδιαφέρουσα. Οι μετρήσεις αυτές αντικατοπτρίζουν το κλίμα που επικρατεί στη σχολή καθώς οι φοιτητές επιλέχθηκαν τυχαία από τον προαύλιο χώρο του ΤΕΙ. Πάρα τη διαφωνία ως προς το ενδιαφέρον της διδασκαλίας, μεγάλο ποσοστό φοιτητών (64%) πιστεύει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία τους ενθαρρύνει να είναι ενεργοί φοιτητές. Τα αντικρουόμενα αυτά αποτελέσματα πιθανόν να φανερώνουν τη πρόθεση των φοιτητών για συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία ,άρα την αδιαφορία που τους προκαλεί η διδασκαλία. Αυτό ίσως μπορεί να αποτελέσει τροφή για προσπάθειά αναπροσαρμογής της διδασκαλίας ώστε να μπορεί να

απαιτεί το ενδιαφέρον των φοιτητών εκ νέου. Στην αντίστοιχη έρευνα της Τσορδιά (2014) για το τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων του πανεπιστημίου Πατρών, εξάχθηκε επίσης το συμπέρασμα ότι οι φοιτητές κρίνουν τη συμβολή του προγράμματος σπουδών και του περιεχομένου των μαθημάτων εξαιρετικά χαμηλή για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 5.18 Μέση τιμή, διάμεσος, επικρατούσα τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την συμβολή του ΤΕΙ στην επιχειρηματικότητα των σπουδαστών του

	Μέση Τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	3,14	3	4	0,993
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	2,82	3	2	0,981
Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	3,07	3	4	0,871
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	3,89	4	4	0,95
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	2,87	3	2	0,939
Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	3,81	4	4	0,87
Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητες μου	3,3	3	4	0,808
Η εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	3,37	4	3	0,974
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	3,81	2	4	1,11
Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	3,59	4	4	1,067

Οι φοιτητές σχεδόν κρατούν ουδέτερη στάση ή διαφωνούν με την άποψη ότι το ΤΕΙ προσφέρει καινοτόμες ιδέες και ομοίως συμπεριφέρονται ως προς την άποψη ότι τους παρέχει τα απαραίτητα για τη δημιουργία μιας επιχείρησης. Απόκλιση παρατηρείται ως προς το ενδιαφέρον που απαιτεί η διδασκαλία στους φοιτητές.

Πίνακας 5.19 (Friedman test) Ιεράρχηση των απαντήσεων των φοιτητών ως προς την συμβολή του ΤΕΙ στην επιχειρηματικότητα των σπουδαστών του

	Μέσο Κατάταξης
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	5,05
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	3,89

Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	4,68
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	7,51
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	4,16
Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	7,36
Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητές μου	5,61
Η εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	5,91
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	4,09
Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	6,75

Test Statistics^a

N	200
Chi-Square	465,034
df	9
Asymp. Sig.	,000

a. Friedman Test

Οι απόψεις που συγκεντρώνουν τις θετικότερες απαντήσεις ανάμεσα στους φοιτητές είναι το ΤΕΙ προσφέρει την πρακτική άσκηση και το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας. Αντίθετα λίγοι φοιτητές υποστηρίζουν ότι το ΤΕΙ προσφέρει καινοτόμες ιδέες και ότι η διδασκαλία συχνά τους απαιτεί το ενδιαφέρον.

5.4 Συσχετίσεις

Χρησιμοποιήθηκαν τα μη παραμετρικά τεστ Mann-Whitney και Kruskal Wallis ώστε να διερευνηθεί πιθανή συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος και των απαντήσεων τους στις ερωτήσεις αυτό-αξιολόγησης. Τα τεστ αυτά θεωρήθηκαν ιδανικά αφού εφαρμόζονται για τη συσχέτιση ονομαστικών (κατηγορηματικών) μεταβλητών με τακτικές (ιεραρχικές) (Ρούσσο, 2008). Ακόμη ελέγχουν την υπόθεση ότι και ανεξάρτητα δείγματα

μεταξύ τους δε διαφέρουν ως προς τη σειρά κατάταξης του μέσου για την εξαρτώμενη μεταβλητή που εξετάζεται (Σιώμοκος, Βασιλικόπουλος, 2005). Συγκεκριμένα για το δείγμα μας οι αρχικές υποθέσεις που κάναμε ήταν οι ακόλουθες:

1.Η₀: Υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές στις απόψεις των φοιτητών που σχετίζονται με το φύλο τους.

2.Η₀: Υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις των φοιτητών που σχετίζονται με το έτος σπουδών τους.

3.Η₀: Υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές στις απόψεις των φοιτητών που σχετίζονται με το αν κάποιος γονέας δραστηριοποιείται επιχειρηματικά.

4.Η₀: Υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές στις απόψεις των φοιτητών που σχετίζονται με το αν κάποιο στενό οικογενειακό πρόσωπο είναι επιχειρηματίας

Ο γενικός κανόνας για την αποδοχή τα μηδενικής υπόθεσης είναι να είναι $p < 0,05$, οπότε η υπόθεση γίνεται αποδεκτή σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$. Τα αποτελέσματα των Friedman test (K related samples) φαίνονται στους πίνακες 5.7, 5.10, 5.13, 5.16 και 5.19. Τέλος χρησιμοποιήθηκαν τα μη παραμετρικά τεστ Mann-Whitney U και Kruskal-Wallis test. Τα αποτελέσματα των συσχετίσεων παρατίθενται στους πίνακες 5.20 έως 5.59.

5.4.1 Επίδραση του φύλου στις αντιλήψεις των φοιτητών

Παρουσιάζονται οι συσχετίσεις που προέκυψαν ανάμεσα στο φύλο και στις αντιλήψεις των φοιτητών για την επιχειρηματική δράση.

Πίνακας 5.20 Επίδραση του φύλου στα κίνητρα επιχειρηματικότητας

	Φύλο σπουδαστή	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ότι ως υπάλληλος	Άνδρας	107	101,76	10888,00
	Γυναίκα	93	99,05	9212,00
	Total	200		
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	Άνδρας	107	91,50	9790,50
	Γυναίκα	93	110,85	10309,50
	Total	200		
Θα έχω μεγαλύτερη	Άνδρας	107	97,92	10477,00

κοινωνική καταξίωση	Γυναίκα	93	103,47	9623,00
	Total	200		
	Άνδρας	107	104,40	11171,00
Θα αποδείξω την αξία μου	Γυναίκα	93	96,01	8929,00
	Total	200		
	Άνδρας	107	104,17	11146,00
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	Γυναίκα	93	96,28	8954,00
	Total	200		
	Άνδρας	107	102,97	11017,50
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	Γυναίκα	93	97,66	9082,50
	Total	200		
	Άνδρας	107	101,47	10857,50
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	Γυναίκα	93	99,38	9242,50
	Total	200		
	Άνδρας	107	97,41	10422,50
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	Γυναίκα	93	104,06	9677,50
	Total	200		
	Άνδρας	107	99,15	10609,50
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	Γυναίκα	93	102,05	9490,50
	Total	200		

Πίνακας 5.21 Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας φύλου-κινήτρων

	Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	Θα αποδείξω την αξία μου	Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο
Mann-Whitney U	4841,000	4012,500	4699,000	4558,000	4583,000	4711,500	4871,500	4644,500	4831,500

Wilcoxon	9212,000	9790,500	10477,000	8929,000	8954,000	9082,500	9242,500	10422,500	10609,500
Z	-,348	-2,500	-,732	-	-	-,734	-,292	-,860	-,389
Asymptotic Sig. (2-tailed)	,728	,012	,464	1,094	1,032	,463	,771	,390	,697

a. Grouping Variable: Φύλο σπουδαστή

Υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο φύλο και την άποψη ότι η αυτό-απασχόληση προσφέρει πιο σίγουρη απασχόληση. Οι γυναίκες συμμετέχουσες παρακινούνται περισσότερο από αυτό το κίνητρο σε σχέση με τους άνδρες.

Πίνακας 5.22 Επίδραση του φύλου στους προβληματισμούς επιχειρηματικής δράσης

	Φύλο σπουδαστή	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων	Άνδρας	107	101,35	10844,50
	Γυναίκα	93	99,52	9255,50
	Total	200		
Θα πρέπει να εργάζομαι πολύ στην επιχείρησή μου	Άνδρας	107	103,30	11053,00
	Γυναίκα	93	97,28	9047,00
	Total	200		
Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου	Άνδρας	107	101,11	10818,50
	Γυναίκα	93	99,80	9281,50
	Total	200		
Υπάρχει πιθανότητα αποτυχίας και απώλειας χρημάτων	Άνδρας	107	106,78	11425,50
	Γυναίκα	93	93,27	8674,50
	Total	200		
Δεν έχω τις απαιτούμενες γνώσεις	Άνδρας	107	97,58	10441,50
	Γυναίκα	93	103,85	9658,50
	Total	200		
Φοβάμαι τον ανταγωνισμό που πρέπει να αντιμετωπίσω	Άνδρας	107	101,32	10841,50
	Γυναίκα	93	99,55	9258,50
	Total	200		
Υπάρχει γραφειοκρατία για τη δημιουργία και τη	Άνδρας	107	107,68	11522,00
	Γυναίκα	93	92,24	8578,00

λειτουργία της επιχείρησης	Total	200		
Η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη μια επιχειρηματικής απόφασης	Άνδρας	107	101,24	10833,00
	Γυναίκα	93	99,65	9267,00
	Total	200		
Θα περιοριστεί η προσωπική μου ζωή	Άνδρας	107	109,59	11726,50
	Γυναίκα	93	90,04	8373,50
	Total	200		
Δεν έχω καινοτόμες ιδέες για το τι επιχείρηση να δημιουργήσω	Άνδρας	107	99,65	10662,50
	Γυναίκα	93	101,48	9437,50
	Total	200		
Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	Άνδρας	107	95,22	10189,00
	Γυναίκα	93	106,57	9911,00
	Total	200		
Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	Άνδρας	107	98,29	10517,00
	Γυναίκα	93	103,04	9583,00
	Total	200		

Πίνακας 5.23 Στατιστική σημαντικότητα φύλου-προβληματισμών

	Η	Θα	Δεν	Υπά	Δεν	Φοβά	Υπάρ	Η	Θα	Δεν	Δεν	Δεν
δημι	πρέ	επι	Υπά	Δεν	Φοβά	Υπάρ	Η	Θα	Δεν	Δεν	Δεν	Δεν
ουργ	πει	θυμ	ρχει	έχω	μαι	χει	οικονο	περι	έχω	υπάρ	θα	έχω
ία	να	ώ	πιθα	τις	τον	γραφε	μική	ορισ	καινο	χουν	έχω	στα
επιχε	εργά	την	νότη	απαι	ωνισμ	ιokra	κρίση	τεί η	τόμες	οι	θερ	στα
ίρησ	ζομ	ανά	αποτ	ούμεν	ό που	για τη	επιηρέα	προ	ιδέες	κατά	θερ	θερ
ης	αι	λη	υχία	ες	πρέπε	δημο	λήψη	σωπι	για το	λληλ	ό	μηνι
απαι	πόλ	ψη	ς και	γνώσ	ι να	υργία	μα	μου	επιχεί	σύμ	αίο	αίο
τεί	ύ	ρίσ	από	εις	αντιμ	και τη	επιχειρ	ζωή	ρηση	βουλ	εισό	εισό
την	στη	κου	λεια		ετωπί	λειτου	ηματικ		να	οι	δημ	δημ
ύπαρ	ν		ς		σω	ργία	ής		δημο	και	α	α
ξη	επιχ		χρη			της	απόφα		υργή	υπηρ		
μεγά	είρη		μάτ			επιχεί	σης		σω	εσίες		
λων	ση		ων			ρησης				που		
κεφα	μου									μπορ		
λαίω										ώ να		
ν										εμπι		
										στευ		
										τώ		

Mann-Whitney U	4884,500	467,600	491,000	430,350	4663,500	4887,500	4207,000	4896,000	400,250	4884,500	4411,000	473,900
Wilcoxon Signed Rank Z	9255,500	904,700	928,150	867,450	1044,1500	9258,500	8578,000	9267,000	837,350	1066,2500	1018,900	105,1700
	-,236	-	-	-	-,800	-,228	-2,045	-,207	-	-,234	-	-
		,756	,16	1,74					2,46		1,51	,601
Asymp. Sig. (2-tailed)	,814	,450	,868	,081	,424	,820	,041	,836	,014	,815	,130	,548

a. Grouping Variable: Φύλο σπουδαστή

Το Mann-Whitney τεστ διαπίστωσε συσχέτιση μεταξύ του φύλου των σπουδαστών και των απόψεων τους για την υφιστάμενη γραφειοκρατία και των περιορισμό της προσωπικής τους ζωής. Οι άνδρες αποτρέπονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες λόγω της γραφειοκρατίας για τη δημιουργία και λειτουργία επιχείρησης ομοίως θεωρούν ότι ο περιορισμός της προσωπικής τους ζωής είναι πιο σημαντικός από ότι θεωρούν οι γυναίκες.

Πίνακας 5.24 Επίδραση του φύλου στη δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.

	Φύλο σπουδαστή	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Άνδρας	107	97,80	10465,00
	Γυναίκα	93	103,60	9635,00
	Total	200		
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που δημιουργήσω θα επιτύχει	Άνδρας	107	107,55	11507,50
	Γυναίκα	93	92,39	8592,50
	Total	200		
Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες	Άνδρας	107	99,23	10617,50
	Γυναίκα	93	101,96	9482,50

να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Total	200		
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	Άνδρας	107	104,55	11186,50
	Γυναίκα	93	95,84	8913,50
	Total	200		
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	Άνδρας	107	98,61	10551,50
	Γυναίκα	93	102,67	9548,50
	Total	200		
Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	Άνδρας	107	105,38	11275,50
	Γυναίκα	93	94,89	8824,50
	Total	200		
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	Άνδρας	107	99,69	10667,00
	Γυναίκα	93	101,43	9433,00
	Total	200		

Πίνακας 5.25 Στατιστική σημαντικότητα φύλου-δυνατότητας ίδρυσης επιχείρησης

	Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρησή που θα επιτύχει	Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης
Mann-Whitney U	4687,000	4221,500	4839,500	4542,500	4773,500	4453,500	4889,000
Wilcoxon W	10465,00	8592,500	10617,500	8913,500	10551,500	8824,500	10667,000
Z	-,754	-1,909	-,350	-1,142	-,545	-1,387	-,219
Asymp. Sig. (2-tailed)	,451	,056	,726	,253	,586	,166	,826

a. Grouping Variable: Φύλο σπουδαστή

Δεν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο φύλο και τη δυνατότητα ίδρυσης επιχείρησης.

Πίνακας 5.26 Επίδραση του φύλου στη πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Φύλο σπουδαστή	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	Άνδρας	107	103,41	11065,00
	Γυναίκα	93	97,15	9035,00
	Total	200		
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	Άνδρας	107	96,57	10333,00
	Γυναίκα	93	105,02	9767,00
	Total	200		
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο TEI	Άνδρας	107	100,06	10706,00
	Γυναίκα	93	101,01	9394,00
	Total	200		
Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	Άνδρας	107	101,81	10893,50
	Γυναίκα	93	98,99	9206,50
	Total	200		
Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον	Άνδρας	107	98,70	10561,00
	Γυναίκα	93	102,57	9539,00
	Total	200		

Πίνακας 5.27 Στατιστική σημαντικότητα φύλου-πρόθεσης δημιουργίας επιχείρησης

	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο TEI	Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον
Mann-Whitney U	4664,000	4555,000	4928,000	4835,500	4783,000
Wilcoxon W	9035,000	10333,000	10706,000	9206,500	10561,000

Z	-,796	-1,113	-,119	-,356	-,489
Asymp. Sig. (2-tailed)	,426	,266	,905	,722	,625

a. Grouping Variable: Φύλο σπουδαστή

Δεν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο φύλο και την πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης.

Πίνακας 5.28 Επίδραση του φύλου-στην άποψη για τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία για επιχειρηματική δράση

	Φύλο σπουδαστή	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Άνδρας	107	105,46	11284,50
	Γυναίκα	93	94,79	8815,50
	Total	200		
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	Άνδρας	107	107,67	11521,00
	Γυναίκα	93	92,25	8579,00
	Total	200		
Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	Άνδρας	107	101,74	10886,50
	Γυναίκα	93	99,07	9213,50
	Total	200		
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	Άνδρας	107	95,30	10197,00
	Γυναίκα	93	106,48	9903,00
	Total	200		
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	Άνδρας	107	104,25	11154,50
	Γυναίκα	93	96,19	8945,50
	Total	200		
Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	Άνδρας	107	98,82	10573,50
	Γυναίκα	93	102,44	9526,50
	Total	200		
Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητες μου	Άνδρας	107	97,39	10420,50
	Γυναίκα	93	104,08	9679,50
	Total	200		
Η εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	Άνδρας	107	98,17	10504,50
	Γυναίκα	93	103,18	9595,50
	Total	200		
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	Άνδρας	107	100,68	10772,50
	Γυναίκα	93	100,30	9327,50
	Total	200		
Η εκπαιδευτική διαδικασία	Άνδρας	107	105,11	11247,00

με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	Γυναίκα	93	95,19	8853,00
	Total	200		

Πίνακας 5.29 Στατιστική σημαντικότητα φύλου – συμβολή ΤΕΙ στην προετοιμασία επιχειρηματικής δράσης,

	Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	Προσφέρει την Πρακτική ή άσκηση	Γενικά παρέχει αυτά που χρειαζόμαστε για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	Η όλη εκπαιδευση βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	Η εκπαίδευση βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	Η διδασκαλία συγχρόνου απαιτείτο ενδιαφέρον	Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής
Man-Whitney U	4444,500	4208,000	4842,500	4419,000	4574,500	4795,500	4642,500	4726,500	4956,500	4482,000
Wilcoxon W	8815,500	8579,000	9213,500	10197,000	8945,500	10573,500	10420,500	10504,500	9327,500	8853,000
Z	-1,371	-	-,345	-	-	-,509	-,872	-,650	-,050	-1,283
Asymp. Sig. (2-tailed)	,170	,050	,730	,146	,300	,610	,383	,515	,960	,200

a. Grouping Variable: Φύλο σπουδαστή

Δεν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο φύλο και τις απόψεις των φοιτητών για τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία λήψης επιχειρηματικής δράσης.

5.4.2 Επίδραση του έτους σπουδών στις αντιλήψεις των φοιτητών

Παρουσιάζονται οι συσχετίσεις που προέκυψαν ανάμεσα στο έτος σπουδών και στις αντιλήψεις των φοιτητών για την επιχειρηματική δράση.

Πίνακας 5.30 Επίδραση του έτους σπουδών στα κίνητρα επιχειρηματικότητα

	Έτος σπουδών;	N	Mean Rank
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	1ο	33	86,55
	2ο	52	125,17
	3ο	43	83,80
	4ο	29	120,76
	Επί πτυχίο	43	84,41
	Total	200	
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	1ο	33	100,83
	2ο	52	115,05
	3ο	43	78,12
	4ο	29	84,45
	Επί πτυχίο	43	115,86
	Total	200	
Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	1ο	33	108,33
	2ο	52	107,20
	3ο	43	102,38
	4ο	29	68,21
	Επί πτυχίο	43	106,28
	Total	200	
Θα αποδείξω την αξία μου	1ο	33	121,38
	2ο	52	114,60
	3ο	43	95,17
	4ο	29	69,64
	Επί πτυχίο	43	93,57
	Total	200	
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	1ο	33	104,20
	2ο	52	122,50
	3ο	43	99,98
	4ο	29	95,16
	Επί πτυχίο	43	75,19

	Total	200	
	1ο	33	112,21
	2ο	52	99,71
	3ο	43	121,34
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	4ο	29	84,57
	Επί πτυχίο	43	82,37
	Total	200	
	1ο	33	142,94
	2ο	52	105,96
	3ο	43	92,27
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	4ο	29	78,72
	Επί πτυχίο	43	84,24
	Total	200	
	1ο	33	132,79
	2ο	52	114,43
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	3ο	43	85,53
	4ο	29	94,88
	Επί πτυχίο	43	77,63
	Total	200	
	1ο	33	111,48
	2ο	52	94,91
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	3ο	43	106,81
	4ο	29	92,93
	Επί πτυχίο	43	97,62
	Total	200	

Πίνακας 5.31 Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας έτους σπουδών -κινήτρων

	Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	Θα αποδείξω την αξία μου	Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο
--	--	---	---------------------------------------	--------------------------	------------------------------------	-----------------------------	---------------------------	---	---

	24,332	16,829	12,624	18,99	18,57	17,184	34,818	26,07	3,386
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Asy mp. Sig.	,000	,002	,013	,001	,001	,002	,000	,000	,495

- a. Kruskal Wallis Test
b. Grouping Variable: Έτος σπουδών;

Υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο έτος σπουδών και όλων των κινήτρων πλην της δημιουργίας μιας καινοτομίας. Οι φοιτητές του δεύτερου και τέταρτου έτους παρακινούνται έντονα από το κέρδος. Οι επι πτυχίο φοιτητές και αυτοί του δεύτερου έτους θεωρούν εντονότερα ότι με την αυτοπασχόληση θα έχουν πιο σίγουρη εργασία. Οι σπουδαστές του πρώτου και του δεύτερου έτους παρακινούνται περισσότερο από τα κίνητρα στατιστικής σημαντικότητας, ενώ οι μεγαλύτεροι φοιτητές λιγότερο.

Πίνακας 5.32 Επίδραση του έτους σπουδών στους προβληματισμούς επιχειρηματικής δράσης

	Έτος σπουδών;	N	Mean Rank
Η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων	1ο	33	109,74
	2ο	52	87,79
	3ο	43	98,20
	4ο	29	86,71
	Επί πτυχίο	43	120,38
	Total	200	
Θα πρέπει να εργάζομαι πολύ στην επιχείρησή μου	1ο	33	110,70
	2ο	52	85,51
	3ο	43	100,42
	4ο	29	101,03
	Επί πτυχίο	43	110,52
	Total	200	
Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου	1ο	33	106,38
	2ο	52	87,79
	3ο	43	106,53
	4ο	29	104,52
	Επί πτυχίο	43	102,62
	Total	200	

	1ο	33	118,32
	2ο	52	81,50
Υπάρχει πιθανότητα αποτυχίας και	3ο	43	95,79
απόλειας χρημάτων	4ο	29	98,05
	Επί πτυχίο	43	116,16
	Total	200	
	1ο	33	146,74
	2ο	52	85,96
Δεν έχω τις απαιτούμενες γνώσεις	3ο	43	112,35
	4ο	29	86,59
	Επί πτυχίο	43	80,13
	Total	200	
	1ο	33	94,30
	2ο	52	78,18
Φοβάμαι τον ανταγωνισμό που	3ο	43	125,81
πρέπει να αντιμετωπίσω	4ο	29	95,67
	Επί πτυχίο	43	110,19
	Total	200	
	1ο	33	96,17
	2ο	52	99,79
Υπάρχει γραφειοκρατία για τη	3ο	43	94,47
δημιουργία και τη λειτουργία της	4ο	29	102,36
επιχείρησης	Επί πτυχίο	43	109,47
	Total	200	
	1ο	33	124,14
	2ο	52	101,02
Η οικονομική κρίση επηρεάζει στη	3ο	43	92,35
λήψη μια επιχειρηματικής	4ο	29	99,12
απόφασης	Επί πτυχίο	43	90,81
	Total	200	
	1ο	33	108,02
	2ο	52	89,75
Θα περιοριστεί η προσωπική μου	3ο	43	102,93
ζωή	4ο	29	98,76
	Επί πτυχίο	43	106,48
	Total	200	
	1ο	33	106,44
	2ο	52	84,35
Δεν έχω καινοτόμες ιδέες για το τι	3ο	43	90,80
επιχείρηση να δημιουργήσω	4ο	29	123,93
	Επί πτυχίο	43	109,37
	Total	200	
Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι	1ο	33	105,77

σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	2ο	52	119,95
	3ο	43	95,26
	4ο	29	85,81
	Επί πτυχίο	43	88,08
	Total	200	
	1ο	33	102,18
	2ο	52	80,92
Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	3ο	43	88,37
	4ο	29	131,19
	Επί πτυχίο	43	114,31
	Total	200	

Πίνακας 5.33 Στατιστική σημαντικότητα έτους σπουδών -προβληματισμών

	Η δημι ουργ ία επιχε ίρησ ης απαι τεί την ύπαρ ξη μεγά λων κεφα λαίω ν	Θα πρέπ ει να εργά ζομ αι πολ ύ στην επιχ είρη ση μου	Δεν επι θυμ ώ την ανά ψη ρίσ κου είρη ση μου	Υπά ρχει πιθα νότη τα αποτ υχία ς και απώ λεια ς χρημ άτων	Δεν έχω τις απαι τούμε νες γνώσ εις	Φοβά μαι τον ανταγ ωνισμ ό που πρέπε ι να αντιμ ετωπί σω	Υπάρχ ει γραφει οκρατί α για τη δημιο υργία και τη λειτουργ ργία της επιχεί ρησης	Η οικονο μική κρίση επηρεά ζει στη λήψη μια επιχειρ ηματικ ής απόφα σης	Θα περι ορισ τεί η προσ ωπικ ή μου ζωή να δημιο υργή σω	Δεν έχω καινο τόμες ιδέες για το τι επιχεί ρηση να δημιο υργή σω	Δεν υπάρ χουν οι κατά λληλ οι σύμβ ουλο ι και υπηρ εσίες που μπορ ώ να εμπι στευ τώ	Δεν θα έχω στα θερ ό μην ιαίο εισ όδη μα
Chi-Square	11,354	6,165	3,823	13,738	36,335	19,834	2,033	8,528	3,109	12,535	12,378	19,850
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

As	,023	,187	,43	,008	,000	,001	,730	,074	,540	,014	,015	,00
ym			1									1
p.												
Si												
g.												

a. Kruskal Wallis Test

c. Grouping Variable: Έτος σπουδών;

Υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο έτος σπουδών και τον προβληματισμό απαίτησης μεγάλων κεφαλαίων ανταγωνισμού, πιθανότητας αποτυχίας, μη σταθερού εισοδήματος και έλλειψης κατάλληλων συμβούλων εμπιστοσύνης. Ακόμη διαπιστώνεται συσχέτιση ανάμεσα στο προβληματισμό έλλειψης απαιτούμενων γνώσεων και καινοτόμων ιδεών. Οι σπουδαστές των μεγαλύτερων ετών ανησυχούν για την έλλειψη σταθερού εισοδήματος και καινοτόμων ιδεών, αλλά και την απαίτηση μεγάλων κεφαλαίων για την ίδρυση επιχείρησης. Οι πρωτοετείς φοιτητές φοβούνται ότι δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και ότι δεν υπάρχουν κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες τις οποίες μπορούν να εμπιστευθούν

Πίνακας 5.34 Επίδραση του έτους σπουδών στη δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.

	Έτος σπουδών;	N	Mean Rank
	1ο	33	80,26
	2ο	52	107,91
Αισθάνομαι ικανός να	3ο	43	105,70
δημιουργήσω τη δική μου	4ο	29	87,88
επιχείρηση	Επί πτυχίο	43	110,38
	Total	200	
	1ο	33	90,41
	2ο	52	98,00
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση	3ο	43	97,84
που δημιουργήσω θα επιτύχει	4ο	29	126,90
	Επί πτυχίο	43	96,13
	Total	200	
Διαθέτω τις επιχειρηματικές	1ο	33	67,80
ικανότητες να δημιουργήσω τη	2ο	52	95,88
δική μου επιχείρηση	3ο	43	112,87

	4ο	29	115,57
	Επί πτυχίο	43	108,65
	Total	200	
	1ο	33	90,62
	2ο	52	102,79
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	3ο	43	113,24
	4ο	29	91,19
	Επί πτυχίο	43	98,85
	Total	200	
	1ο	33	68,89
	2ο	52	113,30
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	3ο	43	97,53
	4ο	29	105,79
	Επί πτυχίο	43	108,67
	Total	200	
	1ο	33	76,14
	2ο	52	97,44
Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	3ο	43	92,69
	4ο	29	102,67
	Επί πτυχίο	43	129,24
	Total	200	
	1ο	33	100,70
	2ο	52	114,50
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	3ο	43	97,12
	4ο	29	87,57
	Επί πτυχίο	43	95,52
	Total	200	

Πίνακας 5.35 Στατιστική σημαντικότητα έτους σπουδών -δυνατότητας ίδρυσης επιχείρησης

	Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρησή που θα δημιουργήσω θα επιτύχει	Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησής
--	---	--	--	---	--	--	---

Chi-Square	8,950	7,983	17,320	4,540	16,481	20,488	5,315
df	4	4	4	4	4	4	4
Asymptotic Sig.	,062	,092	,002	,338	,002	,000	,256

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Έτος σπουδών;

Υπάρχουν οι παρακάτω συσχετίσεις. Οι φοιτητές των μεγαλύτερων ετών (τέταρτο έτος και επι πτυχίο) θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι διαθέτουν τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσουν επιχείρηση, ότι μπορούν να αντιδράσουν γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές καθώς και να παρέχουν προϊόντα που ικανοποιούν τις ανάγκες των πελατών.

Πίνακας 5.36 Επίδραση του έτους σπουδών στη πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Έτος σπουδών:	N	Mean Rank
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	1ο	33	111,89
	2ο	52	108,40
	3ο	43	86,73
	4ο	29	101,34
	Επί πτυχίο	43	95,40
	Total	200	
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	1ο	33	89,76
	2ο	52	105,05
	3ο	43	78,35
	4ο	29	112,97
	Επί πτυχίο	43	116,99
	Total	200	
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΤΕΙ	1ο	33	91,61
	2ο	52	127,23
	3ο	43	90,36
	4ο	29	89,86
	Επί πτυχίο	43	92,31
	Total	200	
Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον	1ο	33	83,85
	2ο	52	114,08

προτιμώμενη επιλογή	3ο	43	100,50
επαγγελματικής ενασχόλησης	4ο	29	96,45
	Επί πτυχίο	43	99,59
	Total	200	
	1ο	33	110,32
Με ενδιαφέρει να	2ο	52	116,24
δημιουργήσω μια επιχείρηση	3ο	43	108,49
σε συνεργασία με κάποιον	4ο	29	109,31
άλλον	Επί πτυχίο	43	60,00
	Total	200	

Πίνακας 5.37 Στατιστική σημαντικότητα έτους σπουδών - πρόθεσης δημιουργίας επιχείρησης

	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο TEI	Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον
Chi-Square	5,461	14,694	15,824	6,203	29,440
df	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,243	,005	,003	,184	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Έτος σπουδών;

Οι φοιτητές τέταρτου έτους και επί πτυχίω απαντούν συχνότερα ότι ενδιαφέρονται για επιχειρηματικό άνοιγμα άσχετο με τις σπουδές τους. Οι σπουδαστές δεύτερου έτους ενδιαφέρονται σε μεγάλο βαθμό να δημιουργήσουν επιχείρηση εντός της πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών στο TEI και οι επί πτυχίω δεν ενδιαφέρονται για την απόκτηση συνεταιίρου.

Πίνακας 5.38 Επίδραση του έτους σπουδών - στην άποψη για τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία για επιχειρηματική δράση

	Έτος σπουδών;	N	Mean Rank
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	1ο	33	99,82
	2ο	52	94,60
	3ο	43	100,06
	4ο	29	102,66
	Επί πτυχίο	43	107,15
	Total	200	
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	1ο	33	105,12
	2ο	52	92,10
	3ο	43	101,01
	4ο	29	115,91
	Επί πτυχίο	43	96,21
	Total	200	
Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	1ο	33	91,95
	2ο	52	104,70
	3ο	43	81,85
	4ο	29	128,90
	Επί πτυχίο	43	101,48
	Total	200	
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	1ο	33	110,73
	2ο	52	89,60
	3ο	43	86,59
	4ο	29	115,74
	Επί πτυχίο	43	109,47
	Total	200	
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	1ο	33	98,68
	2ο	52	91,57
	3ο	43	98,56
	4ο	29	111,17
	Επί πτυχίο	43	107,44
	Total	200	
Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	1ο	33	94,67
	2ο	52	92,01
	3ο	43	89,45
	4ο	29	107,62
	Επί πτυχίο	43	121,49
	Total	200	
Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητές μου	1ο	33	109,92
	2ο	52	101,27

	3ο	43	84,43
	4ο	29	85,09
	Επί πτυχίο	43	118,80
	Total	200	
	1ο	33	115,38
	2ο	52	96,13
Η εκπαίδευση με βοήθα να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	3ο	43	103,62
	4ο	29	85,40
	Επί πτυχίο	43	101,43
	Total	200	
	1ο	33	117,45
	2ο	52	104,13
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	3ο	43	84,26
	4ο	29	85,40
	Επί πτυχίο	43	109,52
	Total	200	
	1ο	33	122,56
	2ο	52	93,05
Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	3ο	43	86,30
	4ο	29	78,21
	Επί πτυχίο	43	121,81
	Total	200	

Πίνακας 5.39 Στατιστική σημαντικότητα έτους σπουδών - συμβολής ΤΕΙ στην προετοιμασία επιχειρηματικής δράσης

Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	Γενικά παρέχει αυτά που χρειαζόμαστε για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	Η όλη εκπαιδευτική με βοήθα να αναπτύξω ικανότητες	Η εκπαίδευση με βοήθα να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	Η διδασκαλία συχνά απαιτεί το ενδιαφέρον	Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής
--	----------------------------	---	-------------------------------	---	---	--	---	--	--

Chi-Square	1,284	3,927	13,963	9,550	3,258	12,164	12,057	5,216	10,819	20,689
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymptotic Sig.	,864	,416	,007	,049	,516	,016	,017	,266	,029	,000

a. Kruskal Wallis Test

Οι μεγάλοι φοιτητές συμφωνούν εντονότερα ότι το ΤΕΙ διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες επιχειρηματικότητας και ότι το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας. Οι πρωτοετείς και επι πτυχίο φοιτητές συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι η διδασκαλία τους απαιτεί το ενδιαφέρον και ότι η εκπαιδευτική διαδικασία τους ενθαρρύνει να είναι ενεργοί φοιτητές.

5.4.3 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία στις αντιλήψεις των φοιτητών

Παρουσιάζονται οι συσχετίσεις που προέκυψαν ανάμεσα στην ύπαρξη γονέα επιχειρηματία και στις αντιλήψεις των φοιτητών για την επιχειρηματική δράση.

Πίνακας 5.40 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία στα κίνητρα επιχειρηματικότητα

	Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	NAI	103	105,02	10817,00
	OXI	97	95,70	9283,00
	Total	200		
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	NAI	103	93,51	9632,00
	OXI	97	107,92	10468,00
	Total	200		
Θα έχω μεγαλύτερη	NAI	103	91,11	9384,50

κοινωνική καταξίωση	OXI	97	110,47	10715,50
	Total	200		
Θα αποδείξω την αξία μου	NAI	103	107,75	11098,50
	OXI	97	92,80	9001,50
	Total	200		
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	NAI	103	89,44	9212,00
	OXI	97	112,25	10888,00
	Total	200		
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	NAI	103	96,06	9894,50
	OXI	97	105,21	10205,50
	Total	200		
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	NAI	103	102,67	10575,50
	OXI	97	98,19	9524,50
	Total	200		
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	NAI	103	100,06	10306,50
	OXI	97	100,96	9793,50
	Total	200		
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	NAI	103	94,73	9757,50
	OXI	97	106,62	10342,50
	Total	200		

Τα άτομα των οποίων οι γονείς δεν είναι επιχειρηματίες πιστεύουν εντονότερα ότι μέσω της επιχειρηματικότητας θα έχουν μεγαλύτερη καταξίωση και έλεγχο της δουλειάς τους.

Πίνακας 5.41 Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία – κινήτρων

Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι υπάλληλος	Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι είμαι εργαζόμενος	Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	Θα αποδείξω την αξία μου	Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο
---	---	---------------------------------------	--------------------------	------------------------------------	-----------------------------	---------------------------	---	---

Mann	4530,000	4276,00	4028,5	4248,	3856,	4538,50	4771,5	4950,5	4401,50
-		0	00	500	000	0	00	00	0
Whitn									
ey U									
Wilco	9283,000	9632,00	9384,5	9001,	9212,	9894,50	9524,5	10306,	9757,50
xon		0	00	500	000	0	00	500	0
W									
Z	-1,202	-1,864	-2,555	-	-	-1,267	-,627	-,117	-1,600
				1,953	2,990				
Asym	,230	,062	,011	,051	,003	,205	,531	,907	,110
p-									
Sig.									
(2-									
tailed									
)									

a. Grouping Variable: Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;

Πίνακας 5.42 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία στους προβληματισμούς επιχειρηματικής δράσης

	Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Η δημιουργία	NAI	103	100,25	10325,50
επιχείρησης απαιτεί την	OXI	97	100,77	9774,50
ύπαρξη μεγάλων	Total	200		
κεφαλαίων				
Θα πρέπει να εργάζομαι	NAI	103	107,76	11099,00
πολύ στην επιχείρηση	OXI	97	92,79	9001,00
μου	Total	200		
Δεν επιθυμώ την	NAI	103	112,83	11621,00
ανάληψη ρίσκου	OXI	97	87,41	8479,00
	Total	200		
Υπάρχει πιθανότητα	NAI	103	98,77	10173,50
αποτυχίας και απώλειας	OXI	97	102,34	9926,50
χρημάτων	Total	200		
Δεν έχω τις	NAI	103	96,77	9967,50
απαιτούμενες γνώσεις	OXI	97	104,46	10132,50
	Total	200		
Φοβάμαι τον	NAI	103	101,33	10436,50
ανταγωνισμό που πρέπει	OXI	97	99,62	9663,50
να αντιμετωπίσω	Total	200		
Υπάρχει γραφειοκρατία	NAI	103	98,24	10119,00
για τη δημιουργία και τη	OXI	97	102,90	9981,00

λειτουργία της		200		
επιχείρησης	Total			
Η οικονομική κρίση	NAI	103	110,23	11353,50
επιηρεάζει στη λήψη μια	OXI	97	90,17	8746,50
επιχειρηματικής	Total	200		
απόφασης				
Θα περιοριστεί η	NAI	103	108,34	11159,50
προσωπική μου ζωή	OXI	97	92,17	8940,50
	Total	200		
Δεν έχω καινοτόμες	NAI	103	105,47	10863,00
ιδέες για το τι	OXI	97	95,23	9237,00
επιχείρηση να	Total	200		
δημιουργήσω				
Δεν υπάρχουν οι	NAI	103	95,91	9879,00
κατάλληλοι σύμβουλοι	OXI	97	105,37	10221,00
και υπηρεσίες που	Total	200		
μπορώ να εμπιστευτώ				
Δεν θα έχω σταθερό	NAI	103	99,91	10290,50
μηνιαίο εισόδημα	OXI	97	101,13	9809,50
	Total	200		

Πίνακας 5.43 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία - προβληματισμών

	Η	Θα	Δεν	Υπά	Δεν	Φοβά	Υπάρ	Η	Θα	Δεν	Δεν	Δεν
	δημι	πρέ	επι	ρχει	έχω	μαι	χει	οικονο	περι	έχω	υπάρ	θα
	ουργ	πει	θυμ	πιθα	τις	τον	γραφε	μική	ορισ	καινο	χουν	έχω
	ία	να	ώ	νότη	απαιτ	ανταγ	ιοκρα	κρίση	τεί η	τόμες	οι	στα
	επιχε	εργά	την	τα	ούμεν	ωνισμ	τία	επιχερά	προ	ιδέες	κατά	θερ
	ίρησ	ζομ	ανά	αποτ	ες	ό που	για τη	ζει στη	σωπι	για το	λληλ	ό
	ης	αι	λη	υχία	γνώσ	πρέπε	δημο	λήψη	κή	τι	οι	μηνι
	απαι	πολ	ψη	ς και	εις	ι να	υργία	μα	μου	επιχεί	σύμ	αίο
	τεί	ύ	ρίσ	από		αντιμ	και τη	επιχειρ	ζωή	ρηση	βουλ	εισό
	την	στη	κου	λεια		ετωπί	λειτου	ηματικ		να	οι	δημ
	ύπαρ	ν		ς		σω	ργία	ής		δημο	και	α
	ξη	επιχ		χρη			της	απόφα		υργή	υπηρ	
	μεγά	είρη		μάτ			επιχεί	σης		σω	εσίες	
	λων	ση		ων			ρησης				που	
	κεφα	μου									μπορ	
	λαίω										ώ να	
	ν										εμπι	
											στευ	
											τώ	

Ma	4969	424	372	481	4611,	4910,	4763,	3993,5	418	4484,	4523	493
nn-	,500	8,00	6,0	7,50	500	500	000	00	7,50	000	,000	4,50
Wh		0	00	0					0			0
itne												
y U												
Wil	1032	900	847	101	9967,	9663,	10119	8746,5	894	9237,	9879	102
cox	5,50	1,00	9,0	73,5	500	500	,000	00	0,50	000	,000	90,5
on	0	0	00	00					0			00
W												
	-,067	-	-	-	-,983	-,220	-,617	-2,598	-	-	-	-
Z		1,88	3,2	,461					2,04	1,313	1,26	,155
		3	37						1		3	
Asy	,946	,060	,00	,644	,326	,826	,537	,009	,041	,189	,206	,877
mp.			1									
Sig.												
(2-												
tail												
ed)												

a. Grouping Variable: Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;

Τα άτομα με γονείς επιχειρηματίες απαντούν συχνότερα ότι δεν επιθυμούν την ανάληψη ρίσκου και ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη επιχειρηματικής απόφασης

Πίνακας 5.44 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία στη δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης

	Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	NAI	103	98,06	10100,00
	OXI	97	103,09	10000,00
	Total	200		
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που δημιουργήσω θα επιτύχει	NAI	103	99,48	10246,50
	OXI	97	101,58	9853,50
	Total	200		
Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	NAI	103	95,10	9795,00
	OXI	97	106,24	10305,00
	Total	200		
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για	NAI	103	101,12	10415,50
	OXI	97	99,84	9684,50

νέα προϊόντα και υπηρεσίες	Total	200		
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	NAI	103	94,18	9700,50
	OXI	97	107,21	10399,50
Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	Total	200		
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	NAI	103	102,03	10509,50
	OXI	97	98,87	9590,50
	Total	200		
	NAI	103	103,66	10676,50
	OXI	97	97,15	9423,50
	Total	200		

Πίνακας 5.45 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία - δυνατότητας ίδρυσης επιχείρησης

	Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρησή που δημιουργήσω θα επιτύχει	Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης
Mann-Whitney U	4744,000	4890,500	4439,000	4931,500	4344,500	4837,500	4670,500
Wilcoxon W	10100,000	10246,500	9795,000	9684,500	9700,500	9590,500	9423,500
Z	-,656	-,265	-1,431	-,169	-1,752	-,419	-,823
Asymp. Sig. (2-tailed)	,512	,791	,152	,866	,080	,675	,411

a. Grouping Variable: Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;

Δεν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην ύπαρξη γονέα επιχειρηματία και δυνατότητας ίδρυσης επιχείρησης.

Πίνακας 5.46 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία σπουδών στη πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	NAI OXI Total	103 97 200	89,30 112,40	9197,50 10902,50
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	NAI OXI Total	103 97 200	96,21 105,06	9909,50 10190,50
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΤΕΙ	NAI OXI Total	103 97 200	94,71 106,65	9755,00 10345,00
Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	NAI OXI Total	103 97 200	94,93 106,41	9778,00 10322,00
Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον	NAI OXI Total	103 97 200	86,86 114,98	8947,00 11153,00

Πίνακας 5.47 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία - πρόθεσης δημιουργίας επιχείρησης

	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των	Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον
--	---	---	---	---	--

	σπουδές μου		σπουδών μου στο TEI		
Mann-Whitney U	3841,500	4553,500	4399,000	4422,000	3591,000
Wilcoxon W	9197,500	9909,500	9755,000	9778,000	8947,000
Z	-2,942	-1,167	-1,496	-1,457	-3,563
Asymp. Sig. (2-tailed)	,003	,243	,135	,145	,000

a. Grouping Variable: Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;

Τα άτομα χωρίς γονείς επιχειρηματίες ενδιαφέρονται εντονότερα για ένα επιχειρηματικό άνοιγμα σχετικό με τις σπουδές τους και την ίδρυση επιχείρησης σε συνεργασία με κάποιον άλλο.

Πίνακας 5.48 Επίδραση της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία - στην άποψη για τη συμβολή του TEI στην προετοιμασία για επιχειρηματική δράση

	Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	NAI OXI Total	103 97 200	103,40 97,42	10650,50 9449,50
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	NAI OXI Total	103 97 200	106,86 93,75	11006,50 9093,50
Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	NAI OXI Total	103 97 200	98,51 102,61	10147,00 9953,00
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	NAI OXI Total	103 97 200	90,68 110,93	9340,00 10760,00
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	NAI OXI Total	103 97 200	104,16 96,61	10728,50 9371,50
Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	NAI OXI Total	103 97 200	90,74 110,86	9346,50 10753,50

Η όλη εκπαίδευση με βοήθα να αναπτύξω τις ικανότητες μου	NAI OXI Total	103 97 200	92,92 108,55	9570,50 10529,50
Η εκπαίδευση με βοήθα να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	NAI OXI Total	103 97 200	96,30 104,96	9919,00 10181,00
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	NAI OXI Total	103 97 200	99,46 101,61	10244,00 9856,00
Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	NAI OXI Total	103 97 200	101,93 98,98	10499,00 9601,00

Πίνακας 5.49 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης γονέα επιχειρηματία - συμβολής ΤΕΙ στην προετοιμασία επιχειρηματικής δράσης

	Ενθαρ ρύνει να δημο υργήσ ω τη δική μου επιχεί ρηση	Προ σφέρ ει καιν οτόμ ες ιδέες	Διοργανώ νει συνέδρια και ημερίδες καινοτομ ίας και επιχειρημ ατικότητα ς	Προ σφέρ ει την Πρα κτικ ή άσκη ση	Γενικ ά μου παρέ χει αυτά που χρειά ζοντα ι για τη δημο υργία μιας επιχε ίρησ ης	Το πρόγραμ μα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρημ ατικότητα ς και καινοτομ ίας	Η όλη εκπαί δευσ η με βοηθ ά να αναπ τύξω τις ικαν ότητ ες μου	Η εκπαίδ ευση με βοηθά να αναπτύ ξω την αυτοπε ποίθησ ή μου	Η διδα σκαλ ία συχν ά μου απαι τεί το ενδια φέρο ν	Η εκπαι δευτικ ή διαδικ ασία με ενθαρ ύνει να είμαι ένας ενεργ ός φοιτη τής
Man n- Whi tney U Wil cox on W	4696, 500	4340 ,500	4791,000	3984 ,000	4618, 500	3990,500	4214 ,500	4563,0 00	4888 ,000	4848, 000
	9449, 500	9093 ,500	10147,00 0	9340 ,000	9371, 500	9346,500	9570 ,500	9919,0 00	1024 4,00 0	9601, 000

	-,770	-	-,529	-	-,973	-2,838	-	-1,127	-,281	-,383
Z		1,67		2,63			2,04			
		2		6			0			
Asy	,441	,095	,597	,008	,331	,005	,041	,260	,779	,702
mp.										
Sig.										
(2-										
taile										
d)										

a. Grouping Variable: Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;

Τα άτομα χωρίς γονείς επιχειρηματίες συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι το ΤΕΙ προσφέρει την πρακτική άσκηση, μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας και ότι βοηθά να αναπτύξουν τις ικανότητές τους.

5.4.4 Επίδραση της ύπαρξης στενού συγγενικού προσώπου επιχειρηματία στις αντιλήψεις των φοιτητών

Παρουσιάζονται οι συσχετίσεις που προέκυψαν ανάμεσα στην ύπαρξη ύπαρξης στενού συγγενικού προσώπου επιχειρηματία και στις αντιλήψεις των φοιτητών για την επιχειρηματική δράση.

Πίνακας 5.50 Επίδραση της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία στα κίνητρα επιχειρηματικότητας

	Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	ΝΑΙ	93	111,97	10413,00
	ΟΧΙ	107	90,53	9687,00
	Total	200		
Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	ΝΑΙ	93	93,17	8665,00
	ΟΧΙ	107	106,87	11435,00
	Total	200		
Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	ΝΑΙ	93	103,75	9648,50
	ΟΧΙ	107	97,68	10451,50
	Total	200		
Θα αποδείξω την αξία μου	ΝΑΙ	93	111,83	10400,00
	ΟΧΙ	107	90,65	9700,00

	Total	200		
Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	NAI	93	101,13	9405,50
	OXI	107	99,95	10694,50
	Total	200		
Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	NAI	93	98,58	9167,50
	OXI	107	102,17	10932,50
	Total	200		
Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	NAI	93	102,86	9566,00
	OXI	107	98,45	10534,00
	Total	200		
Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	NAI	93	102,99	9578,50
	OXI	107	98,33	10521,50
	Total	200		
Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	NAI	93	107,72	10018,00
	OXI	107	94,22	10082,00
	Total	200		

Πίνακας 5.51 Πίνακας στατιστικής σημαντικότητας της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία - κινήτρων

	Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι υπάλληλος	Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	Θα αποδείξω την αξία μου	Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο
Mann	3909,000	4294,00	4673,5	3922,000	4916,500	4796,50	4756,000	4743,500	4304,000
-		0	00	000	500	0	000	500	0
Whitney U									
Wilcoxon	9687,000	8665,00	10451,500	9700,000	10694,500	9167,500	10534,000	10521,500	10082,000
W									
Z	-2,758	-1,770	-800	-2,760	-1,155	-497	-615	-603	-1,813

Asym p. Sig. (2- tailed)	,006	,077	,424	,006	,877	,619	,538	,546	,070
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------

a. Grouping Variable: Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;

Τα άτομα με στενό συγγενικό πρόσωπο επιχειρηματία πιστεύουν εντονότερα ότι θα αποδείξουν την αξία τους και θα αποκτήσουν μεγαλύτερα κέρδη μέσω της επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 5.52 Επίδραση της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία στους προβληματισμούς επιχειρηματικής δράσης

	Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Η δημιουργία	NAI	93	99,82	9283,50
επιχείρησης απαιτεί την	OXI	107	101,09	10816,50
ύπαρξη μεγάλων	Total	200		
κεφαλαίων				
Θα πρέπει να εργάζομαι	NAI	93	94,40	8779,50
πολύ στην επιχείρηση	OXI	107	105,80	11320,50
μου	Total	200		
Δεν επιθυμώ την	NAI	93	96,89	9011,00
ανάληψη ρίσκου	OXI	107	103,64	11089,00
	Total	200		
Υπάρχει πιθανότητα	NAI	93	96,15	8942,00
αποτυχίας και απώλειας	OXI	107	104,28	11158,00
χρημάτων	Total	200		
Δεν έχω τις	NAI	93	92,97	8646,50
απαιτούμενες γνώσεις	OXI	107	107,04	11453,50
	Total	200		
Φοβάμαι τον	NAI	93	92,27	8581,00
ανταγωνισμό που πρέπει	OXI	107	107,65	11519,00
να αντιμετωπίσω	Total	200		
Υπάρχει γραφειοκρατία	NAI	93	96,66	8989,50
για τη δημιουργία και τη	OXI	107	103,84	11110,50
λειτουργία της	Total	200		
επιχείρησης				
Η οικονομική κρίση	NAI	93	93,49	8695,00

επιρεάζει στη λήψη μια επιχειρηματικής απόφασης	OXI	107	106,59	11405,00
	Total	200		
Θα περιοριστεί η προσωπική μου ζωή	NAI	93	101,13	9405,50
	OXI	107	99,95	10694,50
	Total	200		
Δεν έχω καινοτόμες ιδέες για το τι επιχείρηση να δημιουργήσω	NAI	93	86,79	8071,50
	OXI	107	112,42	12028,50
	Total	200		
Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	NAI	93	86,25	8021,00
	OXI	107	112,89	12079,00
	Total	200		
Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	NAI	93	89,22	8297,00
	OXI	107	110,31	11803,00
	Total	200		

Πίνακας 5.53 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία - προβληματισμών

	Η	Θα	Δεν	Υπά	Δεν	Φοβά	Υπάρχ	Η	Θα	Δεν	Δεν	Δεν
	δημι	πρέ	επι	ρχει	έχω	μαι	ει	οικονο	περι	έχω	υπάρ	θα
	ουργ	πει	θυμ	πιθα	τις	τον	γραφε	μική	ορισ	καινο	χουν	έχω
	ία	να	ώ	νότη	απαιτ	ανταγ	ιοκρατ	κρίση	τεί η	τόμες	οι	στα
	επιχε	εργά	την	τα	ούμεν	ωνισμ	ία για	επιρεά	προ	ιδέες	κατά	θερ
	ίρησ	ζομ	ανά	αποτ	ες	ό που	τη	ζει στη	σωπι	για το	λληλ	ό
	ης	αι	λη	υχία	γνώσ	πρέπε	δημιο	λήψη	κή	τι	οι	μην
	απαι	πολ	ψη	ς και	εις	ι να	υργία	μα	μου	επιχεί	σύμ	ιαίο
	τεί	ύ	ρίσ	από		αντιμ	και τη	επιχειρ	ζωή	ρηση	βουλ	εις
	την	στην	κου	λεια		ετωπί	λειτου	ηματικ		να	οι	όδη
	ύπαρ	επιχ		ς		σω	ργία	ής		δημιο	και	μα
	ξη	είρη		χρημ			της	απόφα		υργή	υπηρ	
	μεγά	ση		άτω			επιχεί	σης		σω	εσίες	
	λων	μου		ν			ρησης				που	
	κεφα										μπορ	
	λαίω										ώ να	
	ν										εμπι	
											στευ	
											τώ	

Ma	4912	440	464	4571	4275,	4210,	4618,	4324,0	4916	3700,	3650	392
nn-	,500	8,50	0,0	,000	500	000	500	00	,500	500	,000	6,0
Wh		0	00									00
itne												
y U												
Wil	9283	877	901	8942	8646,	8581,	8989,	8695,0	1069	8071,	8021	829
cox	,500	9,50	1,0	,000	500	000	500	00	4,50	500	,000	7,0
on		0	00						0			00
W												
Z	-1,63	-	-	-	-	-	-9,50	-1,693	-	-	-	-
		1,43	,85	1,05	1,795	1,983			,149	3,279	3,55	2,6
		1	7	1							1	65
Asy	,870	,152	,39	,293	,073	,047	,342	,091	,881	,001	,000	,00
mp.			1									8
Sig.												
(2-												
tail												
ed)												

a. Grouping Variable: Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας; Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ύπαρξης στενού συγγενικού προσώπου και προβληματισμού έναρξης επιχειρηματικής δράσης στις παρακάτω κατηγορίες : α) Έλλειψη καινοτόμων ιδεών β) Έλλειψη κατάλληλων συμβούλων εμπιστοσύνης και γ) Έλλειψη σταθερού μηνιαίου εισοδήματος. Τα άτομα με στενό οικογενειακό πρόσωπο επιχειρηματία δεν αποτρέπονται τόσο πολύ όσο οι υπόλοιποι από αυτούς τους παράγοντες.

Πίνακας 5.54 Επίδραση της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία στη δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.

	Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	NAI	93	105,43	9805,00
	OXI	107	96,21	10295,00
	Total	200		
Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που δημιουργήσω θα επιτύχει	NAI	93	109,25	10160,00
	OXI	107	92,90	9940,00
	Total	200		

Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	NAI	93	106,77	9929,50
	OXI	107	95,05	10170,50
	Total	200		
Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	NAI	93	101,45	9434,50
	OXI	107	99,68	10665,50
	Total	200		
Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	NAI	93	113,04	10513,00
	OXI	107	89,60	9587,00
	Total	200		
Μπορώ να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	NAI	93	116,37	10822,50
	OXI	107	86,71	9277,50
	Total	200		
Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	NAI	93	116,44	10828,50
	OXI	107	86,65	9271,50
	Total	200		

Πίνακας 5.55 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία -δυνατότητας ίδρυσης επιχείρησης

	Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρησή μου θα επιτύχει	Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	Μπόρω να παρέχω προϊόντα - υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες πελατών	Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης
Mann-Whitney U	4517,000	4162,000	4392,500	4887,500	3809,000	3499,500	3493,500
Wilcoxon W	10295,000	9940,000	10170,500	10665,500	9587,000	9277,500	9271,500
Z	-1,198	-2,060	-1,502	-,232	-3,146	-3,920	-3,760

Asymp	,231	,039	,133	,816	,002	,000	,000
. Sig.							
(2-							
tailed)							

a. Grouping Variable: Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;

Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ύπαρξης επιχειρηματία στην οικογένεια και το βαθμό συμφωνίας στη δυνατότητα επαγγελματικής δραστηριοποίησης. Τα άτομα των οποίων κάποιος στενός συγγενής είναι επιχειρηματίας συμφωνούν περισσότερο ότι διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες για να ιδρύσουν μια επιχείρηση, όπως και ότι μπορούν να αντιδράσουν γρήγορα σε μια απροσδόκητη αλλαγή, να παρέχουν προϊόντα που ικανοποιούν τις ανάγκες της αγοράς και να βρουν τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία μιας επιχείρησης.

Πίνακας 5.56 Επίδραση της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία σπουδών στη πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

	Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	NAI	93	106,33	9889,00
	OXI	107	95,43	10211,00
	Total	200		
Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	NAI	93	106,52	9906,00
	OXI	107	95,27	10194,00
	Total	200		
Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο TEI	NAI	93	107,51	9998,00
	OXI	107	94,41	10102,00
	Total	200		
Η δημιουργία της	NAI	93	111,61	10380,00

δικής μου επιχείρησης	OXI	107	90,84	9720,00
είναι η πλέον		200		
προτιμώμενη επιλογή	Total			
επαγγελματικής				
ενασχόλησης				
Με ενδιαφέρει να	NAI	93	85,01	7906,00
δημιουργήσω μια	OXI	107	113,96	12194,00
επιχείρηση σε		200		
συνεργασία με	Total			
κάποιον άλλον				

Πίνακας 5.57 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία - πρόθεσης δημιουργίας επιχείρησης

	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα που δεν έχει σχέση με τις σπουδές μου	Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μια πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο TEI	Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον
Mann-Whitney U	4433,000	4416,000	4324,000	3942,000	3535,000
Wilcoxon W	10211,000	10194,000	10102,000	9720,000	7906,000
Z	-1,386	-1,480	-1,637	-2,630	-3,661
Asymp. Sig. (2-tailed)	,166	,139	,102	,009	,000

a. Grouping Variable: Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;

Τα άτομα με στενό συγγενή επιχειρηματία συμφωνούν περισσότερο στην επιλογή της επιχειρηματικότητας ως την πλέον προτιμώμενη καριέρα ενώ οι υπόλοιποι πιστεύουν ότι θα τους ενδιέφερε να ιδρύσουν μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλο.

Πίνακας 5.58 Επίδραση της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου επιχειρηματία - στην άποψη για τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία για επιχειρηματική δράση

	Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	NAI OXI Total	93 107 200	107,51 94,41	9998,50 10101,50
Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	NAI OXI Total	93 107 200	95,66 104,71	8896,00 11204,00
Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	NAI OXI Total	93 107 200	105,77 95,92	9837,00 10263,00
Προσφέρει την Πρακτική άσκηση	NAI OXI Total	93 107 200	94,67 105,57	8804,50 11295,50
Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	NAI OXI Total	93 107 200	102,70 98,59	9551,00 10549,00
Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	NAI OXI Total	93 107 200	102,35 98,89	9519,00 10581,00
Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητες μου	NAI OXI Total	93 107 200	103,91 97,54	9663,50 10436,50
Η εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	NAI OXI Total	93 107 200	99,11 101,71	9217,50 10882,50
Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	NAI OXI Total	93 107 200	91,21 108,57	8482,50 11617,50
Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	NAI OXI Total	93 107 200	99,56 101,32	9259,00 10841,00

Πίνακας 5.59 Στατιστική σημαντικότητα της ύπαρξης στενού οικογενειακού προσώπου γονέα επιχειρηματία -συμβολής ΤΕΙ στην προετοιμασία επιχειρηματικής δράσης

	Ενθαρ ρύνει να δημο υργήσ ω τη δική μου επιχεί ρηση	Προ σφέρ ει καιν στόμ ες ιδέες	Διοργανώ νει συνέδρια και ημερίδες καινοτομί ας και επιχειρημ ατικότητα ς	Προ σφέρ ει την Πρα κτικ ή άσκη ση	Γενικ ά μου παρέ χει αυτά που χρειά ζοντα ι για τη δημο υργία μιας επιχε ίρησ ης	Το πρόγραμμα α σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρημ ατικότητα ς και καινοτομί ας	Η όλη εκπαί δευσ η με βοηθ ά να αναπ τύξω ικαν ότητ ες μου	Η εκπαίδ ευση με βοηθά να αναπτύ ξω την αυτοπε ποίηση μου	Η δίδα σκαλ ία συχν ά μου απαι τεί το ενδια φέρο ν	Η εκπαι δευτικ ή διαδικ ασία με ενθαρ ύνει να είμαι ένας ενεργ ός φοιτη τής
Man n- Whi tney U Wil cox on W Z Asy mp. Sig. (2- taile d)	4323, 500	4525 ,000	4485,000	4433 ,500	4771, 000	4803,000	4658 ,500	4846,5 00	4111 ,500	4888, 000
	10101 ,500	8896 ,000	10263,00 0	8804 ,500	1054 9,000	10581,00 0	1043 6,50 0	9217,5 00	8482 ,500	9259, 000
	-1,683	-	-1,272	-	-,529	-,488	-,830	-,337	-	-,227
		1,15 2		1,41 5					2,26 5	
	,092	,249	,203	,157	,597	,625	,407	,736	,024	,820

a. Grouping Variable: Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;

Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του ενδιαφέροντος της διδασκαλίας και της μεταβλητής «στενό συγγενικό πρόσωπο επιχειρηματίας». Οι φοιτητές

χωρίς τέτοιο άτομο στην οικογένεια θεωρούν την διδασκαλία πιο ενδιαφέρουσα από ότι όσοι έχουν στενό συγγενή επιχειρηματία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Εισαγωγή

Η καινοτόμος επιχειρηματική ενασχόληση αποτελεί ισχυρό αναπτυξιακό παράγοντα της οικονομίας. Στη σημερινή εποχή, όπου βαθιά οικονομική κρίση, η ανάληψη καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων από τα νέα επιχειρούντα άτομα πιθανόν να αποτελεί μονόδρομο στην επιβίωση και την ευημερία μια νεοσύστατης ή υπάρχουσας επιχείρησης. Για να επιτύχει όμως αυτή, απαιτείται ταυτόχρονη ανάπτυξη καινοτομικής κουλτούρας από τους ίδιους τους επίδοξους επιχειρηματίες αλλά και ένα φιλικό θεσμικό και οργανωτικό περιβάλλον δραστηριοποίησης.

6.2 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής μελέτης είναι η διερεύνηση της πρόθεσης αναλαβής καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων από τους φοιτητές του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Μεσολογγίου, καθώς και η εκτίμηση των αποτελεσμάτων για διατύπωση προτάσεων και παραπομπή σε περαιτέρω έρευνα.

Συγκεκριμένα οι στόχοι της έρευνας ήταν να διερευνηθεί :

- Ποια είναι τα κίνητρα και οι παράγοντες που ωθούν στη δημιουργία μια επιχείρησης.
- Ποιοι είναι οι προβληματισμοί που λειτουργούν αποθαρρυντικά στη λήψη επιχειρηματικής απόφασης.
- Ποια είναι η γνώμη των φοιτητών ως προς τη δυνατότητα τους να ιδρύσουν μια επιχείρηση.
- Ποια είναι η πρόθεση των φοιτητών να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά.

- Πόσο πιστεύουν οι φοιτητές ότι το ΤΕΙ συμβάλλει στη προετοιμασία των σπουδαστών να γίνουν επιχειρηματίες.

(Για να μελετηθούν οι ανωτέρω στόχοι έγινε βιβλιογραφική αναφορά και κατόπιν ανάλυση συχνοτήτων και το μη παραμετρικό Friedman test).

- Κατά πόσο επηρεάζουν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών τις απαντήσεις που δηλώθηκαν.

(Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιήθηκαν τα μη παραμετρικά τεστ Mann-Whitney και Kruskal-Wallis για την διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών.

6.3 Συμπεράσματα

Σε αυτό το τμήμα της μελέτης παρουσιάζονται τα κυριότερα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση της πρωτογενούς έρευνας, ομαδοποιημένα σύμφωνα με τους στόχους που τέθηκαν νωρίτερα στην έρευνα.

6.3.1 Συμπεράσματα ως προς τα κίνητρα επιχειρηματικής δράσης

Οι φοιτητές απάντησαν θετικά για το σύνολο των κινήτρων. Τα ισχυρότερα κίνητρα αποτελούν το κίνητρο της εφαρμογής των ιδεών τους αλλά και το να κάνουν αυτό που αναλαμβάνουν. Στον αντίποδα, λιγότερο παρακινητική δράση έχουν τα κίνητρα που αφορούν το μεγαλύτερο κέρδος από ότι αν ήταν εργαζόμενος και τη σιγουριά που προσφέρει η αυτό-απασχόληση. Σε αντίστοιχη έρευνα ο Πετράκης (1996) εξάγει τα ίδια αποτελέσματα, με μόνη διαφοροποίηση ότι στη μελέτη αυτή το κίνητρο του κέρδους είναι ισχυρό.

6.3.2 Συμπεράσματα ως προς τους προβληματισμούς

Ενώ δεν λειτουργούν ως τροχοπέδη η έλλειψη καινοτόμων ιδεών και οι πολλές απαιτούμενες ώρες εργασίας η μελέτη για το ΟΠΑ του εργαστηρίου στρατηγικής και επιχειρηματικότητας καταλήγει στα ίδια συμπεράσματα ως προς τους προβληματισμούς.

6.3.3 Συμπεράσματα ως προς την δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης

Οι απαντήσεις των φοιτητών ως προς τη δυνατότητα τους να δημιουργήσουν επιχείρηση αντανακλούν το γενικό κλίμα αβεβαιότητας που υπάρχει. Αν και τείνουν να συμφωνούν ως προς τις ικανότητες που έχουν να ιδρύσουν επιχείρηση, δεν συμφωνούν ως προς τη σιγουριά ότι η επιχείρηση τους θα είναι επιτυχής. Ακόμη διαπιστώνεται αρκετή απόκλιση ως προς τη δυνατότητα εύρεσης των αναγκαίων κεφαλαίων, γεγονός που πιθανώς φανερώνει και τη διαφορετική οικονομική δυνατότητα των οικογενειών των φοιτητών.

6.3.4 Συμπεράσματα ως προς την πρόθεση επιχειρηματικής δραστηριοποίησης

Σε παρόμοιες έρευνες που έχουν διεξαχθεί (Τσορδιά, 2014, εργαστήριο στρατηγικής και επιχειρηματικότητας του ΟΠΑ) διαπιστώθηκε ουδέτερη στάση των φοιτητών για επιχειρηματική δραστηριοποίηση. Στην έρευνα του ΟΠΑ αναφέρεται ότι παρά το γεγονός ότι οι νέοι βρίσκουν την επιχειρηματικότητα ελκυστική, πολύ μικρό ποσοστό (9%) εκδηλώνει ισχυρές επιχειρηματικές προθέσεις. Στην έρευνα μας το 40,5% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι προτίθεται να δημιουργήσει επιχείρηση μέσα σε 5 χρόνια από το πέρας των σπουδών του, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (54,5%) ενδιαφέρεται για ένα επιχειρηματικό άνοιγμα άσχετο με τις σπουδές του.

6.3.5 Συμπεράσματα ως προς τη συμβολή του ΤΕΙ στην προετοιμασία των σπουδαστών του

Οι φοιτητές συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι το ΤΕΙ προσφέρει την πρακτική άσκηση και μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, εμφανίζονται διχασμένοι ως προς το αν τους προσφέρει καινοτόμες ιδέες και όσα είναι απαραίτητα για τη δημιουργία μιας επιχείρησης. Παραπάνω από τους μισούς (53,5%) των φοιτητών δε βρίσκουν την διδασκαλία ενδιαφέρουσα, αποτέλεσμα που συμπίπτει με τη μελέτη της Τσορδιά (2014) για το τμήμα Διοίκησης επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πατρών σύμφωνα με την οποία το πρόγραμμα σπουδών δεν συμβάλλει στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

6.4 Συσχετίσεις

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται οι σημαντικότερες συσχετίσεις που προέκυψαν και εμφανίζουν στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στις μεταβλητές.

· Φύλο

Ο Brush (1992) υποστηρίζει ότι οι διαφορές στην επιχειρηματικότητα ανάμεσα στα δυο φύλα αφορούν το εκπαιδευτικό επίπεδο, τα κίνητρα, τους προβληματισμούς, τους στόχους, τις προτιμήσεις και τελικά το είδος της επιχειρηματικής δράσης που αναλαμβάνεται. Σύμφωνα επίσης με τα εξαγόμενα του Παγκοσμίου Παρατηρητηρίου για την Επιχειρηματικότητα (GEM) για την Ελλάδα, η επιχειρηματικότητα κατανέμεται κατά 70% προς 30% περίπου σε άντρες και γυναίκες υποδηλώνοντας ότι οι άντρες έχουν μεγαλύτερη πρόθεση ή ευκαιρίες να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά. Η μεταβλητή φύλο συσχετίζεται και στην παρούσα έρευνα με το κίνητρο της πιο σίγουρης εργασίας. Οι γυναίκες θεωρούν το κίνητρο αυτό σημαντικότερο από ότι οι άνδρες. Όσον αφορά τους προβληματισμούς οι άνδρες αποτρέπονται περισσότερο από τις γυναίκες στη επιχειρηματική δράση σχετικά με τους προβληματισμούς της ύπαρξης γραφειοκρατίας και του περιορισμού της προσωπικής ζωής. Δεν διαπιστώθηκαν περαιτέρω συσχετίσεις ανάμεσα στο φύλο και στην δυνατότητα και πρόθεση επιχειρηματικής δραστηριοποίησης αλλά και στις απόψεις τους σχετικά με τη συμβολή του ΤΕΙ στη προετοιμασία ανάπτυξης επιχειρηματικότητας απαντήσεις των φοιτητών του δείγματος δεν διαφοροποιούνται με βάση το φύλο σε αυτές τις κατηγορίες πιθανώς λόγω της άμβλυνσης των κοινωνικών κριτηρίων και προκαταλήψεων για τη δημιουργία επιχείρησης και την ολοένα αυξανόμενη χειραφέτηση των γυναικών είτε λόγω επιλογής είτε ανάγκης

· Έτος σπουδών

Συσχετίσεις ανάμεσα στο έτος σπουδών βρέθηκαν για όλες σχεδόν τις κατηγορίες κινήτρων με σημαντικότερες τις παρακάτω. Οι φοιτητές των μικρότερων ετών θεωρούν πολύ σημαντικό κίνητρο την εφαρμογή των ιδεών τους, την απόδειξη της αξίας τους και τον έλεγχο της

δουλειάς του ενώ οι τεταρτοετείς φοιτητές το κίνητρο της εξασφαλισμένης απασχόλησης έναντι της υπαλληλικής εργασίας. Τέλος οι επί πτυχίο φοιτητές παρακινούνται εντονότερα από το κίνητρο της επίτευξης μεγαλύτερου κέρδους μέσω της επιχειρηματικότητας. Σχετικά με τους προβληματισμούς οι πρωτοετείς φοιτητές φοβούνται για την έλλειψη γνώσεων και κατάλληλων συμβούλων ενώ οι μεγαλύτεροι φοιτητές προβληματίζονται από την έλλειψη σταθερού εισοδήματος και κεφαλαίων για την ίδρυση της επιχείρησης. Αυτοί οι φοιτητές θεωρούν περισσότερο ότι διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα ώστε να γίνουν επιχειρηματίες, ενώ ενδιαφέρονται για επιχειρηματικά ανοίγματα άσχετα με τις σπουδές τους. Η μεγαλύτερη πρόθεση για επιχειρηματική δραστηριότητα προέρχεται από τους δευτεροετείς φοιτητές του τμήματος. Οι τεταρτοετείς και επί πτυχίο φοιτητές φαίνεται να δηλώνουν σύμφωνοι ότι το ΤΕΙ διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες επιχειρηματικότητας σε σχέση με τους υπολοίπους, ενώ η εκπαιδευτική διαδικασία ενθαρρύνει σε μεγαλύτερο βαθμό πρωτοετείς και επί πτυχίο φοιτητές να είναι ενεργοί.

· Γονέας επιχειρηματίας

Τα άτομα με γονείς επιχειρηματίες παρακινούνται εντονότερα από το κίνητρο της κοινωνικής καταξίωσης και του ελέγχου της δουλειάς τους, ενώ παράλληλα προβληματίζονται από την ανάληψη ρίσκου και την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην επιχειρηματικότητα. Οι υπόλοιποι φοιτητές συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι το ΤΕΙ τους βοηθά να αναπτύξουν τις ικανότητες τους και ότι θα ενδιαφέρονταν να κάνουν ένα επιχειρηματικό άνοιγμα σχετικό με τις σπουδές τους.

· Στενό συγγενικό πρόσωπο επιχειρηματίας

Τα άτομα με στενό συγγενικό πρόσωπο επιχειρηματία τείνουν να συμφωνούν περισσότερο ότι μέσω της επιχειρηματικότητας θα αποδείξουν την αξία τους και θα αποκτήσουν κέρδη ενώ δεν αποθαρρύνονται από προβληματισμούς έλλειψης καινοτόμων ιδεών και σταθερού μηνιαίου εισοδήματος. Παράλληλα εμφανίζονται πιο σίγουροι για τις επιχειρηματικές τους ικανότητες και δηλώνουν σε μικρότερο βαθμό την επιθυμία για απόκτηση συνεργάτη στην

επιχείρηση τους. Τέλος οι φοιτητές που δεν έχουν στενό συγγενή επιχειρηματία δηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι βρίσκουν ενδιαφέρουσα την διδασκαλία.

6.5 Προτάσεις

Μετά τη το πέρας της διεξαγωγής της έρευνας έγινε σαφές ότι οι νέοι αν και βρίσκουν την καινοτόμο επιχειρηματική δραστηριότητα ελκυστική, δεν δείχνουν ισχυρή πρόθεση να την αναλάβουν. Λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κατάσταση της χώρας, θα θέλαμε να προτρέψουμε σε περαιτέρω έρευνα που θα ενσωματώνει στις μεταβλητές της την οικονομική κατάσταση των συμμετεχόντων. Ακόμη, το γεγονός ότι τόσο στη δική μας έρευνα όσο και σε άλλη μία (Τσορδιά,2014) καταγράφηκε δυσαρέσκεια ως προς τη διδασκαλία μας δημιουργεί την αίσθηση ότι θα ήταν χρήσιμη η διεξαγωγή ερευνών που θα υπολογίζουν και το επίπεδο συνέπειας ως προς τα μαθήματα της σχολής. Με αυτό τον τρόπο τα αποτελέσματα θα είναι αντικειμενικότερα και εποικοδομητικά για την αναθεώρηση του τρόπου διδασκαλίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας. Τέλος, αντίστοιχες μελέτες σε παρεμφερείς σχολές αλλά και τμήματα που δεν σχετίζονται με την οικονομική επιστήμη μπορούν να δώσουν πληρέστερη εικόνα για την πρόθεση των νέων να αναλάβουν καινοτόμες επιχειρηματικές δράσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Γωνιάδης Ηρακλής(2007), *Η Ευρεσιτεχνία ως Προπομπός της Επιχειρηματικής Καινοτομίας και Εφαλτήριο Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα*, Κομοτηνή
- Γεωργαντά Ζωή (2003),*Επιχειρηματικότητα & Καινοτομίες. Το management της Επιχειρηματικής καινοτομίας*, Εκδόσεις Ανίκουλα
- Ζαφειρόπουλος Κ., Ψαρρού, Μ.Κ. (2001), *Επιστημονική έρευνα: Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*, Εκδόσεις Τυποθετω ,Αθήνα
- Ιωάννου Κ (2001), *Ο Οδηγός του Νέου Επιχειρηματία*, Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα Σελ: 78 – 79
- Καραγιάννης Α.Δ. (1996). *Επιχειρηματικότητα, Αβεβαιότητα και Ενδεχόμενη Εκπληξη*, Θεσσαλονίκη Σελ:220 – 222
- Καραγιάννης Α.Δ. (1992). «*Τι είναι η Επιχειρηματικότητα*», *Βήματα στην Ανάπτυξη*, Νο2, Θεσσαλονίκη , Σελ: 183 – 184
- Λιούκας, Σ. (2013). *Καινοτομώ-Επιχειρώ*, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα
- Μιχιώτης Σ. - Οικονόμου Κ. (2006). *Η έννοια και η σημασία της επιχειρηματικότητας σήμερα*,Αθήνα
- Μπουραντάς, Δ. (2005), *Ηγεσία – Ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα,
- Εργαστήριο Στρατηγικής και Επιχειρηματικότητας (2015). *Ενισχύοντας τις επιχειρηματικές προθέσεις των νέων*. ΟΠΑ,Αθήνα
- Πετράκης, Π. (2004), *Επιχειρηματικότητα*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα,
- Πετράκης Π. (1996), *Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη*, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, Σελ: 34
- Ρούσσοις Π., Ευσταθίου Γ.(2008), *Σύντομο εγχειρίδιο spss 16.0*, Αθήνα
- Σουρλαντζή Αθηνά (2012). *Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία - Οικογενειακές Επιχειρήσεις*. Πειραιας,Σελ.65
- Σπανός. Ι. (2013), *Εισαγωγή στην Καινοτομία*, ΕΑΠ, Πάτρα,

Σιώμκος Γ. & Μαύρος Δ. , Έρευνα αγοράς, Εκδόσεις Σταμούλη 2008

Σιώμκος Γ, Βασιλικοπούλου ΑΙ (2005), *Εφαρμογή Μεθόδων Ανάλυσης στην Έρευνα Αγοράς* , Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

Τσορδιά Χαριτωμένη. (2014). *Μέτρηση της πρόθεσης για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας των φοιτητών του 1ου και του 4ου έτους του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πατρών*, Πάτρα,

Χασσίδ Ι. (2002), *Επιχειρηματικότητα στον Ελληνικό Αγροτικό Τομέα*, Εκδόσεις Τάσεις

Χασσίδ Ι. (1999), *Η Επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, Σελ: 172

Χριστοδούλου Βρυώνης (2014), *Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα στις Επιχειρήσεις, Πειραιάς*

Ξένη βιβλιογραφία

Acemoglu, Daron and Robinson, James. (2012), *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*, New York: Crown Business

Andrews, Peter (October 2005) , “*Enemies of innovation: What they look like, and how not to become one.*” IBM Executive Business Institute.

Baumol, W. (2002), *The free-market innovation machine: Analyzing the growth miracle of capitalism*. Princeton, NJ: University Press. 893–921.

Bergmann, H. and Stemberg, R. (2007), *The Changing Face of Entrepreneurship in Germany*, Small Business Economics, 28, 205-221.

Boettke, P. J. (2001), *Calculation and coordination: Essays on socialism and transitional political economy*, New York, NY: Routledge.

Brush G., (1992) , “*Research on women business owners: Past trends a New perspective and future directions*”, Entrepreneurship theory and Practice, Vol 4 ,Number 17 pp5-30

Brockhaus H.R. (1982), *The Psychology of the Entrepreneur*, New Jersey, Prentice Hall, P: 40

Buse S., Tiwari R., Herstatt C., (2010) , *Global Innovation: An Answer to Mitigate Barriers to Innovation in Small and Medium-sized*

Enterprises, International Journal of Innovation and Technology Management 7 (3), 215-227

Casson, Mark C. (1982), *The Entrepreneur: An Economic Theory*, Oxford: Martin Robertson,

Cantillon (1730). *Essay on the Nature of Trade in General*.

Chen G.& Van Hove M. *Identifying and removing barriers to innovation*. American management Association ,Sept.2011

Cunningham, J. B. and Lischeron, J. (1991), *Defining Entrepreneurship*, Journal of Small Business Management, P: 51

Clamp, C. and Alhamis, I. (2010) *Social Entrepreneurship in the Mondragon Co-operative Corporation and the Challenges of Successful Replication*. The Journal of Entrepreneurship, P: 168 – 169

Chigunta, F. (2002), *Youth Entrepreneurship: Meeting the Key Policy Challenges*, Wolfson College, Oxford University, England.

Drucker P. F. (2003), *The Discipline of Innovation*, . Harvard Business Review on the Innovative Enterprise, Boston Massachusetts.

Drucker P. F. (1985). *Innovation and entrepreneurship*, New York : Harper & Row.

Yves L. Doz and Gary Hamel (1998). *Alliance Advantage: The Art of Creating Value Through Partnering*, Harvard Business Press

Amorós José Ernesto, Bosma Niels, Kelley Donna, (2011), “*Global Entrepreneurship Monitor 2010 Global Report*”, Babson College and Universidad del Desarrollo

Freeman, C. (1982), *The Economics of Industrial Innovation*. Cambridge, MA, MIT Press

Gaddam, S (2007). *A Conceptual Analysis of Factors Influencing Entrepreneurship Behavior and Actions* Journal of Management Research. P: 46 – 63

Georgelis, Y., Sessions, J. G., Tsitsianis, N. (2005), *Self-employment longitudinal dynamics: a review of literature*, Economic Issues, 10, 2, 51-84.

Gorman, G., Hanlon, D., and King, W. (1997), *Some research perspectives on entrepreneurship education, enterprise education and education for small business management: A ten-year literature review*. International Small Business Journal, 15(3), 56-77.

- Huisman, D. (1985). *Entrepreneurship: Economic and cultural influences on the entrepreneurial climate*. P: 10 – 17
- Hamel, G. (2002) *Innovation Now!*, P:115
- Hamel, G. (1998) *Alliance Advantage: The Art of Creating Value Through Partnering (with Yves L. Doz)*, Harvard Business School Press
- Hébert, R.F. & Link, A.N. (1989). *In search of the meaning of entrepreneurship*, *Small Business Economics*, . P: 39 – 49
- Henley, A. (2005), *Job Creation by the Selfemployed: The Roles of Entrepreneurial and Financial Capital*. *Small Business Economics* 25,175-196
- Higgins James M.(1996) , *Innovate or evaporate: Creative techniques for strategists*, *Long Range Planning (Impact Factor: 2.11)*,06/1996; DOI: 10.1016/0024-6301(96)00023-4
- JJain, Ravindra and Wajid Ali, Saiyed (2013), *A Review of Facilitators, Barriers and Gateways to Entrepreneurship: Direction for Future Research*, *South Asian Journal of Management (AMDISA)*, Vol.20, No.3, pp.122-163.
- Immink R. & B. O' Kane (2004) «*Ξεκινώντας τη Δική σου Επιχείρηση*», Εκδόσεις Σφακιανάκη, Θεσσαλονίκη
Σελ: 88 – 98
- Kirzner.(1973) *Competition and entrepreneurship*
- Kayani. K., Janjua. S., Ahmed. M., Wasim. B. (2013). *Myths and Realities of Innovative China the Case of Haier Company*, *Business and Economic Research* Vol 3, No 2.
- Knight (1921), *Risk, Uncertainty, and Profit* , Boston MA: Hart, Schaffner and Marx; Houghton Mifflin., The Riverside Press
- Koutsou, S., Iakovidou, O., Gotsinas, N.(2003) «*Women's cooperatives in Greece: An on-going story of battles, successes and problems*», Athens, Σελ: 23 – 24
- Kreft, S. F., and Sobel, R. S. (2005), *Public policy, entrepreneurship, and economic freedom*, *Cato Journal*, 25(3), 595–616.
- Leibenstein H. (1978). *General X-Efficiency Theory and Economic Development*, New York: Oxford University Press

- Lester Thurow (1980). *The zero-sum society Distribution and the possibilities for economic change*, New York
- Marshall Alfred (1890). *Principles of Economics*. Macmillan and Co, London
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of of Nations*. New York: Free Press
- Neely, A. & Hii, J., 1998, «*Innovation and Business Performance: a literature review*», *The Judge Institute of Management Studies*», University of Cambridge
- Rotter J. (1971). *External Control and Internal Control*. New Jersey, Prentice Hall P: 157
- Rogers E. M. (,1995). *Diffusion of innovations*. New York
- Schumpeter J.A. (1934), *The theory of Economic Development*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts,
- Stanworth M. J. K. & Curran J., (May 1976), *Growth And the Small Firm - An Alternative View*. *Journal of Management Studies*, P: 95-110
- Shay, J. and Terjensen, S. (2005), *Entrepreneurial aspirations and intentions of business students: A gendered perspective*, Paper presented at the Babson Entrepreneurship Conference, Boston, MA.
- Singh, S. (, 1990). *Personality Characteristics, Work Values, and Live Styles of Fast- and Slow progressing Small scale Industrial Entrepreneurs*, *Journal of Social Psychology* P: 801 – 805
- Shane B., Venkataraman, S. (2000). *The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research*. *Academy of Management Review*, Vol 25 (1), p:217-226.
- Schoof, U. (2006), *'Stimulating Youth Entrepreneurship: Barriers and incentives to enterprise start-ups by young people*. International Labour Office
- Schumpeter, J.A. (1911), *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*, 1st edn. Duncker & Humblot, Leipzig
- Sobel, Russell S., Kerry A. King, (2008), *Does School Choice Increase the Rate of Youth Entrepreneurship?*, *Economics of Education Review*, 27(4):429-438
- Timmons, J. A. & Spinelli, S. (2007). *New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century*.

Tomala, F. & Senecal, O (2004). *Innovation management: a synthesis of academic and industrial points of view*. Elsevier, Intern. Journal Of Project Management, v.22, pp.281-287

Tiwari, R. (2007). The early phases of innovation: opportunities and challenges in public-private partnership. P: 32-37

Wang, C. K. and Wong, P. K. (2004), Entrepreneurial interest of university students in Singapore. *Technovation*, 24(2), 163-172.

Welsch H.P. (2004), *Entrepreneurship: The Way Ahead* Routledge, New York. P: 29

Weber, M. (1948). *Essays in sociology*, London.

Wennekers, S., Thurik, R., van Stel, A. & Noorderhaven, N. (2005), *Uncertainty avoidance and the rate of business ownership across 22 OECD countries*, Institute for Development Strategies 1976-2000. P: 46 – 47

Zahra, S.A., Nielsen, A.P. (2002), *Sources of capabilities, integration and technology commercialization*, Strategic Management Journal. P: 377-398.

Εγχειρίδια οργανισμών διαδικτυακά

Εγχειρίδιο Όσλο, 155, σελ. 47, «Oslo Manual, 3rd Edition. (2005), Guidelines for collecting and interpreting innovation data

ΕΠΕΑΕΚ. Φυλλάδιο επιχειρηματικότητας.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (21.1.2003). Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (2003). Η επιχειρηματικότητά στην Ελλάδα.

Σύνδεσμος Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος (Θεσσαλονίκη, 2006). Καινοτομία – ο δρόμος για την επιτυχία. Σελ.: 12 – 16

European Commission Innovation Union Scoreboard 2015

European Commission (2002). *The life of women and men in Europe – A statistical portrait, data 1980 – 2002*. Luxembourg: Office of publications of European Commission

European Communities: A guide to financing innovation, 2002

Harvard Business Review on the Innovative «*The Discipline of Innovation*», Enterprise, H. B. S.Press, Boston Massachusetts, 2003

InnoSupportTransfer – Υποστήριξη της Καινοτομίας στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) 8 Τρόποι Χρηματοδότησης της Καινοτομίας Χρηματοδότηση Καινοτομίας

Global Entrepreneurship Monitor, «Executive Report», 2009

Global Entrepreneurship Monitor 2010 Global Report.

OECD (ORGANISATION OF ECONOMIC COOPERATION AND DEVELOPMENT), «*Women's Entrepreneurship: Issues and Policies*», Background report prepared for OECD Conference on SMEs, Istanbul 5/6/2005

Σελίδες από το διαδίκτυο

http://www.liaison.uoc.gr/documents/unistep/parousiaseis_plaisia_unistep/01_kainotomia_maramvelakhs.pdf

http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com95_688_en.pdf

<http://www.capital.gr/story/1128148>.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

<http://www.faethon.gr/index.php/aboyt-esp/141-2012-02-22-09-52-08>

<http://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2008>

<http://www.gemconsortium.org/report> (GEM)

<http://www.iobe.gr/> (IOBE)

(έρευνα ΟΠΑ 2014)

<http://www.mke.aueb.gr/news/%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%BD%CE%AD%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82->

[%CE%BA%CE%B1%CE%B9-
%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81
%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8
C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82-
%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%80%CE%B1](#)

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)
<http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy/koinotsxeseis/dienorgan/1234-oose>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο έρευνας

Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ακαδημαϊκό-ερευνητικό, αφορά την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία και έχει ως στόχο τη μελέτη και ανάλυση των προβληματισμών, των αναγκών και της συμπεριφοράς των νέων στην ανάληψη καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων. Δεν περιέχει ερωτήσεις προσωπικού χαρακτήρα (ονοματεπώνυμο κ.τ.λ.) και δεν θα χρησιμοποιηθεί παρά μόνον από τον Υπεύθυνο Καθηγητή και τον/την φοιτητή/τρια.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΝΕΩΝ

1. Λόγοι-κίνητρα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης των νέων

Παρακαλούμε σημειώστε με ÷ το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους λόγους για τους οποίους θα επιθυμούσατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά.

(1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
1.1	Με την επιχειρηματική δραστηριότητα θα κερδίσω περισσότερα χρήματα από ό,τι ως υπάλληλος	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Θα έχω πιο σίγουρη απασχόληση από ότι εάν είμαι εργαζόμενος	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Θα έχω μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Θα αποδείξω την αξία μου	☐	☐	☐	☐	☐
1.5	Θα έχω τον έλεγχο της δουλειάς μου	☐	☐	☐	☐	☐
1.6	Θα κάνω αυτό που απολαμβάνω	☐	☐	☐	☐	☐
1.7	Θα εφαρμόσω τις ιδέες μου	☐	☐	☐	☐	☐
1.8	Θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου	☐	☐	☐	☐	☐
1.9	Θα μπορέσω να δημιουργήσω κάτι το καινοτόμο	☐	☐	☐	☐	☐

2. Προβληματισμοί επιχειρηματικής δραστηριοποίησης των νέων

Παρακαλούμε σημειώστε με ÷ το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους προβληματισμούς για τους

οποίους δεν θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
2.1	Η δημιουργία επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη μεγάλων κεφαλαίων	☐	☐	☐	☐	☐
2.2.	Θα πρέπει να εργάζομαι πολύ στην επιχείρηση μου	☐	☐	☐	☐	☐
2.3.	Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου	☐	☐	☐	☐	☐
2.4.	Υπάρχει πιθανότητα αποτυχίας και απώλειας χρημάτων	☐	☐	☐	☐	☐
2.5.	Δεν έχω τις απαιτούμενες γνώσεις	☐	☐	☐	☐	☐
2.6.	Φοβάμαι τον ανταγωνισμό που πρέπει να αντιμετωπίσω	☐	☐	☐	☐	☐
2.7.	Υπάρχει γραφειοκρατία για τη δημιουργία και τη λειτουργία της επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
2.8	Η οικονομική κρίση επηρεάζει στη λήψη μιας επιχειρηματικής απόφασης	☐	☐	☐	☐	☐
2.9	Θα περιοριστεί η προσωπική μου ζωή	☐	☐	☐	☐	☐
2.10	Δεν έχω καινοτόμες ιδέες για το τι επιχείρηση να δημιουργήσω	☐	☐	☐	☐	☐
2.11	Δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι σύμβουλοι και υπηρεσίες που μπορώ να εμπιστευτώ	☐	☐	☐	☐	☐
2.12	Δεν θα έχω σταθερό μηνιαίο εισόδημα	☐	☐	☐	☐	☐

3. Δυνατότητα δημιουργίας επιχείρησης
Παρακαλούμε σημειώστε με ù το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τη δυνατότητα να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
3.1	Αισθάνομαι ικανός να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	☐	☐	☐	☐	☐
3.2.	Είμαι σίγουρος ότι η επιχείρηση που θα δημιουργήσω θα επιτύχει	☐	☐	☐	☐	☐
3.3.	Διαθέτω τις επιχειρηματικές ικανότητες για να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	☐	☐	☐	☐	☐
3.4.	Μπορώ να διαπιστώσω τα κενά της αγοράς για νέα προϊόντα και υπηρεσίες	☐	☐	☐	☐	☐

		1	2	3	4	5
3.5.	Μπορώ να αντιδράσω γρήγορα σε απροσδόκητες αλλαγές ή αποτυχίες	☐	☐	☐	☐	☐
3.6.	Μπορώ να παρέχω προϊόντα – υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες των πελατών	☐	☐	☐	☐	☐
3.7.	Μπορώ να βρω τα αναγκαία κεφάλαια για τη δημιουργία της επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐

4. Πρόθεση δημιουργίας επιχείρησης

Παρακαλούμε σημειώστε με ÷ το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με την πρόθεση να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
4.1	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα σε σχέση με τις σπουδές μου	☐	☐	☐	☐	☐
4.2.	Με ενδιαφέρει να κάνω ένα δικό μου επιχειρηματικό άνοιγμα <u>που δεν έχει σχέση</u> με τις σπουδές μου	☐	☐	☐	☐	☐
4.3.	Σκοπεύω να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση εντός μιας πενταετίας από την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΤΕΙ	☐	☐	☐	☐	☐
4.4.	Η δημιουργία της δικής μου επιχείρησης είναι η πλέον προτιμώμενη επιλογή επαγγελματικής ενασχόλησης	☐	☐	☐	☐	☐
4.5.	Με ενδιαφέρει να δημιουργήσω μια επιχείρηση σε συνεργασία με κάποιον άλλον	☐	☐	☐	☐	☐

5. Συμβολή του ΤΕΙ στην επιχειρηματικότητα των σπουδαστών του

Παρακαλούμε σημειώστε με ÷ το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τη συμβολή του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας να σας προετοιμάσει ώστε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
5.1	Ενθαρρύνει να δημιουργήσω τη δική μου επιχείρηση	☐	☐	☐	☐	☐
5.2.	Προσφέρει καινοτόμες ιδέες	☐	☐	☐	☐	☐
5.3.	Διοργανώνει συνέδρια και	☐	☐	☐	☐	☐

		1	2	3	4	5
	ημερίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας					
5.4.	Προσφέρει την Πρακτική Άσκηση	☐	☐	☐	☐	☐
5.5.	Γενικά μου παρέχει αυτά που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
5.6.	Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει μαθήματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας	☐	☐	☐	☐	☐
5.7.	Η όλη εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω τις ικανότητές μου	☐	☐	☐	☐	☐
5.8.	Η εκπαίδευση με βοηθά να αναπτύξω την αυτοπεποίθησή μου	☐	☐	☐	☐	☐
5.9.	Η διδασκαλία συχνά μου απαιτεί το ενδιαφέρον	☐	☐	☐	☐	☐
5.10.	Η εκπαιδευτική διαδικασία με ενθαρρύνει να είμαι ένας ενεργός φοιτητής	☐	☐	☐	☐	☐

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ

6. Φύλο Σπουδαστή

1.	Άνδρας	☐
2.	Γυναίκα	☐

7. Έτος Σπουδών;

1.	1 ^ο	☐
2.	2 ^ο	☐
3.	3 ^ο	☐
4.	4 ^ο	☐
5.	Επί πτυχίω	☐

8. Κάποιος από τους γονείς είναι επιχειρηματίας;

1.	ΝΑΙ	☐
2.	ΟΧΙ	☐

9. Κάποιος από το στενό οικογενειακό περιβάλλον είναι επιχειρηματίας;

1.	ΝΑΙ	☐
2.	ΟΧΙ	☐

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο που διαθέσατε για να απαντήσετε στο παρόν ερωτηματολόγιο!